

BESTENDIG HANDBOEK BURGERLIJK PROCESRECHT

Gegevens voor bpost

Tijdschrift «Juridisch»
Maandlijks, verschijnt niet in juli en augustus
Afgiftekantoor Antwerpen X
Speciale uitgave, november 2015
P309276

AFLEVERING 18

BAND 1

VERVANGEN

Vw – 1/4 door Vw – 1/4

Titel IV. Gemeenrechtelijk geding

VERVANGEN

IV – 7/10 door IV – 7/10
IV.5 – 1/2 door IV.5 – 1/2
IV.5 – 13/50 door IV.5 – 13/50d

nr. 18 (Productiecode: BP/BHBP-SI15018)

Dit supplement werd redactioneel afgesloten in september 2015

V.U.: Hans Suijkerbuijk, Ragheno Business Park, Motstraat 30, B-2800 Mechelen

Z.O.Z.

Bewaar deze indicatiepagina vooraan in de band.
Zo kan u nagaan tot welke aflevering uw boek is bijgewerkt.

BAND 2

Titel VII. Tussengeschillen

VERVANGEN

VII – 3/6	door	VII – 3/6
VII.2 – 28w/44	door	VII.2 – 28w/44

TOEVOEGEN

Titel XI. Bijzondere rechtsplegingen

Na X.3 – 10: tabblad Titel XI. Bijzondere rechtsplegingen

Na tabblad Titel XI. Bijzondere rechtsplegingen: XI – 1/XI.1 – 44

BESTENDIG HANDBOEK BURGERLIJK PROCESRECHT

Editor

ERIC BREWAEYS, staatsraad Raad van State en professor VUB

Auteurs

PIERRE BOGAERTS, advocaat aan de balie te Antwerpen

KATRIEN BOVY, advocaat aan de balie te Antwerpen

ERIC BREWAEYS, advocaat

STEVEN BROUWERS, advocaat aan de balie te Antwerpen

PETER CALUWAERTS, bedrijfsjurist

NIC CLIJMANS, advocaat, plaatsvervangend rechter in de rechtbank van koophandel te Antwerpen

STEFAAN CNUDDÉ, advocaat aan de balie te Brussel

EMILIE DE BAERE, advocaat

LINDA DEDRIE, advocaat aan de balie te Brussel

LIEN DE GEYTER, referendaris bij het Grondwettelijk Hof, docent bij Koninklijke Militaire School

TOM DEKEERSMAEKER, advocaat aan de balie te Antwerpen

ANNICK DE KIMPE, advocaat aan de balie te Antwerpen

AXEL DE SCHAMPHELEIRE, advocaat aan de balie te Antwerpen

BERNARD INSEL, advocaat aan de balie te Antwerpen

SYLVIA LAGROU, advocaat aan de balie te Brussel

SIGRID LEROY, advocaat aan de balie te Antwerpen

BRUNO MAES, advocaat bij het Hof van Cassatie, professor VUB

JAN MEERTS, advocaat aan de balie te Antwerpen

DIRK SLAGMOLEN, advocaat aan de balie te Brussel

BART SMEKENS, advocaat aan de balie te Antwerpen

ANN SMETS, advocaat aan de balie te Antwerpen

VEERLE TOLLENAERE, advocaat aan de balie te Gent

TOM TOREMANS, advocaat aan de balie te Antwerpen

ROGER VANCRAENENBROECK*, redacteur Wolters Kluwer

STEFANIE VAN DE LEEST, advocaat aan de balie te Antwerpen

ULRIK VAN DEN PLAS, ere-hoofdgriffier vredegerecht Lier

MYRIAM VAN HONSTE, advocaat aan de balie te Antwerpen

PAUL VAN SANTVLIET, onderzoeksrechter in de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen

KATHLEEN VAN STEEN, notaris

WENDY WECKHUYSEN, advocaat aan de balie te Antwerpen

LUC WINKELMANS, hoofdgriffier vredegerecht Mechelen

Bijwerkingsdatum: 10 september 2015

ISBN 978 90 4652 9652
D 2000 2664 105
BP/BHBP-SI15018

Verantwoordelijke uitgever: Hans Suijkerbuijk
Raghen Business Park
Motstraat 30
B-2800 Mechelen
Telefoon: 0800-14500 (gratis oproepnummer)
www.wolterskluwer.be

© 2015 Wolters Kluwer Belgium NV

Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt worden, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever.

Algemeen schema

- Titel I. De rechtsvordering
- Titel II. De eis en het verweer
- Titel III. Sancties in het procesrecht
- Titel IV. Het gemeenrechtelijk geding
- Titel V. Kort geding
- Titel VI. De procedure op eenzijdig verzoekschrift
- Titel VII. Tussengeschillen
- Titel VIII. Rechtsmiddelen
- Titel IX. Gerechtskosten
- Titel X. Rechtsbijstand
- Titel XI. Bijzondere rechtsplegingen

§ 2. Akten onderworpen aan overschrijving en akten onderworpen aan kantmelding	IV.3 – 23
§ 3. Kanttekening van de eis	IV.3 – 23
I. Quid in geval van inleiding met (gezamenlijk) verzoekschrift?	IV.3 – 24
II. Quid in geval van een verzoek tot minnelijke schikking? A. De verplichte minnelijke schikking	IV.3 – 24
B. De facultatieve poging tot minnelijke schikking	IV.3 – 25
III. Quid in geval van tussengeschieden?	IV.3 – 26
§ 4. Kanttekening van het vonnis	IV.3 – 26
I. Quid in geval van minnelijke schikking?	IV.3 – 26a
II. Welke vonnissen of arresten dienen gekant tekend te worden?	IV.3 – 27
§ 5. Hoever reikt de verantwoordelijkheid van de griffier?	IV.3 – 27
§ 6. Enkele voorbeelden van onroerende zakelijke rechten	IV.3 – 28
I. Vorderingen onderworpen aan kantmelding	IV.3 – 28
II. Vorderingen niet onderworpen aan publiciteit	IV.3 – 29
 <i>Hoofdstuk 4. Dossier van de rechtspleging . . . . .</i>	 IV.4 – 1
 Afdeling 1. Inleiding	 IV.4 – 2
Afdeling 2. Het dossier en zijn inhoud (art. 720 en 721 Ger.W.)	IV.4 – 3
Afdeling 3. Verzending van de zaak	IV.4 – 5
§ 1. Gewone verzending (art. 722 Ger. W.)	IV.4 – 5
§ 2. Verzending wegens een voorziening (art. 723 en 724 Ger. W.)	IV.4 – 6a
§ 3. Afleveren van afschriften (art. 725 Ger. W.)	IV.4 – 6a
I. Soorten	IV.4 – 8
A. Uitgifte	IV.4 – 8
1. Aflevering tweede uitgifte	IV.4 – 10
2. Werkwijze	IV.4 – 10
3. Procedure	IV.4 – 11
4. Rechten	IV.4 – 12
5. Wat met de neergelegde stukken?	IV.4 – 12
B. Eensluidend verklaard afschrift	IV.4 – 12
C. Niet-ondertekend afschrift	IV.4 – 12
D. Uittreksel	IV.4 – 13
E. Aandachtspunten gemeen aan alle vormen van afschriften	IV.4 – 14
II. Expeditierecht	IV.4 – 15
Afdeling 4. Administratief dossier	IV.4 – 17
A. Inzake voogdij	IV.4 – 18
B. Inzake beheer goederen	IV.4 – 19
C. Inzake faillissement	IV.4 – 20
D. Gegevensverzameling en handelsonderzoeken (continuïteit van de ondernemingen)	IV.4 – 21

E. De gerechtelijke reorganisatie	IV.4 – 23
F. Inzake handels- en burgerlijke vennootschappen	IV.4 – 23
G. Inzake verenigingen zonder winstoogmerk	IV.4 – 24
<i>Hoofdstuk 5. Behandeling van de vordering . . . . .</i>	IV.5 – 1
Afdeling 1. De inleiding van de zaak	IV.5 – 6a
§ 1. De datum van de inleiding	IV.5 – 6a
§ 2. Verschijning van de partijen	IV.5 – 6c
I. De verschijning in persoon	IV.5 – 6c
II. Vertegenwoordiging	IV.5 – 6d
A. Door een advocaat	IV.5 – 6d
B. Bij volmacht	IV.5 – 7
C. Voor de arbeidsgerechten	IV.5 – 8
1. Werknemers en zelfstandigen	IV.5 – 8
2. Geschillen over het bestaansminimum	IV.5 – 9
III. Schriftelijke verschijning	IV.5 – 9
IV. Gevolgen	IV.5 – 9
§ 3. Korte debatten	IV.5 – 10
I. Begrip	IV.5 – 10
II. Procedure	IV.5 – 11
A. Verzoek in de akte van rechtsingang	IV.5 – 11
B. Akkoord van de partijen	IV.5 – 11
C. De procedure zoals in korte debatten	IV.5 – 12
§ 4. Verzending naar de bijzondere rol	IV.5 – 13
§ 5. Verdaging	IV.5 – 14
§ 6. De procedureregeling op de inleidende zitting	IV.5 – 14
Afdeling 2. De procedure op tegenspraak	IV.5 – 14
§ 1. Mededeling van de stukken	IV.5 – 14
I. Beginselen	IV.5 – 14
A. Begrippen	IV.5 – 15
1. Stukken	IV.5 – 15
2. Inventaris	IV.5 – 19
3. Bundel	IV.5 – 20
B. Mededelingsplicht	IV.5 – 20
C. Algemene draagwijdte	IV.5 – 20
II. Communicatie van de stukken	IV.5 – 21
A. Ter griffie	IV.5 – 22
B. In der minne	IV.5 – 22
III. Sanctie bij niet-mededeling van de stukken	IV.5 – 23
A. Laattijdige overlegging	IV.5 – 23
1. Geen korte debatten	IV.5 – 24
2. Korte debatten	IV.5 – 26
B. Geen mededeling	IV.5 – 27

IV. Neerlegging ter griffie bij vastgestelde rechtsdag . . .	IV.5 – 28
V. Nieuwe stukken	IV.5 – 28
A. Beginsel	IV.5 – 28
B. Procedure	IV.5 – 30
§ 2. Conclusies en bepaling van de rechtsdag	IV.5 – 31
I. Begrip en vermeldingen	IV.5 – 31
A. Begrip	IV.5 – 31
1. Schriftelijk	IV.5 – 32
2. Inhoud, vorm en soorten	IV.5 – 32
3. Ondertekend	IV.5 – 35
B. Vermeldingen	IV.5 – 35
II. Neerlegging en mededeling van de conclusies	IV.5 – 37
A. Neerlegging	IV.5 – 37
B. Mededeling en toezending	IV.5 – 37
III. De conclusietermijnen en de bepaling van de rechtsdag	IV.5 – 38
A. Minnelijke regeling onder toezicht van de rechter	IV.5 – 38
1. Beginsel	IV.5 – 38
2. Sanctie	IV.5 – 39
B. De rechterlijke termijnregeling	IV.5 – 40
1. Toepassingsgebied	IV.5 – 40
2. De regeling	IV.5 – 40
a. Opmerkingen over de instaatstelling . .	IV.5 – 40
b. De beslissing tot regeling van de	
rechtspleging	IV.5 – 41
C. Verplichtingen van de procespartijen en sanctie	IV.5 – 43
1. Neerlegging en toezending vóór de opgelegde	
datum	IV.5 – 43
2. Geen pleitverbod als er geen of laattijdige	
conclusies zijn	IV.5 – 44
D. De verwijzing naar de rol	IV.5 – 49
1. Akkoord van de partijen	IV.5 – 49
2. Rechterlijke termijnregeling op aanvraag . .	IV.5 – 50
3. Gemeenschappelijk verzoek tot vaststelling	IV.5 – 50
4. Gevolg	IV.5 – 50
E. Uitstel	IV.5 – 50
F. De rechtsdag	IV.5 – 50a
1. Bij toepassing van artikel 747 Ger.W.	IV.5 – 50a
2. Bij toepassing van artikel 750 <i>jo.</i> 748, § 1 Ger.W.	IV.5 – 50a
3. Bij toepassing van artikel 748, § 2 Ger.W. . .	IV.5 – 50b
§ 3. De terechtzitting	IV.5 – 50c
I. De regel van de openbaarheid	IV.5 – 50c
A. Principe	IV.5 – 50c
B. Uitzonderingen	IV.5 – 51
C. Toepassingen	IV.5 – 52

D. Andere bepalingen betreffende de openbaarheid van de terechtzitting en van de uitspraak van rechterlijke beslissingen	IV.5 – 53
1. Artikel 757 Ger.W	IV.5 – 53
2. Artikel 6, eerste lid EVRM	IV.5 – 54
II. De ordehandhaving (art. 759-763 Ger.W.)	IV.5 – 61
A. Inleiding	IV.5 – 61
B. Principe	IV.5 – 62
C. Maatregelen van orde	IV.5 – 77
III. De pleidooien	IV.5 – 80
A. Persoonlijke verschijning vs. vertegenwoordiging	IV.5 – 80
B. Belang van het pleidooi	IV.5 – 82
IV. Voortzetting van de debatten op een latere zitting – Verdaging – Verzendingen naar de rol	IV.5 – 82
A. Voortzetting	IV.5 – 82
B. Verdaging	IV.5 – 83
C. Verwijzing naar de bijzondere rol	IV.5 – 84
§ 4. De sluiting van de debatten	IV.5 – 84
I. Begrip en belang	IV.5 – 85
II. Wijze waarop de debatten worden gesloten	IV.5 – 86a
III. Doel en gevolgen	IV.5 – 87
IV. Maatregel van inwendige aard	IV.5 – 89
§ 5. De eventuele schriftelijke behandeling	IV.5 – 89
I. Inleiding	IV.5 – 90
II. Gezamenlijk besluit tot schriftelijke behandeling	IV.5 – 90
III. Procedure	IV.5 – 91
A. Algemeen	IV.5 – 91
B. Inleidende zitting en verschijning	IV.5 – 91
C. Neerlegging ter griffie	IV.5 – 92
D. Doorgeven aan de voorzitter	IV.5 – 93
E. Sluiting debatten en uitspraak	IV.5 – 93
1. Zonder vraag tot bijkomende opheldering	IV.5 – 93
2. Met vraag tot bijkomende opheldering	IV.5 – 94
3. De uitspraak	IV.5 – 96
IV. Vrijwillige verschijning	IV.5 – 97
V. Besluit	IV.5 – 97
§ 6. Het advies van het openbaar ministerie	IV.5 – 98
I. Wettelijk kader	IV.5 – 98
II. Definitie en aard	IV.5 – 98b
III. Een beperkte tussenkomst van het openbaar ministerie in burgerlijke zaken	IV.5 – 98b
IV. Ratio van de tussenkomst	IV.5 – 100a
V. De wettelijke mededeling	IV.5 – 100b
A. Wegens de aard van het verschil	IV.5 – 101

Hoofdstuk 5

Behandeling van de vordering

door ERIC BREWAEYS (staatsraad – docent Vrije Universiteit Brussel) SIGRID LEROY (advocaat Balie Antwerpen), MYRIAM VAN HONSTE (advocaat Balie Antwerpen), ROGER VANCRAENENBROECK (redacteur), VEERLE TOLLENAERE (advocaat te Gent), KURT VAN DAMME (assistent Instituut Procesrecht Universiteit Gent)

Structuur

Afdeling 1. De inleiding van de zaak

§ 1. De datum van de inleiding

§ 2. Verschijning van de partijen

I. De verschijning in persoon

II. Vertegenwoordiging

A. Door een advocaat

B. Bij volmacht

C. Voor de arbeidsgerechten

1. Werknemers en zelfstandigen

2. Geschillen over het bestaansminimum

III. Schriftelijke verschijning

IV. Gevolgen

§ 3. Korte debatten

I. Begrip

II. Procedure

A. Verzoek in de akte van rechtsingang

B. Akkoord van de partijen

C. De procedure zoals in korte debatten

§ 4. Verzending naar de bijzondere rol

§ 5. Verdaging

§ 6. De procedureregeling op de inleidende zitting

Afdeling 2. De procedure op tegenspraak

§ 1. Mededeling van de stukken

I. Beginselen

A. Begrippen

1. Stukken

2. Inventaris

3. Bundel

- B. Mededelingsplicht
- C. Algemene draagwijdte
- II. Communicatie van de stukken
  - A. Ter griffie
  - B. In der minne
- III. Sanctie bij niet-mededeling van de stukken
  - A. Laattijdige overlegging
    - 1. Geen korte debatten
    - 2. Korte debatten
  - B. Geen mededeling
- IV. Neerlegging ter griffie bij vastgestelde rechtsdag
- V. Nieuwe stukken
  - A. Beginsel
  - B. Procedure
- § 2. Conclusies en bepaling van de rechtsdag
  - I. Begrip en vermeldingen
    - A. Begrip
      - 1. Schriftelijk
      - 2. Inhoud, vorm en soorten
      - 3. Ondertekend
    - B. Vermeldingen
  - II. Neerlegging en mededeling van de conclusies
    - A. Neerlegging
    - B. Mededeling en toezending
  - III. De conclusietermijnen en de bepaling van de rechtsdag
    - A. Minnelijke regeling onder toezicht van de rechter
      - 1. Beginsel
      - 2. Sanctie
    - B. De rechterlijke termijnregeling
      - 1. Toepassingsgebied
      - 2. De regeling
    - C. Verplichtingen van de procespartijen en sanctie
      - 1. Neerlegging en toezending vóór de opgelegde datum
      - 2. Geen pleitverbod als er geen of laattijdige conclusies zijn
    - D. De verwijzing naar de rol
      - 1. Akkoord van de partijen
      - 2. Rechterlijke termijnregeling op aanvraag
      - 3. Gemeenschappelijk verzoek tot vaststelling
      - 4. Gevolg
    - E. Uitstel
    - F. De rechtsdag
      - 1. Bij toepassing van artikel 747 Ger.W.
      - 2. Bij toepassing van artikel 750 *jo.* 748, § 1 Ger.W.
      - 3. Bij toepassing van artikel 748, § 2 Ger.W.

Als omtrent de mogelijk summiere aard van de zaak een verkeerde beschrijving wordt gegeven, is het verzoek tot behandeling in korte debatten niet afdoende gemotiveerd.¹

Als voorlopige regeling van de toestand van partijen kan een provisionele veroordeling tot betaling toegekend worden op de inleidende zitting, op grond van artikel 735 en 19, lid 2 Ger. W., indien de factuur niet tijdig werd geprotesteerd en er een schrijven voorligt waaruit de bereidheid van de schuldenaar blijkt om de helft van de gefactureerde som onmiddellijk te betalen. De vaststelling van een schijn van recht belet niet dat het bestaan van het recht nog voor betwisting ten gronde vatbaar blijft.²

Soms zet een lichtzinnig gebruik van artikel 735 kwaad bloed. De eiser, die de toepassing ervan vraagt in de dagvaarding, maar de verweerder op de inleidingszitting nutteloos laat wachten, kan tot schadevergoeding worden veroordeeld.³

Bij de rechtbank van eerste aanleg kunnen problemen ontstaan wanneer in de inleidende akte of op de inleidende zitting gekozen wordt voor behandeling met korte debatten en tegelijkertijd geopteerd wordt voor behandeling met drie rechters. Wanneer beide opties tegelijkertijd worden aangegeven, kan een mogelijkheid tot uitstel op de inleidende zitting worden uitgesloten. Maar het is eveneens mogelijk dat enerzijds de eisende partij verzoekt om korte debatten en anderzijds de verwerende partij verzoekt om behandeling met drie rechters. In de meeste arrondissementen zijn de inleidingskamers van de rechtbank van eerste aanleg samengesteld uit één alleenzetelend rechter en zal een dergelijk verzoek aanleiding geven tot een uitstel op korte termijn om aan het verzoek tot behandeling voor drie rechters te kunnen voldoen.⁴

Artikel 735 Ger. W. is van toepassing in onsplitsbare geschillen op voorwaarde dat elke niet-verschenen partij bij gerechtsbrief door de griffier opgeroepen wordt op een zitting op nabije datum, waarop een vonnis op tegenspraak zal kunnen gevorderd worden.

§ 4. *Verzending naar de bijzondere rol*

14270 Deze mogelijkheid bestaat alleen als de partijen daarover akkoord gaan. Zij kunnen in onderlinge overeenstemming afwijken van de instaatstelling van de zaak overeenkomstig artikel 747 § 2 eerste lid en om de verwijzing ervan

1. Rb. Brussel 25 juni 1993, *R.W.* 1993-94, 515.

2. Kh. Kortrijk 6 maart 1995, *A.J.T.* 1994-95, 372; zie ook: P. LEMMENS, 'De voorlopige regeling van de toestand der partijen door de rechter ten gronde na een behandeling ter inleidende zitting', *R.W.* 1984-85, 2011.

3. Vred. Antwerpen 31 januari 1997, *R.W.* 1998-99, 479.

4. J. LAENENS, K. BROECKX en D. SCHEERS, *o.c.*, nr. 734.

naar de rol verzoeken en, als de omstandigheden het toelaten, om verdaging tot een bepaalde datum.

§ 5. *Verdaging*

- 14275 Artikel 726 Ger.W. voorziet uitdrukkelijk in de mogelijkheid om de zaak op de inleidingszitting op een bepaalde dag uit te stellen. Thans lijkt die mogelijkheid enkel te bestaan wanneer de zaak in korte debatten kan worden behandeld, want in het andere geval zal de rechter, zes weken na de inleidingszitting, de zaak uit eigen beweging voor ingereedheidbrenging vastleggen.

§ 6. *De procedureregeling op de inleidende zitting*

- 14280 Artikel 747 § 1 Ger.W. bepaalt dat de partijen op de inleidingszitting en op elke latere zitting onderling conclusietermijnen kunnen afspreken. De rechter licht de partijen die conclusietermijnen wensen af te spreken in over de vroegste datum waarop een rechtsdag zou kunnen worden bepaald. De rechter neemt akte van de conclusietermijnen, bekrachtigt ze en bepaalt de rechtsdag. De griffier geeft de partijen en hun advocaten kennis van deze beschikking.

AFDELING 2. DE PROCEDURE OP TEGENSPRAAK

door SIGRID LEROY, MYRIAM VAN HONSTE, KURT VAN DAMME, ROGER VANCRAENENBROECK, VEERLE TOLLENAERE EN NICO CLIJMANS

§ 1. *Mededeling van de stukken*

door NICO CLIJMANS

I. BEGINSELEN

- 14400 Artikel 736 Ger.W.: de partijen moeten hun stukken aan elkaar overleggen, alvorens er gebruik van te maken; anders wordt de rechtspleging ambtshalve geschorst. Behoudens in het geval van artikel 735 Ger.W., moet de eiser deze overlegging doen binnen de acht dagen na de inleiding van de zaak; de verweerder, wanneer hij zijn conclusies overlegt.

De verplichting om aan elkaar inzage te verschaffen in *alle* stukken waarop men als partij in rechte wil steunen, is een essentieel onderdeel van het recht van verdediging en van de rechtspleging op tegenspraak.

Deze algemene rechtsbeginselen zouden worden geschonden indien de rechter uitspraak zou doen over de zaak op grond van stukken waarvan een der partijen niet tijdig of helemaal geen kennis heeft gekregen.

Omwille van de doorwerking van deze algemene rechtsbeginselen in artikel 736 Ger.W. krijgt deze wetsbepaling een algemene draagwijdte en is ze niet beperkt tot het geding s.s., maar vindt ze ook toepassing bv. op de stukken medegegeeld in een gerechtsexpertise, op pleitnota's en omslagen of fardes inhoudende argumenten¹.

A. Begrippen

1. STUKKEN

14420 Een concrete omschrijving van het begrip “stukken” wordt in het Gerechtelijk Wetboek niet gegeven. Het begrip moet in de meest ruime zin worden geïnterpreteerd!

Onder stukken wordt ook verstaan alle voorwerpen die aan de rechtbank worden getoond ter ondersteuning van de stelling van een der procespartijen.² Dit kan bv. verpakkingsmateriaal zijn in een proces over een merkinbreuk of een toestel in een proces over namaak van octrooien. Het hoeft dus niet noodzakelijk te gaan om stukken die door een partij in haar dossier aan de rechter worden ter hand gesteld.

Problemen kunnen bv. rijzen als een slachtoffer van een ongeval zich persoonlijk aan de rechtbank wil tonen. STORME stelt dat dit een processueel feit uitmaakt en dat als dusdanig niet meer moet bewezen worden vermits de rechter tijdens het geding ervan kennis heeft genomen.³

Een eerlijke procesvoering eist dat de tegenpartij vooraf wordt verwittigd van deze vertoning ter zitting.

In artikel 740 Ger.W. worden de termen “memories, nota's of stukken” gebruikt. Het betreft ook “de omslagen van de dossiers met memories, nota's of stukken, voor zover de vermeldingen voorkomend op die omslagen gelijk

1. G. DE LEVAL, *Droit judiciaire. Tome 2. Manuel de procédure civile. Brussel, Larcier, 2015, 370.*

2. E. BREWAEYS, “Art. 740 Ger. W.” in X., *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 3.

3. M. STORME, *De bewijslast in het Belgisch Privaatrecht*, 300, nr. 323.

welke verklaring of argumentatie inhouden”.¹ Het dossier met gepubliceerde rechtspraak en rechtsleer valt echter buiten deze regeling.²

14440 Partijen bepalen zelf welke stukken zij zullen gebruiken tot staving van hun beweringen. Soms kan een partij beslissen om bepaalde stukken niet te gebruiken. Uit gebruikte stukken kunnen soms gevolgtrekkingen worden gemaakt die nadelig zijn voor de partij die het stuk mededeelt.³

– Moeten de stukken *in origineel* worden medegedeeld of mogen het kopieën zijn?

Het Hof van Cassatie heeft bij arrest van 20 oktober 1989 geoordeeld dat artikel 736 Ger.W. niet vereist dat de originele stukken moeten worden medegedeeld.⁴

Normaal worden stukken in kopie medegedeeld, wat niet belet dat een advocaat steeds het recht heeft van zijn tegenstrever mededeling in origineel te vragen, gebeurlijk en naar omstandigheden, op het kantoor van zijn tegenstrever zelf, of in zijn eigen kantoor naargelang de anciënniteit van de betrokken advocaat.

In uiterst bijzondere omstandigheden zou de stafhouder mededeling door neerlegging ter griffie kunnen toestaan.

– Kan een stuk in *een andere taal* worden neergelegd?

De stukken mogen *in een andere taal* dan deze van de rechtspleging zijn opgesteld, eventueel met een vertaling. Indien die vertaling betwist wordt kan om een officiële vertaling verzocht worden door tegenpartij, of kan deze door de rechter bevolen worden. De rechter kan echter geen stuk in een vreemde taal uit de debatten weren, omdat het in een vreemde taal is.⁵ Dit zou een miskennis van de rechten van de verdediging uitmaken.⁶

Artikel 8 van de Taalwetgeving van 15 juni 1935⁷, stelt hierover het volgende:

“Indien de stukken of documenten, in een geding overgelegd, in een andere taal dan die der rechtspleging gesteld zijn, kan de rechter op verzoek der partij tegen dewelke de stukken of documenten worden ingeroepen, hiervan de overzetting in de taal der rechtspleging bevelen bij een met redenen omklede

---

1. *Parl.St.* Senaat 1991-92, 301/2, 59.

2. J. LAENENS en K. BROECKX, “Het gerechtelijk recht in een stroomversnelling”, *RW* 1992-93, 919.

3. G. BAERT, “Art. 736 Ger. W.”, in X., *Gerechtelijk recht. Artikkelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 5.

4. Cass. 20 oktober 1989, *Bull.Bel.* 1991, 1375.

5. Cass. 29 februari 2012, *Pas.* 2012, 461; Cass. 22 januari 2008, *RW* 2010-11, 321.

6. Cass. 8 september 1998, *RW* 1988-89, 847.

7. *BS* 22 juni 1935.

beslissing. De beslissing van de rechter is noch voor verzet noch voor beroep vatbaar. De kosten van vertaling worden mede begroot".

De rechter kan ook ambtshalve de vertaling van de stukken bevelen¹, indien dit door de noodwendigheden van de zaak wordt verantwoord.^{2 3}

Notariële akten zijn in principe niet onderworpen aan de bepalingen van de wet op het taalgebruik in rechtszaken noch aan de burgerlijke taalwetten. De rechter kan ambtshalve of op verzoek van de partij tegen wie de stukken worden aangevoerd, de overzetting in de taal van de rechtspleging bevelen bij een met redenen omklede beslissing die niet vatbaar is voor beroep of verzet.⁴

- Wat met stukken die onder het *briefgeheim* vallen?

Artikel 22 van de Grondwet bepaalt:

“Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé leven en zijn gezinsleven behoudens in de gevallen en de voorwaarden door de wet bepaald”.

Het recht op briefgeheim houdt o.a. de bescherming tegen openbaarmaking van vertrouwelijke briefwisseling in. Dit betekent o.m. dat deze briefwisseling niet door een derde in rechte mag worden overgelegd tenzij met toestemming zowel van de afzender als van de bestemming.

De gevestigde rechtspraak en rechtsleer maakt hier evenwel een uitzondering op inzake echtscheidingsprocedures en andere procedures tussen echtgenoten.

Er wordt door rechtspraak en rechtsleer algemeen aangenomen dat het vertrouwelijk karakter van een brief geschreven door een echtgenoot of aan hem gericht, er niet aan in de weg staat dat de andere echtgenoot hem overlegt in rechte, mits wordt voldaan aan twee voorwaarden: dat degene die de brief aan de andere echtgenoot overhandigd heeft, noch de afzender respectievelijk de bestemming, aan het beroepsgeheim onderworpen zijn en dat de echtgenoot geen ongeoorloofd middel heeft aangewend om in het bezit te komen van de overgelegde vertrouwelijke brief.⁵

De auteur heeft zelf problemen met deze afbreuk aan de persoonlijkheidsrechten zonder wettelijke basis.

Het Hof van Cassatie oordeelde reeds in 1913:

“De vertrouwelijke briefwisseling tussen een echtgenoot en een derde kan voorgelegd worden door de andere echtgenoot in een echtscheidingsprocedure,

1. Antwerpen 24 december 1980, *RW* 1980-81, 1952.

2. Cass. 10 maart 1982, *RW* 1982-83, 236.

3. De rechter die de taal van de stukken niet kent, mag er een vertaling in de taal van de rechtspleging van eisen: G. DE LEVAL, *Droit judiciaire. Tome 2. Manuel de procédure civile*. Brussel, Larcier, 2015, 371.

4. Vred. Gent 6 maart 1998, *TGR* 1999, 106.

5. P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 1996, 212.

indien de briefwisseling rechtmatig verkregen werd en indien de betrokkene die deze briefwisseling overhandigde niet gehouden is tot het briefgeheim".¹

Het hof van beroep te Brussel oordeelde in 1997 nog dat het recht op eerbiediging van het privéleven en het beginsel van het briefgeheim in de echtelijke omgang is afgezwakt door een wettig recht op nieuwsgierigheid, corollarium van de verplichting tot samenwonen en trouw.²

Ook BAETEMAN oordeelt dat het briefgeheim – en meer bepaald de regel dat vertrouwelijke brieven slechts mogen kenbaar gemaakt worden mits toestemming van afzender en bestemming – niet op absolute wijze geldt tussen echtgenoten. Tussen echtgenoten bestaat volgens de auteur een recht van toezicht dat zijn verantwoording vindt in de echtelijke samenleving. Ieder echtgenoot heeft het recht na te gaan of de huwelijksplichten door de andere worden nageleefd en om bij tekortkoming het bewijs hiervan te leveren, ook door brieven.³

- Of briefwisseling tussen advocaten als stuk kan worden neergelegd moet overeenkomstig de regels van deontologie worden beoordeeld: de Codex Deontologie⁴, Afdeling III.2.4 “Het overleggen van briefwisseling tussen Advocaten” bepaalt ter zake:

Artikel III.2.4.1.:

“De briefwisseling tussen advocaten is vertrouwelijk. Zelfs indien de advocaten het eens zijn, mag zij enkel overgelegd worden met de toestemming van de stafhouder. Dat geldt zowel voor het gebruik in rechte als er buiten.”

Artikel III.2.4.2.:

“Deze verliezen hun vertrouwelijk karakter, zodat ze zonder toelating van de stafhouder overgelegd mogen worden:

- § 1 elke mededeling die een akte van rechtspleging uitmaakt of vervangt;
- § 2 (oud reglement van 6 maart 1980): elke mededeling die uitdrukkelijk als niet vertrouwelijk bestempeld wordt en een eenzijdige verbintenis zonder voorbehoud inhoudt;
- § 3 elke mededeling, zonder voorbehoud en niet vertrouwelijk gedaan, ten verzoeken van een partij, om er kennis van te geven aan een ander partij, op voorwaarde dat de geadresseerde ze uitdrukkelijk aanvaardt als niet vertrouwelijk;
- § 3bis (oud reglement van 22 april 1986): elke schriftelijke mededeling met vermelding ‘niet vertrouwelijk’ die uitsluitend de nauwkeurige omschrijving van precieze feiten bevat, alsmede het antwoord daarop, en die hetzij

---

1. Cass. 27 februari 1913, *Pas.* 1913, I, 123.

2. Brussel 24 april 1997, *Rev. trim.dr.fam.* 1997, 371.

3. G. BAETEMAN, *Overzicht van het personen- en gezinsrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 409.

4. *BS* 30 september 2014, in werking vanaf 1 januari 2015. De Codex vervangt de bestaande Reglementen van de Orde van Vlaamse Balies.

- een deurwaardersexploot, hetzij een mededeling van partij tot partij vervangt;
- § 4 elke mededeling, zelfs vertrouwelijk gedaan uit naam van een partij, wanneer ze bepaalde voorstellen behelst die onvoorwaardelijk uit naam van de andere partij worden aangenomen.

De beschikkingen van dit artikel gelden enkel voor die mededelingen die niets anders behelzen dan wat onder § 1, 2, 3, *3bis* en 4 vermeld is.

Het is aangewezen:

- a) in verband met die mededelingen schriftelijke goedkeuring te hebben van de cliënt;
- b) mededelingen met een officieel karakter kort en bondig te doen en, dat karakter in de brief zelf te vermelden;
- c) elke mededeling met een vertrouwelijk karakter in een afzonderlijk schrijven te doen.”

– Stukken die gedekt zijn door het beroepsgeheim kunnen in principe ook niet worden neergelegd.

Stukken gedekt door het medisch beroepsgeheim, doch die worden voorgebracht in het kader van een medische expertise, dienen in principe te worden medegedeeld aan de advocaat van de tegenpartij, om een normaal tegensprekelijk debat en de rechten van verdediging te vrijwaren. In principe houdt dit ook het recht in voor de advocaat deze stukken aan zijn cliënt mede te delen ter bespreking. De advocaat kan in eer en geweten oordelen de stukken niet mede te delen aan zijn cliënt indien dit nadelig zou zijn.

2. INVENTARIS

14500 Een inventaris is een nauwkeurige omschrijving van alle stukken die worden neergelegd. Commentaar betreffende de inhoud van de stukken is hier niet op zijn plaats.

Voor de vrederechter van Namen is een inventaris “*een gedetailleerde opsomming van de inhoud van het dossier, artikel per artikel. Dit kan geschieden door precieze en gedetailleerde notities op een map*”.¹

Elk stuk moet nauwkeurig aangeduid worden. De aard van het stuk (bv. brief, foto, ...) de datum, korte inhoud moet worden weergegeven en dit zonder dat er commentaar wordt gegeven.

1. Vred. Namen 1 juni 1973, *Pas.* 1974, III, 19.

Het is gebruikelijk, maar niet verplicht om bij tussen partijen medegedeelde conclusies een inventaris van meegedeelde stukken te voegen¹; dit om elke discussie te vermijden omtrent de vraag of de stukken tussen partijen wel werden uitgewisseld. Het niet-voegen van een inventaris van de stukken bij de conclusies is evenwel niet van enige sanctie voorzien.²

3. BUNDEL

- 14520 Zijn er voorwaarden aan verbonden waarop de stukken worden gebundeld? Bij bepaalde balies wordt gevraagd om de stukken in een gesloten kaft neer te leggen.

B. Mededelingsplicht

- 14540 Partijen moeten de stukken die zij in de procedure willen gebruiken aan elkaar mededelen. Dit brengt het *principe van de tegenspraak* met zich mee. De rechten van verdediging moeten worden geëerbiedigd.

C. Algemene draagwijdte

- 14560 Artikel 736 Ger.W. heeft een *algemene draagwijdte*. Het is bv. van toepassing op stukken die gebruikt werden tijdens expertiseverrichtingen en op nota's en memories neergelegd ter ondersteuning van de pleidooien.³

Dit beginsel is echter *niet van toepassing op conclusies*. Hiervoor gelden andere artikels uit het Gerechtelijk Wetboek.⁴

De verplichting tot overlegging geldt voor alle partijen, ook voor het Openbaar Ministerie wanneer het procespartij is.

De overleggingsplicht is echter *niet van toepassing in strafzaken*. Geen enkele wettelijke bepaling verplicht de beklagde vooraleer hij stukken neerlegt, hiervan mededeling te doen aan het Openbaar Ministerie of aan de burgerlijke partij onder voorbehoud van hun recht er inzage van te vragen.⁵

---

1. Art. 737 Ger.W. bepaalt enkel dat de mededeling van de geïnventariseerde stukken ook in der minne kan geschieden, d.m.v. inventaris die ook bij neerlegging van de stukken ter griffie dient gevoegd; er is evenwel geen sanctie voorzien. Art. 742 Ger.W. bepaalt verder dat de partijen hun conclusies die zij ter griffie neerleggen van een inventaris voorzien van de medegedeelde stukken.

2. Cass. 30 oktober 1997, *RW* 1998-99, 479; Brussel 19 oktober 1995, *RW* 1996-97, 393.

3. Cf. Cass. 20 november 1975, *Arr. Cass.* 1976, 368: *Memories, nota's of stukken die niet zijn overgelegd voor de sluiting van de debatten moeten buiten het beraad gehouden worden*.

4. A. FETTWEIS, *Manuel de procédure civile*, Luik, *PUL* 1987, 223.

5. G. BAERT, "Art. 736 Ger. W." in X, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 2.

II. COMMUNICATIE VAN DE STUKKEN

14580 De partijen moeten hun stukken aan elkaar mededelen, alvorens er gebruik van te maken; anders wordt de rechtspleging ambtshalve geschorst. Behoudens in het geval van artikel 735 Ger.W. (korte debatten) moet de *eiser* deze mededeling doen binnen de *acht dagen na de inleiding van de zaak*; de *verweerder*, wanneer hij zijn *conclusies* mededeelt.

Ter vrijwaring van het recht op tegenspraak heeft de wetgever in volgende regeling voorzien:

- ambtshalve *schorsing* van de rechtspleging bij niet-naleving (art. 736, eerste lid Ger.W.); vooraleer de rechter een kalender voor de rechtspleging bepaalt, dient hij in de regel na te gaan of de stukken werden megedeeld (cf. art. 721, 2° Ger.W.);
- *termijn*: binnen de 8 dagen na de inleiding (eiser) of samen met de mededeling van de conclusie(s) (verweerder) (art. 736, tweede lid), of, bij ‘korte debatten’, voor de sluiting van het debat (art. 740 Ger.W.); het is echter niet vereist dat de stukken op dezelfde wijze als de conclusies worden megedeeld, noch dat ze samen worden ontvangen: het volstaat dat ze ten laatste binnen de conclusietermijn zijn toegezonden¹; wanneer de rechtsdag is bepaald conform artikel 747 Ger.W. of artikel 750 Ger.W., worden de stukken ter griffie neergelegd ten minste 15 dagen voor de rechtsdag bepaald voor de pleidooien, onverminderd afwijkingen of andere door de rechter bepaalde regelingen (art. 756 Ger.W.); deze, weliswaar niet-gesanctioneerde, verplichting moet het voor de rechter mogelijk maken, met instemming van de partijen en ter vervanging van de pleidooien, een zogenaamd *interactief debat* te houden (art. 756ter Ger.W.).
- *sanctie*: te laat (dat is na het neerleggen der conclusies of, in het geval van artikel 735 Ger.W. na het sluiten van de debatten) meedeelde stukken worden ambtshalve uit het debat geweerd (art. 740)¹⁷², maar de rechter moet de partijen hierover wel horen²;
- opstelling en neerlegging ter griffie van een *inventaris*, wanneer ook de stukken ter griffie worden neergelegd (art. 737 tweede lid Ger.W.); deze inventaris begeleidt ook de ter griffie neergelegde conclusies (art. 742 Ger.W.)¹⁷³;
- *vorm*: neerlegging *ter griffie* of *in der minne* (art. 737 eerste lid Ger.W.); in de *praktijk* en conform de regels van *confraterniteit*³ zenden de partijen (hun

1. Cass. 12 december 2011, *Arr. Cass.* 2011, 2605, *RW* 2012-13, 1494

2. Cass. 29 april 2013, *Arr. Cass.* 2013, 1032

3. Zie art. III.2.1.5. Codex Deontologie voor Advocaten: “Tussen advocaten gebeurt de overlegging van de stukken in der minne en zonder formaliteiten. Enkel wanneer de aard van de stukken dit noodzakelijk maakt, kan de overlegging gebeuren door neerlegging van de stukken ter griffie. Ook in dat geval bezorgt de advocaat zijn tegenstrever de inventaris van zijn stukken en minstens kopie van de stukken die kunnen worden gekopieerd.”

advocaten) elkaar op informele wijze via de post of per e-mail elkaars dossier toe (*cf.* art. 737, tweede lid Ger.W.).

Partijen kunnen dus op twee manieren hun stukken overmaken.

A. Ter griffie

14660 Door neerlegging van het bundel met stukken en de inventaris. De stukken worden vooraf door de partij of haar advocaat gebundeld en op een inventaris ingeschreven.

De andere partijen worden niet verwittigd van de neerlegging.

De griffier bewaart de stukken in het gerechtsdossier en maakt er een proces-verbaal van op.

De inventaris maakt echter geen deel uit van het dossier van de rechtspleging.

De partijen kunnen de stukken op de griffie inkijken. Ze kunnen worden overgeschreven of gekopieerd. Zij kunnen echter niet worden meegenomen.

Een ander voordeel van de neerlegging is dat de rechter op de hoogte is dat de termijnen van mededeling al dan niet werden geëerbiedigd.

B. In der minne

14680 Partijen kunnen de overlegging der stukken ook in der minne regelen en zonder de hiervoor vermelde formaliteiten. In de praktijk gebeurt de mededeling steeds zonder formaliteit, van advocaat tot advocaat. Zie artikel III.2.1.5. Codex Deontologie voor Advocaten: “*Tussen advocaten gebeurt de overlegging van de stukken in der minne en zonder formaliteiten. Enkel wanneer de aard van de stukken dit noodzakelijk maakt, kan de overlegging gebeuren door neerlegging van de stukken ter griffie. Ook in dat geval bezorgt de advocaat zijn tegenstrever de inventaris van zijn stukken en minstens kopie van de stukken die kunnen worden gekopieerd.*”

In de praktijk worden de stukken door partijen aan elkaar opgestuurd met een begeleidend schrijven. Volgens artikel 721, 2° Ger.W. moet een afschrift van de brief, waarbij de toezending van de stukken wordt gemeld, bij het dossier van de rechtspleging worden gevoegd. Dit gebeurt maar zelden.¹

De brief waarbij een advocaat zijn bewijsstukken in een procedure mededeelt is officieel, minstens wat het deel betreft dat op de mededeling betrekking heeft. Het gaat om een mededeling die een procedureakte (neerlegging ter griffie) vervangt.

---

1. E. BREWAEYS, “Een nieuw procesrechtelijk fenomeen: de derde-medeplichtigheid in het burgerlijk geding”, *AJT* 1995-96, 337-340.

Artikel 739: De partijen geven de stukken terug uiterlijk binnen de termijn die hun is gesteld om hun conclusies te nemen.

De partij die de stukken ter inzage heeft ontvangen zal deze behouden tot een maand voor conclusies. Indien een partij in haar begeleidend schrijven mededeelt dat er kopie van zijn stukken wordt toegestuurd is teruggave uiteraard niet noodzakelijk. Indien een der partijen weigert de stukken terug te bezorgen zal voor wat de advocaten betreft de stafhouder tussenkomen. Indien het om een partij zonder advocaat gaat zal een verzoekschrift bij de rechtbank moeten worden neergelegd. Het onrechtmatig achterhouden van de stukken kan vernieling of onttrekking van stukken of ook misbruik van vertrouwen en diefstal zijn.

III. SANCTIE BIJ NIET-MEDEDELING VAN DE STUKKEN

A. Laattijdige overlegging

14700 Artikel 740 Ger.W.: Alle memories, nota's of stukken die niet ten laatste tegelijk met de conclusies of, bij toepassing van artikel 735, voor de sluiting der debatten zijn overgelegd, worden ambtshalve uit de debatten geweerd.

E. BREWAEYS vat dit artikel als volgt samen: “Partijen kunnen stukken aan het gerechtelijk debat toevoegen zolang zij nog in de mogelijkheid verkeren om conclusies neer te leggen. Behalve voor wat de procedure ‘in korte debatten’ betreft moet deze bepaling dus worden samen gelezen met artikel 747, 748, 750”.¹

Het is echter niet vereist dat de stukken op dezelfde wijze als de conclusies worden meegedeeld, noch dat ze samen worden ontvangen: het volstaat dat ze ten laatste binnen de conclusietermijn zijn toegezonden.²

Uit het geheel van artikel 737, 740, 747, § 2, lid 6 Ger.W. vloeit voort dat de stukken moeten worden meegedeeld aan de tegenpartij binnen de termijn bepaald voor de neerlegging van conclusies en uiterlijk gelijk met de mededeling ervan. Uit die bepaling vloeit evenwel *niet* voort dat de afwezigheid van mededeling van de conclusies of de laattijdige mededeling ervan de wering tot gevolg heeft van de stukken die regelmatig werden medegedeeld aan de tegenpartij binnen de termijn bepaald voor neerlegging van de conclusies.³

Bij de beoordeling van een laattijdige mededeling dient een onderscheid te worden gemaakt tussen al dan niet van toepassing zijn van korte debatten.

1. E. BREWAEYS, “Een nieuw procesrechtelijk fenomeen: de derde-medeplichtigheid in het burgerlijk geding”, *AJT* 1995-96, 337-340.

2. Cass. 12 december 2011, *Arr.Cass.* 2011, 2605, *RW* 2012-13, 1494

3. Cass. 12 mei 2014, *RABG* 2014, 1212, noot B. MAES.

1. GEEN KORTE DEBATTEN

14740 – Ambtshalve weren uit de debatten

Laattijdige stukken worden ambtshalve uit de debatten geweerd.

Tenzij de partij tegen wie de stukken worden gebruikt, instemming heeft gegeven met de laattijdigheid, dan wel wanneer er toepassing werd gemaakt van artikel 748, § 2 Ger.W.¹ De sanctie van het ambtshalve weren van stukken uit het debat betekent dat de rechter de beslissing kan nemen zonder dat hij daardoor door de partijen is gevorderd maar stelt hem *niet* vrij de partijen ter zake te horen. De omstandigheid dat de partijen werden gehoord met betrekking tot het weren van een laattijdig neergelegde conclusie ontslaat de rechter niet van de verplichting de partijen ook te horen omtrent het ambtshalve weren van de laattijdig overgelegde stukken.²

De rechter moet in principe het middel aanvoeren. Aangezien in de praktijk de overhandiging der stukken in de minne verloopt heeft de rechter geen kennis van een eventuele laattijdigheid. Hierdoor zal hij veelal enkel op vraag van de benadeelde partij tot ambtshalve wering overgaan.

Het gerechtelijk recht legt de tijdige overlegging der stukken enkel op ten aanzien van de gedingvoerende partijen. Wat dan met een derde die stiekem een aantal overtuigingsstukken ter griffie gaat neerleggen? Het Hof van Cassatie oordeelde op 25 januari 1996 dat dit kan.

In ditzelfde arrest werd tevens geoordeeld dat de exceptie van niet-mededeling van stukken niet tardief mag worden voorgedragen om de procedure te vertragen³: “Wanneer uit de gedingstukken waarop het Hof van Cassatie vermag acht te slaan blijkt dat overtuigingsstukken ter griffie van het hof van beroep werden neergelegd door een derde voor de sluiting van het debat en zonder protest vanwege de wederpartijen, kan de eiser in cassatie niet voor het eerst voor het Hof aanvoeren dat die stukken wederrechtelijk werden neergelegd, zelfs niet wanneer wordt voorgehouden dat die stukken niet aan de eiser rechtstreeks werden medegedeeld maar enkel neergelegd ter griffie.” Voortaan moeten de partijen dus in de regel voor de sluiting van het debat nagaan of er in het dossier van de rechtspleging geen stukken zijn terechtgekomen die niet aan (een van) de partijen werden meegedeeld.

14760 – Op welke stukken slaat dit ambtshalve weren?

Artikel 740 Ger.W. is niet van toepassing op conclusies. De sanctie geldt voor alle stukken die de procespartij aanwendt tot bewijs, ondersteuning en toelichting van haar vordering of haar verweer.

---

1. Cass. 7 februari 2014, *RW* 2014-15, 1144.

2. Cass. 29 april 2013, *RW* 2014-15, 21.

3. *Cf.* Cass. 25 januari 1996, *AJT* 1995-96, 333.

De sanctie van ‘ambtshalve weren’ geldt ook voor commentaren op de fardes van het dossier voor zover deze een argumentatie bevatten.¹

De sanctie van het ‘ambtshalve weren’ geldt niet voor de documentatie van Belgische rechtspraak en rechtsleer. Algemeen wordt aangenomen dat dit van toepassing is voor de gepubliceerde rechtspraak en rechtsleer, niet voor de niet gepubliceerde rechtspraak.

Naar aanleiding van controverses bij de Brusselse balie werden hiervoor deontologische regels uitgewerkt in een reglement van de Franse Orde van Brussel van 23 mei 1993 en 9 mei 1995 stellende:

- dat een advocaat zijn referenties van rechtspraak en rechtsleer dient mede te delen aan de andere partijen, in zijn conclusies, nota’s en memories, en indien ze daarin niet zijn vervat, ten laatste samen met deze overmaakt;
- dat, daar geoordeeld wordt dat de advocaat doctrine en rechtspraak ten allen tijde, wanneer ze wordt gepubliceerd of wanneer ze ze ontdekken, moet kunnen voorbrengen in rechte, de advocaat dadelijk na kennisname deze referenties doorgeeft waarvan hij kennis krijgt na communicatie van zijn conclusies, nota’s enz. en dat hij dan ook een uitstel of behandeling in voortzetting moet accepteren, wanneer de andere partijen bij laattijdige communicatie daarop, zelfs mondeling wensen te antwoorden.

G. DE LEVAL merkt, met verwijzing naar rechtspraak in voetnoot, op dat de tekst van artikel 740 Ger.W. slechts een laattijdige mededeling der stukken betreft en niet het niet voorkomen ervan in de inventaris gevoegd bij de conclusies.²

Wat als er *stukken worden neergelegd die niet op de inventaris* vermeld staan? Betrokkene moet kunnen aantonen dat de stukken toch werden neergelegd, m.a.w. dat de andere partijen kennis hebben gekregen van dit stuk en de inhoud ervan.

Behoudens tegenbewijs wordt aangenomen dat deze stukken niet zijn medegedeeld.³ De partij die nalaat de inventaris van haar stukken te voegen bij de conclusies zal haar nalatigheid kunnen herstellen zo ze bewijst dat de stukken wel zijn medegedeeld.

De partij die niet alle stukken heeft ontvangen zoals vermeld op de inventaris van de tegenpartij, heeft de plicht dit onmiddellijk aan te kaarten en om mededeling van de stukken te verzoeken. Laattijdig protest is onontvankelijk.⁴

1. G. DE LEVAL, “La loi du 3 août 1992 modifiant le Code Judiciaire”, *JT* 1992, nr. 6A, 846.

2. G. DE LEVAL, *Droit judiciaire. Tome 2. Manuel de procédure civile*, Brussel, Larcier, 2015, 370.

3. Rb. Namen 17 december 1993, *JT* 1994, 421.

4. Arbh. Luik 3 maart 1994, *RRD* 1994, 383.

2. KORTE DEBATTEN

14780 De wet van 3 augustus 1992¹ heeft artikel 735 in die zin gewijzigd dat ten aanzien van iedere verschijnende partij de zaken, waarvoor slechts korte debatten nodig zijn, ofwel behandeld worden op de inleidingszitting ofwel verdaagd worden opdat er op een nabije datum over wordt gepleit. Dit kan enkel indien een met redenen omkleed verzoek is gedaan in de akte van rechtsingang. Wanneer de eiser in de inleidende akte geen verzoek tot behandeling in korte debatten heeft geformuleerd, belet niets de verweerder een dergelijk verzoek te doen.

Verzoekt slechts een partij om korte debatten, dan beschikt de rechter over een appreciatiebevoegdheid om na te gaan of het verzoek voldoende gemotiveerd is.²

STORME stelt dat de rechter slechts uitzonderlijk van oordeel zou mogen zijn dat het verzoek niet kan worden ingewilligd omdat het kennelijk onredelijk is.³

J. LAENENS stelt wel dat de beslissing om de zaak op de inleidende zitting te behandelen, de rechter niet ontslaat van de algemene verplichting om de behandeling van de zaak te laten verlopen met inachtneming van het recht van verdediging van alle partijen.⁴

Alle stukken, nota's en memories die – bij toepassing van artikel 735 Ger.W. – niet voor de sluiting van de debatten zijn overgelegd, worden ambtshalve uit de debatten geweerd.

De stukken kunnen m.a.w. worden neergelegd tot aan de sluiting der debatten.

Door de wet van 26 april 2007 werd dit artikel 735, § 2 Ger.W. nog aangevuld met een tweede lid, luidende: “Behoudens akkoord van de partijen zal het geding op grond van de voor de korte debatten voorziene procedure worden behandeld in de volgende gevallen:

- de invordering van de niet-betwiste schuldvorderingen;
- de vorderingen bedoeld in artikel 19 tweede lid;
- de taalwijzigingen als geregeld in artikel 4 van de wet van 15 juni 1935;
- de regeling van geschillen van bevoegdheid; de vorderingen om uitstel van betaling.

---

1. BS 31 augustus 1992.

2. J. LAENENS en K. BROECKX, “Het gerechtelijk recht in een stroomversnelling”, *RW* 1992-93, 917.

3. M. STORME, “De procedure van korte debatten: één zwaluw kan de lente maken ...” in *Het vernieuwd gerechtelijk recht*, Antwerpen, Kluwer, 1992, 100.

4. Antwerpen 4 februari 1987, *RW* 1986-87, 2640, noot LAENENS.

B. Geen mededeling

14800 Indien op de zitting wordt vastgesteld dat een der partijen een stuk gebruikt dat de tegenpartij niet kent, wordt de rechtspleging geschorst.

De niet-mededeling van de stukken ondanks verzoek van de tegenstrever wordt als een deontologische fout beschouwd.

Enerzijds wordt de behandeling ambtshalve geschorst zolang de stukken niet werden medegedeeld, anderzijds worden niet-medegedeelde stukken ambtshalve uit het debat geweerd. In beide gevallen kan de rechter ambtshalve optreden. Heeft rechter de keuze tussen een schorsing van de zaak en het weren van de stukken? De ambtshalve schorsing geldt in de regel enkel voor het stadium in de rechtspleging waarin de zaak nog niet in staat is om te worden gepleit. Doorgaans zal de niet-mededeling van de stukken echter blijken op een ogenblik waarop de zaak is vastgesteld om te worden gepleit en zal de verwerende partij tijdens de pleidooien verwijzen naar de in haar conclusie opgeworpen exceptie van niet-mededeling van stukken. Op dat ogenblik wordt de rechter geconfronteerd met de vraag aan welke sanctie hij de voorkeur moet geven: de schorsende exceptie van niet-mededeling van de stukken dan wel de exceptie van het weren van de stukken uit het debat. Daarbij weze opgemerkt dat hij beide sancties ambtshalve kan uitspreken. In feite komt het de rechter toe na te gaan in hoeverre de zaak reeds in staat is. Als blijkt dat er over alle punten conclusie werd genomen, dan lijkt wellicht de sanctie van het weren van de stukken uit het debat voor de verwerende partij de meest aantrekkelijke. Heeft deze zich ertoe beperkt de exceptie op te werpen, dan zal de schorsing van de rechtspleging de meest aangewezen oplossing zijn, mede gezien in het licht van het recht van verdediging van de partijen. De eerste oplossing is wellicht de meest voor de hand liggende. Zij is proceseconomisch. Heeft het dan nog zin deze exceptie van schorsing te handhaven in voormelde omstandigheden?

Artikel 736 Ger.W. is daarentegen zinvol in de hypotheses waarin de eisende partij om vaststelling van een zaak bij toepassing van artikel 747 en volgende zou vragen. De aanvoering van de wederpartij dat de verzoekende partij nog steeds niet haar stukken of al haar stukken heeft medegedeeld zou de rechter ertoe moeten brengen het verzoek van de eisende partij af te wijzen. Een partij kan zich immers op voormelde bepaling beroepen om haar weigering om de zaak in staat te stellen te rechtvaardigen. Er bestaat weliswaar onenigheid over de vraag of een partij haar wederpartij moet uitnodigen om haar stukken mede te delen. Er werd geoordeeld dat de verwerende partij niet verplicht is om te verzoeken om mededeling van stukken. De zaak kan niet in staat van wijzen gesteld worden zolang de eiser zelf ter zake in gebreke blijft.¹ Nochtans kan het beroep op de exceptie van niet-mededeling van stukken getuigen van

1. Rb. Namen 11 januari 1990, *JT* 1990, 186.

rechtsmisbruik. De partij die geruime tijd nalaat erop te wijzen dat de stukken haar nog niet werden medegedeeld of die moeilijk kan betwisten van de stukken kennis te hebben, zou naderhand deze niet-mededeling niet meer kunnen inroepen om te weigeren mee te werken aan het in staat stellen van de zaak.¹ Ook het laattijdig voorleggen van stukken tot afwijzing van de vordering wordt door bepaalde rechters gesanctioneerd door deze partij in de kosten te veroordelen.²

IV. NEERLEGGING TER GRIFFIE BIJ VASTGESTELDE RECHTSDAG

14805 “In de zaken waarvoor de rechtsdag is bepaald overeenkomstig artikel 747 en 750 en onverminderd afwijkingen of andere regelingen omschreven in de beschikking van in staat stellen van de zaak, in de beschikking van bepaling van de rechtsdag, in het bericht van verdaging of in het bericht van bepaling van de rechtsdag, worden de stukken ter griffie neergelegd ten minste vijftien dagen voor de rechtsdag bepaald voor de pleidooien” (art. 756 Ger.W.).

Voor invoeging van deze bepaling met de wet van 26 april 2007 (*BS* 12 juni 2007) werden stukken aan de rechter afgegeven na het pleidooi, voor het sluiten van de debatten.

Er is evenwel niet in een sanctie voorzien bij miskenning van deze nieuwe regel. De maatregel van neerlegging van stukken vóór de zitting, heeft tot doel de rechter toe te laten het dossier beter voor te bereiden en eventueel een interactief debat (*cf.* art. 756*ter* Ger.W.) mogelijk te maken.

V. NIEUWE STUKKEN

A. Beginsel

14810 1. De wetgever heeft in de mogelijkheid voorzien om nieuwe conclusietermijnen aan de rechter te vragen, wanneer, ten laatste dertig dagen voor de rechtsdag, een nieuw en ter zake dienend stuk of feit wordt ontdekt dat nieuwe conclusies rechtvaardigt.

2. Conclusietermijnen kunnen worden heropend bij ontdekking van een nieuw stuk of feit. Dit nieuw stuk of feit kan slechts in het debat ter sprake worden gebracht wanneer de aanvraag tot heropening van de conclusietermijnen wordt

---

1. Vred. Schaarbeek 30 september 1988, *JT* 1988, 693.

2. Rb. Brussel Beslgr. 8 juni 1994, *JT* 1994, 637.

ingediend ten laatste dertig dagen voor de rechtsdag door een partij die al heeft geconcludeerd. Het gaat hier om een vervaltermijn. Hoewel artikel 860, derde lid vereist dat de wet uitdrukkelijk voorschrijft dat een bepaalde termijn op straffe van verval is gesteld, en artikel 748, § 2 dit verval niet voorschrijft, kan die vaststelling wel worden afgeleid uit het gebruik van de woorden “ten laatste”. Wel wordt aanvaard dat deze termijn wegens overmacht kan worden gewijzigd.

3. Het moet gaan om een nieuw stuk of feit. Dit begrip wordt zeer ruim geïnterpreteerd. Stukken zijn nieuw bv. wanneer zij betrekking hebben op conclusies waarop een partij niet meer kan antwoorden.¹ Het algemeen beginsel van het recht van verdediging sluit niet uit dat de wetgever legitiem wil dat er een moment komt waarop de partijen gedwongen worden een einde te maken aan hun geschriften. De appelrechter kan wettig oordelen dat wie in de conclusies, genomen binnen de door de rechter op grond van artikel 747, § 2 Ger.W. opgelegde termijn, een tusseneis instelt niet kan worden verrast wanneer de wederpartij daarop, binnen de haar opgelegde conclusietermijn, antwoordt en nieuwe stukken meedeelt ter ondersteuning van haar verweer. In dat geval kan geen toepassing worden gemaakt van artikel 748, § 2 Ger.W.² Het advies van een technisch adviseur, opgesteld na de termijn die aan de betrokken partij werd toegekend om conclusies te nemen, terwijl deze laatste vreemd is aan de vertraging die de technische raadsman heeft opgelopen om zijn opmerkingen te doen toekomen kan als een nieuw feit worden beschouwd.³ Hetzelfde geldt wanneer in de loop van het burgerlijk geding een strafonderzoek wordt geopend betreffende de feiten die er aan ten grondslag liggen.⁴ Het toepassingscriterium van artikel 748, § 2 Ger.W. doelt op een stuk of feit m.b.t. de grond van de zaak en niet op een stuk of feit i.v.m. het in staat stellen ervan.⁵ De conclusie die wordt neergelegd door een partij die al bij de zaak betrokken was op het ogenblik dat om een bepaling van de rechtsdag werd verzocht, kan niet worden beschouwd als “een nieuw stuk of een nieuw feit” in de zin van artikel 748, § 2, Ger.W. Hoewel de tussenkomst van een derde partij in een lopend proces een nieuw feit kan vormen, kan de neerlegging door deze partij van een conclusie die nieuwe gegevens aanbrengt, geen verrassing vormen.⁶

Het stuk of feit moet ter zake dienend zijn. Het moet dus van aard zijn om de rechterlijke beslissing te beïnvloeden⁷ en uiteraard rechtstreeks verband houden met de zaak.

1. Kh. Brussel 11 oktober 1993, *JT* 1994, 552.

2. Cass. 22 mei 2003, *RABG* 2003, 738 noot E. BREWAEYS.

3. Rb. Aarlen 15 april 1993, *JLMB* 1993, 583.

4. Arbrb. Brussel 22 maart 1993, *JT* 1993, 559.

5. Voorz. Rb. Hasselt 11 juni 2001, *AJT* 2001-02, 684 noot P. THION.

6. Voorz. Rb. Namen 21 maart 2001, *RRD* 2001, 179.

7. Vred. Marchienne-au-Pont 7 februari 1994, *JT* 1994, 551.

De wet vereist ook dat het nieuw stuk of feit nieuwe conclusies moet rechtvaardigen. Het was eigenlijk niet nodig om deze voorwaarde in de wet op te nemen. Wanneer het stuk of feit ter zake dienend is, en dus bij het debat moet worden gevoegd, moeten altijd nieuwe conclusies worden genomen. Stukken die niet tegelijk met de conclusies zijn overgelegd worden ambtshalve uit de debatten geweerd (art. 740 Ger.W.).

Men moet zich de vraag stellen wat er gebeurt met stukken die worden ontdekt, of feiten die zich voordoen, binnen de termijn van dertig dagen voor de rechtsdag. Een strikte interpretatie van de bepalingen heeft voor gevolg dat dergelijk element niet meer in het debat kan worden aangewend. Een verzoek tot heropening van de debatten kan enkel worden ingediend indien het nieuw stuk of feit van overwegend belang tijdens het beraad wordt ontdekt (art. 772 Ger.W.). Ofwel aanvaardt men dat de termijn van 30 dagen voorafgaand de zitting geen vervaltermijn is of minstens vatbaar voor neutralisatie bij overmacht (zoals *in casu*), ofwel creëert het nieuwe stuk een incident ter pleitzitting en dan is het maar zeer de vraag of de zaak met negatie van het nieuwe stuk of feit zal behandeld worden. De rechten van verdediging moeten mijns inziens toch toelaten dat dit nieuwe stuk of feit (mits bewijs van kennisname of realisatie ervan binnen de 30 dagen voorafgaand aan de zitting) in het debat wordt toegelaten met mogelijkheid voor alle partijen daarover standpunt in te nemen, bij voorkeur middels conclusies, zodat behandeling van de zaak alsdan zal moeten worden uitgesteld. Het verdient alleszins aanbeveling de ontdekking van dit nieuwe stuk of de realisatie van dit nieuwe feit zo snel als mogelijk aan rechtbank en partijen te melden.

B. Procedure

14815 Het verzoek wordt gericht aan de rechter door middel van een verzoekschrift waarin het nieuw stuk of feit alsook de invloed ervan op het onderzoek van het geschil nauwkeurig wordt aangegeven.

Het verzoekschrift wordt ondertekend door de advocaat van de partij of, bij diens ontstentenis, door de partij zelf en het wordt ter griffie neergelegd in zoveel exemplaren als er betrokken partijen zijn. Het wordt door de griffier bij gewone brief aan de andere partijen en aan hun advocaat ter kennis gebracht en bij gerechtsbrief aan de niet-verschenen partijen.

Deze andere partijen kunnen, binnen vijftien dagen na de verzending van de gerechtsbrief, op dezelfde wijze – dus ook bij verzoekschrift – hun opmerkingen aan de rechter doen toekomen. Er is niet voorzien in een repliek van verzoeker nadat de wederpartij haar opmerkingen heeft doen toekomen aan de rechter. Opmerkingen van repliek moeten uit de debatten worden geweerd.¹ De wet zegt niet dat de termijn van vijftien dagen is voorgeschreven op straffe

---

1. Kh. Brussel 15 november 1993, *JT* 1994, 457.

van verval (art. 860 derde lid Ger.W.). Wie echter laattijdig opmerkingen indient, loopt de kans dat ondertussen de beschikking tot heropening van de conclusietermijnen is geweest.

Binnen acht dagen na het verstrijken van de termijn waarbinnen de tegenpartij haar opmerkingen betreffende het verzoek kan formuleren doet de rechter uitspraak op stukken door middel van een beschikking. De wet bepaalt niet dat de rechter de partijen kan oproepen om te worden gehoord.

Indien hij de aanvraag inwilligt, bepaalt hij de termijnen om conclusie te nemen en/of een syntheseconclusie moet worden genomen en wijzigt zo nodig de rechtsdag. Tegen deze beschikking staat geen enkel rechtsmiddel open.

De conclusies die zijn neergelegd of toegezonden na het verstrijken van de termijnen voorzien in de aldus gewezen beschikking, worden ambtshalve uit de debatten geweerd. Op de rechtsdag kan de meest gerede partij een op tegenspraak gewezen vonnis vorderen. Deze bepaling is gelijkkluidend aan deze van artikel 747, § 2, zesde lid Ger.W.

§ 2. *Conclusies en bepaling van de rechtsdag*

door NICO CLIJMANS

I. BEGRIP EN VERMELDINGEN

Artikel 741 Ger.W.: “In de zaken die op de inleidende zitting niet behandeld zijn, nemen de partijen conclusies op de wijze in deze afdeling bepaald”.

A. Begrip

14820 Bij een niet-eenvoudige zaak dienen partijen die tegenspraak willen voeren conclusies te nemen. Enkel op die wijze kunnen partijen op een goede rechtsbepaling rekenen.

Aangezien de rechtbank niet dadelijk vonnis kan wijzen, zijn geschriften vereist. Alleen een verschijnende partij kan in beginsel concluderen.¹

Conclusies zijn geschriften, die door een partij of haar raadsman tijdens de debatten ter terechtzitting aan de rechter ter beoordeling worden voorgelegd en waarin middelen worden aangevoerd tot staving van een eis, een exceptie of een verweer.²

1. G. BAERT, “Art. 741 Ger. W.”, in X., *Gerechtigd recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 2. (Zie echter art. 804 tweede lid Ger.W.).

2. Cass. 17 mei 1979, *Arr. Cass.* 1978-79, 1102, *Pas.* 1979, 1, 1088 en *JT* 1980, 225.

Conclusies worden ook gebezigd door procespartijen om tussenvorderingen te formuleren (art. 809 Ger.W.): bv. een nieuwe vordering, een tegenvordering (cf. art. 13, 14, 807 en 808 Ger.W.) maar ook een gedwongen tussenkoms tuss en partijen (art. 813, lid 2 Ger.W.).

1. SCHRIFTELIJK

14860 Het belang van het geschrift bestaat erin dat de rechter verplicht is te antwoorden op alle bij conclusie uiteengezette middelen ook als de betrokken partij ter terechtzitting geen of slechts enkele van die middelen in haar pleidooi bespreekt (motiveringsverplichting, art. 149 G.W.).

In zijn noot onder Cassatie 21 mei 1981 merkt P. LEMMENS op dat de terechtzitting slechts de bedoeling heeft partijen de mogelijkheid te geven opheldering te verschaffen over de feitelijkheden en juridische aspecten van de zaak. De pleidooien hebben daarentegen op zichzelf niet de bedoeling de middelen aan de beoordeling van de rechter te onderwerpen (zie art. 756bis Ger.W.). De rechter is immers niet verplicht rekening te houden met hetgeen enkel in pleidooi is uiteengezet. Omgekeerd is de rechter verplicht te antwoorden op alle bij conclusie uiteengezette middelen ook als betrokken partijen ter terechtzitting geen of slechts enkele van die middelen in haar pleidooi bespreekt. Vanuit het oogpunt van de verplichting om op de door partijen aangevoerde middelen te antwoorden is de conclusie m.a.w. veel belangrijker dan de uiteenzetting ter terechtzitting.¹

2. INHOUD, VORM EN SOORTEN

Niet elk geschrift is een conclusie:

14900 *Inhoud:*

De inhoud van het begrip conclusie wordt niet in de wet gedefinieerd. Wel stelt het vernieuwde artikel 744 Ger.W. in haar tweede lid dat conclusies inhoudelijk de eisen van de concluderende partij uitdrukkelijk uiteenzetten, alsook de middelen in feite en in rechte waarop iedere eis steunt.

Uit de rechtspraak van het Hof van Cassatie kunnen volgende *essentiële* elementen van dit begrip worden afgeleid. Het moet alleszins gaan om een geschrift, dat door een partij of haar raadsman tijdens de debatten ter terechtzitting aan de rechter ter beoordeling is voorgelegd en waarin middelen worden aangevoerd tot staving van een eis, een exceptie of een verweer.²

---

1. P. LEMMENS, noot onder Cass. 21 mei 1981, *RW* 1982-83, 2243 e.v.

2. Zie: Cass. 17 mei 1979, *Arr. Cass.* 1978-79, 1102, noot 1; Cass. 12 maart 1986, *Arr. Cass.* 1985-86, 970 (in strafzaken).

In een conclusie dient een duidelijk standpunt te worden ingenomen.¹

Het zich gedragen naar de wijsheid², de rechter aan bepaalde mogelijkheden herinneren, een wenk geven³ is geen eis, geen verweer noch een exceptie.

Een ter zitting van een burgerlijk gerecht afgegeven geschrift is geen conclusie waarop de rechter moet antwoorden tenzij de daarin voorkomende vordering, verweer of excepties als dusdanig aan de rechter zijn overgelegd om de aanspraken van de partij bij de rechter aanhangig te maken.⁴

14910 *Vorm:*

De wet voorziet hierover geen voorschriften. Het gaat om een zakelijk beschreven stuk waarvan de taal en stijl wordt bepaald door de concluderende partij en de opmaak door de traditie van de balie.⁵

Een conclusie bestaat idealiter uit een inleiding, een middengedeelte en een slot:

a) *Inleiding:*

* Meestal vangt een conclusie aan met de bewoordingen “*Zonder enige nadelige erkenning*”.

Voor vele advocaten is dit een gebruikelijke inleiding waarbij men zich zelden bewust is van de achterliggende reden.

Ook al wordt het woord ‘erkenenis’ gebruikt, in feite is het een verwijzing naar artikel 1356, 3de lid BW inzake bekentenis.

In de praktijk heeft de formulering “zonder enige nadelige erkenenis” weinig waarde aangezien de advocaat sowieso niet gerechtigd is om namens zijn cliënt een bekentenis af te leggen, tenzij die cliënt hem daartoe een bijzondere volmacht heeft gegeven.⁶

* Hierna volgt een korte opsomming van het procesverloop, dat wil zeggen dagvaarding, neergelegde besluiten, e.v. tussengekomen vonnissen enzovoort.

b) *Middengedeelte:*

Dit begint meestal met een chronologische uiteenzetting van de feiten gevolgd door de rechtsgevolgen en rechtsgronden.

1. Cf. Cass. 23 december 1977, *RW* 1978-79, 362, noot A. VAN OEVELEN, “Een conclusie van tegenpartij in haar geheel als in elk van haar onderdelen betwisten wordt niet aanvaard omdat dit te vaag en te algemeen is”.

2. Cass. 23 december 1997, *RW* 1978-79, 362.

3. Cass. 21 november 1978, *Pas.* 1978, I, 337.

4. Cass. 17 mei 1979, *Arr.Cass.* 1978-79, 1102.

5. G. Baert, “Art. 741 Ger. W.” in X, *Gerechtigd recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 4.

6. Cf. M. Storme, “Zonder enige nadelige erkenenis” in X, *Recht in beweging*, Kluwer, 1973, 941-957.

c) *Slot of dispositief*:

Begint met de gebruikelijke woorden “om deze redenen”.

Hierna wordt datgene gesteld waarover de rechter moet beslissen. Dit kan nog verder opgedeeld worden in hoofdorde, in ondergeschikte orde, bij hoofdeis, bij tegeneis. De conclusie eindigt met de opgave van de gerechtskosten, rechtsplegingsvergoeding ...¹

Wat als in het dispositief iets te weinig staat?

Een vordering, die is ingelast in de motieven van een conclusie, is regelmatig aan de rechter voorgelegd, zelfs als zij niet herhaald is in het laatste gedeelte van het geschrift.²

14920 – *Soorten*:

1. *Gemeenschappelijke conclusies of akkoordconclusie*

Wanneer partijen in de loop van het geding tot een akkoord komen, kunnen zij een gemeenschappelijke conclusie of akkoordconclusie opstellen waarbij zij de rechter vragen met een ‘bemiddelend vonnis’ de schikking van de rechtspartijen te bekrachtigen en aldus het proces te beëindigen.³

2. *Syntheseconclusies*

In beginsel nemen de laatste conclusies van een partij de vorm aan van syntheseconclusies. Voor de toepassing van artikel 780 eerste lid 3°, vervangen de syntheseconclusies alle vorige conclusies en desgevallend de gedinginleidende akte van de partij die de syntheseconclusies neerlegt (art. 748*bis*). De in een andere zaak of in een andere aanleg genomen conclusies waarnaar wordt verwezen worden niet beschouwd als conclusies in de zin van artikel 780, eerste lid, 3° Ger.W., zodat de rechter er niet op moet antwoorden (art. 744 Ger.W. *in fine*). Behalve de conclusies bedoeld in artikel 748, § 2 Ger.W., deze waarbij een voorafgaande maatregel in de zin van artikel 19, tweede lid Ger.W., wordt gevorderd, een tussengeschied wordt opgeworpen dat aan het geding geen einde maakt of op het advies van het Openbaar Ministerie wordt geantwoord, nemen de laatste conclusies van een partij verplicht de vorm aan van syntheseconclusies. Deze vervangen alle vorige conclusies en de gedinginleidende akte van de partij die de syntheseconclusie neerlegt (art. 748*bis* Ger.W.).

Uit de artikel 748*bis* en 780 eerste lid 3° Ger.W. volgt dat het onderwerp van de vordering uitsluitend wordt bepaald door de syntheseconclusie.

---

1. G. Baert, “Art. 741 Ger. W.” in X, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 4.

2. Cass. 30 september 1996, *Rec. Cass.* 1997, 90.

3. G. BAERT, “Art 744 Ger. W.” in X, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, 2.

Deze regel strekt ertoe het verloop van het proces te verbeteren en de rechts-gang te bespoedigen door het werk van de rechter te verlichten. Die bepaling is van openbare orde. Wanneer de laatste conclusie de vorm moet aannemen van een syntheseconclusie, dient de rechter niet te antwoorden op een middel, noch uitspraak te doen over een punt van de vordering dat in een eerdere conclusie voorkwam, maar niet in die laatste conclusie vermeld staat.¹

De rechter dient enkel te antwoorden op de middelen en uitspraak te doen over de vorderingen die in syntheseconclusies zijn opgenomen. De rechter schendt artikel 1138, 3° Ger.W. niet wanneer hij heeft ‘nagelaten’ uitspraak te doen over een in de syntheseconclusie niet herhaalde vordering.² De partij die in haar syntheseconclusie de in een eerdere conclusie of de gedinginleidende akte geformuleerde vordering niet herneemt, wordt geacht van deze vordering afstand te doen.³

3. ONDERTEKEND

14940 Een conclusie moet ondertekend worden door de concluderende partij of haar advocaat (art. 743 Ger.W.). Het doel van de ondertekening door de partij of haar raadsman is om zeker te stellen dat het geschrift uitgaat van de partij of namens haar is neergelegd.

Wat als een conclusie niet ondertekend is? Aangezien dit *niet voorgeschreven is op straffe van nietigheid* is er geen sanctie. Hiervoor wordt verwezen naar artikel 860 Ger.W.⁴

Zelfs indien de ondertekening beschouwd zou worden als noodzakelijk voor de geldigheid van de proceshandeling die de conclusie is, dan nog kan het gebrek aan handtekening worden geregulariseerd ter zitting of binnen een door de rechter vastgestelde termijn (art. 863 Ger.W.).

B. Vermeldingen

14960 Artikel 743, eerste lid Ger.W.: “De partijen vermelden in hun conclusie hun naam, voornaam en woonplaats of gerechtelijk elektronisch adres, alsmede het rolnummer van de zaak”.

Artikel 742 Ger.W. luidt: “De partijen leggen hun conclusies neer ter griffie samen met een inventaris van de medegedeelde stukken. Zij ontvangen van deze neerlegging een ontvangstbewijs”.

1. Cass. 24 januari 2013, *Arr. Cass.* 2013, 204.

2. Cass. 14 december 2012, *RABG* 2013, 315.

3. Cass. 8 maart 2013, *Arr. Cass.* 2013, 653.

4. A. FETTWEIS, *Manuel de procédure civile*, 1985, nr. 281.

Algemeen rolnummer:

Conclusies dienen het nummer van de zaak op de algemene rol te vermelden met als enig doel de conclusie bij het correcte dossier van de rechtspleging te voegen.

Er is geen sanctie voorzien indien dit rolnummer niet in de conclusie werd vermeld (art. 860 Ger.W.).

De *datum* van de neerlegging is de officiële datum waarop de conclusie is genomen.

Doordat een conclusie slechts aan enkele vormvereisten is onderworpen, is een elektronische neerlegging van conclusies in een nabije toekomst realiseerbaar. Thans lopen er al enkele proefprojecten. Artikel 742 speelt hierop in: doordat het de bedoeling is dat conclusies eerlang ‘elektronisch’ worden ‘neergelegd’ door ze op de Phenix-portaalsite te *uploaden*, was de verwijzing naar het ‘zenden’ van een ‘origineel’ aan de griffie overbodig geworden en vermeldt de wettekst nu ook dat “partijen een ontvangstbewijs ontvangen” (bedoeld wordt door het Phenix-systeem ...). Natuurlijk kunnen conclusies nog worden ‘neergelegd’ ter griffie door ze te *zenden* naar de griffie. Weliswaar schrijft *artikel 743* nu voor dat conclusies moeten worden *ondertekend* door de partijen of door hun raadsman. Maar aangezien niet langer vereist is dat het ‘origineel’ wordt neergelegd, verzet niets zich tegen een verzending ervan naar de griffie niet enkel per post maar ook via fax.

14980 Artikel 744 lid 1 Ger.W. herhaalt deels artikel 743 Ger.W.: “De conclusies van de partijen moeten hun naam, voornaam en woonplaats vermelden. De rechtspersonen doen blijken van hun identiteit op de wijze bepaald in artikel 703 Ger. W.”

– De conclusie moet de naam, voornaam en woonplaats van de partijen vermelden.

Dit geldt zowel voor concluderende partij als voor de tegenpartij. Het is gebruikelijk dat vermeld wordt of zij eiser, verweerder, tussenkomende partij, eiser in verzet, appelland, geïntimideerde ... zijn. Ook de coördinaten van de raadsman worden vermeld.

De woonplaats is de plaats waar de persoon op de bevolkingsregister is ingeschreven als hebbende daar zijn hoofdverblijf (art. 36 Ger.W.). Indien dit tijdens het proces verandert moet men de tegenstrever of de griffie verwittigen.¹

Het Hof van Cassatie oordeelde dat wie zulks heeft nagelaten zelf de nadelige gevolgen van zijn verzuim dient te dragen.²

---

1. *Cf. infra.*

2. Cass. 24 december 1982, *RW* 1983-84, 1228.

- De rechtspersonen moeten hun benaming, rechtskarakter en maatschappelijke zetel opgeven (art. 703 Ger.W.).

Ondernemingen moeten hun ondernemingsnummer vermelden.

Soms moeten partijen vermelden in welke hoedanigheid zij optreden, bv. ouders als wettige vertegenwoordigers van hun kinderen, erfgenamen die het geding van hun rechtsvoorganger voortzetten ...

II. NEERLEGGING EN MEDEDELING VAN DE CONCLUSIES

A. Neerlegging

- 15000 De *datum* van de neerlegging is de officiële datum waarop de conclusie is genomen.

Doordat een conclusie slechts aan enkele vormvereisten is onderworpen, is een elektronische neerlegging van conclusies in een nabije toekomst realiseerbaar. Thans lopen er al enkele proefprojecten. Artikel 742 Ger.W. speelt hierop in: doordat het de bedoeling is dat conclusies eerlang ‘elektronisch’ worden ‘neergelegd’ door ze op de Phenix-portaalsite te *uploaden*, was de verwijzing naar het ‘zenden’ van een ‘origineel’ aan de griffie overbodig geworden en vermeldt de wettekst nu ook dat “partijen een ontvangstbewijs ontvangen” (bedoeld wordt door het Phenix-systeem ...). Natuurlijk kunnen conclusies nog worden ‘neergelegd’ ter griffie door ze te *zenden* naar de griffie. Weliswaar schrijft *artikel 743 Ger.W.* nu voor dat conclusies moeten worden *ondertekend* door de partijen of door hun raadsman. Maar aangezien niet langer vereist is dat het ‘origineel’ wordt neergelegd, verzet niets zich tegen een verzending ervan naar de griffie niet enkel per post maar ook via fax.

De neerlegging van de conclusies *geldt als betekening* (art. 746 Ger.W.), dat wil zeggen de afgifte van de akte bij exploit van gerechtsdeurwaarder, derwijze dat de conclusie dan bv. geldt als gerechtelijke aanmaning (bv. met het oog op het doen lopen van intresten). Men kan een neergelegde conclusie niet meer terugnemen noch er enige feitelijke verandering in aanbrengen. Zelfs een loutere verschrijving dient men onverbeterd te laten. Men kan wel een nieuwe conclusie neerleggen waarin men de vergissing herstelt of een bepaalde stelling herroept.

B. Mededeling en toezending

- 15020 Artikel 745 Ger.W.: “Alle conclusies worden aan de tegenpartij of aan haar advocaat gezonden terzelfder tijd als zij ter griffie worden neergelegd.

Neerlegging en toezending zijn twee verschillende begrippen met verschillende gevolgen.”

Terzelfder tijd als de neerlegging, worden conclusies aan de *tegenpartij* of haar *advocaat* gezonden (art. 745 Ger.W.). De *neerlegging en toezending* van de conclusies hoeven niet noodzakelijk gelijktijdig, maar moeten wel voor de vastgestelde vervaldagen van de conclusietermijnen gebeuren.

Wanneer de voorzitter of de door hem aangewezen rechter de conclusietermijnen heeft bepaald, moet de indiening ter griffie van deze conclusies en de gelijktijdige verzending ervan naar de tegenpartij plaatsvinden binnen de vastgestelde termijn. De conclusies enkel ter griffie indienen, zonder gelijktijdige verzending naar de tegenpartij, voldoet niet aan de eisen van de wet. De rechter is dan verplicht de conclusies te weren, zelfs wanneer zij ter griffie binnen de termijn werden ingediend.¹

III. DE CONCLUSIETERMIJNEN EN DE BEPALING VAN DE RECHTSDAG

De hiernavolgende regeling geldt voor de gevallen, andere dan de procedure ‘korte debatten’ van artikel 735 en 1066 Ger.W. In de procedure ‘korte debatten’ gelden geen conclusietermijnen en worden er principieel ook geen conclusies genomen. Gebeurt dit toch dan moeten de conclusies alleszins voor het sluiten van de (korte) debatten worden overhandigd aan de rechter, zo niet worden ze ambtshalve geweerd (art. 735, § 3 en 740 Ger.W.).

A. Minnelijke regeling onder toezicht van de rechter

1. BEGINSSEL

15040 Artikel 747, § 1:

“De partijen kunnen op de inleidingszitting en op elke latere zitting onderling conclusietermijnen afspreken.

De rechter licht de partijen die conclusietermijnen wensen af te spreken in over de vroegste datum waarop een rechtsdag zou kunnen worden bepaald.

De rechter neemt akte van de conclusietermijnen, bekrachtigt ze en bepaalt de rechtsdag overeenkomstig §2, derde lid.

---

1. Cass. 9 december 2005, concl. T. WERQUIN, www.cass.be (4 januari 2006), *JT* 2006, afl. 6207, 4, noot J. ENGLEBERT, *JLMB* 2006, 4, *Pas.* 2005, afl. 12, 2444, concl. T. WERQUIN, *RABG* 2006, afl. 5, 341, noot E. BREWAEYS en B. MAES en *P&B* 2005, afl. 6, 289.

De beschikking wordt in het proces-verbaal van de zitting vermeld. De griffier geeft de partijen en hun advocaten kennis van deze beschikking overeenkomstig §2, vierde lid.”

Volgens de tekst van de wet kunnen de partijen op de inleidende zitting of op elke latere zitting conclusietermijnen afspreken. Conclusietermijnen die op een latere zitting worden afgesproken kunnen aldus de eerder door de rechter op grond van artikel 747, § 2 vastgestelde termijnen (cf. *infra*) vervangen. Artikel 748, § 1 Ger.W. (zie de rechtsdagbepaling) laat bv. ook een afwijking van de vastgestelde conclusietermijnen toe in geval van *uitdrukkelijke instemming* van de partijen.

Het akkoord van de partijen betreft de conclusietermijnen. De pleitdatum wordt door de rechter bepaald, op grond van artikel 747, § 2 derde lid Ger.W., waarnaar artikel 747, § 1 derde lid Ger.W. verwijst.

2. SANCTIE

15060 Artikel 747, § 1 Ger.W. verwijst daarentegen niet naar het zesde lid van § 2 dat de sanctie bepaalt:

*“Onverminderd de toepassing van de in artikel 748, §§1 en 2 bedoelde uitzonderingen, worden de conclusies die na het verstrijken van de termijnen ter griffie worden neergelegd of aan de tegenpartij gezonden, **ambtshalve uit de debatten geweerd.** ...”*

Is deze sanctie dan *in casu* niet van toepassing? Wellicht niet.

Het is maar logisch en conform de wil van de wetgever dat deze sanctie ook van toepassing is op de ‘minnelijke’ kalenderregeling bekrachtigd door de rechter.¹

Daarenboven zou men het niet-naleven van conventioneel vastgelegde termijnen adequaat kunnen sanctioneren door toepassing te maken van artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek: wettig aangegane overeenkomsten strekken partijen tot wet. Wie een overeenkomst niet naleeft begaat een fout, en reeds eerder werd aangetoond dat het foutief aanwenden van het recht om conclusies te nemen voor gevolg heeft dat deze conclusies uit de debatten worden geweerd. Voorafgaande ingebrekestelling is niet nodig, vermits de procespartij zich verbonden had om iets te doen binnen een bepaalde termijn, die zij heeft laten voorbijgaan (art. 1146 BW).

1. K. PITEUS en J. VAN DONINCK, *Het Gerechtelijk Wetboek vernieuwd. Een praktische commentaar bij de Wet van 26 april 2007*, Mechelen, Kluwer, 2008, 34

B. De rechterlijke termijnregeling

1. TOEPASSINGSGBIED

15080 De verplichting voor de rechter om de zaak in staat te stellen op grond van artikel 747, § 2 derde lid geldt ook als de partijen niet verschijnen¹, en bestaat blijkbaar ook als de verweerder verstek laat gaan en de eiser geen verstekvonnis heeft genomen. Vraag is of er dan nog toepassing kan worden gemaakt van artikel 803 Ger.W. om op een latere zitting verstek te nemen. De rechter zal immers automatisch een pleitdatum vaststellen. Maar dit kan een tijdje duren. Er worden immers eerst conclusietermijnen vastgesteld. Kan men de zaak ondertussen versnellen door toepassing te maken van artikel 803 Ger.W.? Niets lijkt zich daartegen te verzetten, temeer daar artikel 747, § 2 Ger.W. uitdrukkelijk bepaalt: “*Onverminderd de toepassing van de regels inzake het verstek,...*”, althans voor zover de verschijnende partij haar verzoek op grond van artikel 803 Ger.W. neerlegt vooraleer de rechter zijn beschikking wijst.

De wet zegt nu uitdrukkelijk dat de regeling van artikel 747, § 2 Ger.W. van toepassing is in kort geding of in de procedures zoals in kort geding, alsook op de familierechtbank in het kader van een spoedeisende procedure en op de beslagrechter (art. 747, § 3 Ger.W.). Vroeger was dit anders.² In die procedures moeten de partijen hun opmerkingen formuleren binnen de vijf dagen en de rechter moet over de instaatstelling beslissen binnen de acht dagen. Die termijnen kunnen desgevallend nog worden verkort.

2. DE REGELING

a. *Opmerkingen over de instaatstelling*

15100 Artikel 747, § 2 Ger.W.:

“Onverminderd de toepassing van de regels inzake het verstek, kunnen de partijen, afzonderlijk of gezamenlijk, in voorkomend geval in de gedinginleidende akte, aan de rechter en aan de andere partijen hun opmerkingen over de instaatstelling van de zaak bezorgen, uiterlijk binnen de maand na de inleidingszitting. Deze termijn kan door de rechter worden verkort ingeval dat noodzakelijk is of de partijen daarover overeenstemming hebben bereikt.”

Artikel 729 Ger.W. bepaalt nu dat de advocaten in hun schriftelijke verklaring van verschijning in de mate van het mogelijke, hun standpunt kunnen

---

1. J. ENGLEBERT, *o.c.*, nr. 30.

2. Zie o.m. KG Rb. Brussel 26 februari 1993, *JLMB* 1993, 475; Rb. Antwerpen 5 maart 1993, *RW* 1992-93, 1172.

toelichten inzake de instaatstelling van de zaak. Deze verklaring wordt vooraf aan de griffie gericht. Dit wordt vermeld op het zittingsblad.

Opmerkingen over de instaatstelling kunnen dus op vier ogenblikken worden geformuleerd:

- in de gedinginleidende akte (in sommige gevallen zal de eiser er verstandig aan doen om in de inleidende akte in hoofdorde gewag te maken van artikel 735 Ger.W. en in ondergeschikte orde te vragen een kalender vast te stellen);
- in de verklaring van verschijning (art. 729 Ger.W.);
- op de inleidingszitting.

Hier kunnen partijen nog een akkoord sluiten over de conclusietermijnen.

In het andere geval kan de verwerende partij, zo zij dit nog niet heeft gedaan in haar verklaring van verschijning, haar opmerkingen formuleren op het termijnregelingsvoorstel dat de eiser in de inleidende akte heeft geformuleerd.

Niets belet dat de eiser, zo hij daarover niets heeft gezegd in de inleidende akte, op de inleidingszitting nog zijn desiderata laat kennen;

- binnen de maand na de inleidingszitting.

Deze termijn kan worden verkort als de partijen het daarover eens zijn, of volgens de noodwendigheden van de zaak (het lijkt evident dat de eiser daarover uitleg zal moeten verschaffen). Die beslissing tot verkorting van de termijn zal noodzakelijkerwijze moeten worden genomen op de inleidingszitting.¹

b. De beslissing tot regeling van de rechtspleging

- 15120 – Uiterlijk zes weken na de inleidingszitting, bepaalt de rechter het tijdsverloop van de rechtspleging, in voorkomend geval het akkoord van de partijen bekrachtigend of rekening houdend met de opmerkingen van de partijen. Afhankelijk van de datum van de pleitzitting, die, ingeval de conclusietermijnen door de rechter worden bepaald, uiterlijk drie maanden na de overlegging van de laatste conclusies plaatsvindt, bepaalt de rechter het aantal conclusies en de uiterste datum waarop de conclusies ter griffie moeten worden neergelegd en toegezonden aan de andere partij, alsmede de datum en het uur van de pleitzitting en de duur ervan.
- Tegen de beschikking van instaatstellen en van bepaling van rechtsdag staat geen rechtsmiddel open. De rechter kan echter in geval van verzuim of verschijving in de beschikking van instaatstellen en van bepaling van rechtsdag, deze beschikking ambtshalve dan wel op, zelfs mondeling, verzoek van

1. J. ENGLEBERT, *o.c.*, nr. 33.

een partij, verbeteren of aanvullen. De beschikking wordt in het proces-verbaal van de zitting vermeld. De griffier brengt de beschikking bij gewone brief ter kennis van de partijen en, in voorkomend geval, van hun advocaten, en bij gerechtsbrief van de niet-verschenen partij.

Het lijkt op het eerste gezicht dat de wetgever het hier heeft over de verbeterende beschikking en de kennisgeving daarvan.

Een diepere lezing van de tekst, en de inpassing ervan in het systeem, maakt echter duidelijk dat de wetgever hier drie verschillende zaken op het oog had:

1. de onmogelijkheid om een rechtsmiddel in te stellen. Dit was vroeger ook reeds het geval¹;
2. de mogelijkheid tot correctie van de beschikking. De rechter kan hier handelen op mondeling verzoek van een partij. Het is niet duidelijk hoe dat in de praktijk in zijn werk gaat. Toch moet tegenspraak gewaarborgd zijn²;
3. de kennisgeving van de (initiële) beschikking. De derde en de vierde volzin van het vierde lid van artikel 747, § 2 was wetstechnisch gezien beter de eerste zin geweest. Nu kan de lezer in verwarring worden gebracht en denken dat de kennisgeving (en de vermelding op het zittingsblad) enkel moet gebeuren bij verbeterende beschikking ...

- De rechter bepaalt niet zozeer een termijn, uitgedrukt in weken of maanden, maar een uiterste datum. Hij zal dus, met de kalender in de hand, moeten nagaan of die uiterste datum geen zaterdag, zondag of wettelijke feestdag is, want dan kan men geen conclusies ter griffie neerleggen (huidig artikel 52 tweede lid Ger.W.).³ De regel van artikel 53 (verlenging tot de eerstvolgende werkdag) geldt hier niet: men moet immers een proceshandeling stellen voor een bepaalde datum, niet voor het verstrijken van een bepaalde termijn.⁴
- De rechter bepaalt het tijdsverloop van de rechtspleging. Dit houdt uiteraard meer in dat het vaststellen van de uiterste data waarop de conclusies moeten worden neergelegd. Uit de wet blijkt dat de rechter ook de rechtsdag vaststelt.

Maar hij kan nog meer doen (mits men het vraagt). Hij kan de termijnen bepalen waarbinnen een derde in tussenkomst en vrijwaring moet worden opgeroepen (art. 857 Ger.W.). Hij kan de partijen ook gelasten alle middelen tegelijk voor te dragen (art. 869 Ger.W.):

- op de rechtsdag kan de meest gerede partij vonnis vragen dat in ieder geval op tegenspraak gewezen is;

---

1. Cass. 4 november 1994, *Arr. Cass.* 1994, 930; Cass. 24 januari 1997, *P&B* 1997, 89.

2. J. ENGLEBERT, *o.c.*, nr. 82 en 83.

3. Daarin zal verandering komen als de justitie ooit geïnformatiseerd geraakt.

4. J. ENGLEBERT, *o.c.*, nr. 84-85.

- in geval van onsplitsbaarheid van het geschil en onverminderd de toepassing van artikel 735, § 5 Ger.W., moet artikel 747, § 2 Ger.W. worden toegepast wanneer een of meer partijen verstek laten gaan, terwijl er ten minste een verschijnt.

C. Verplichtingen van de procespartijen en sanctie

1. NEERLEGGING EN TOEZENDING VÓÓR DE OPGELEGDE DATUM

- 15140 – Onverminderd de toepassing van de in artikel 748, § 1 en § 2 Ger.W. bedoelde uitzonderingen, worden de conclusies die na het verstrijken van de termijnen ter griffie worden neergelegd of aan de tegenpartij gezonden, ambtshalve uit de debatten geweerd. Op de rechtsdag kan de meest gerede partij een vonnis vorderen, dat in ieder geval op tegenspraak gewezen is. In geval van onsplitsbaarheid van het geschil en onverminderd de toepassing van artikel 735, § 5 Ger.W., moet deze paragraaf worden toegepast wanneer een of meer partijen verstek laten gaan, terwijl ten minste een partij verschijnt (art. 747, § 2 Ger.W.).
- 15160 – Voor de door de rechter vastgestelde datum moeten dus twee dingen gebeuren:

De *neerlegging* van de conclusies. De *toezending* van de conclusies naar de wederpartij. Dit is niet hetzelfde als de ‘overlegging’.¹ Die laatste term slaat op de effectieve mededeling. Voor wat de verhoudingen tussen de partijen betreft, geldt de regel dat de procespartij moet kunnen bewijzen dat ze die tijdig naar de andere heeft toegezonden. Het is niet vereist dat wordt aangetoond dat de andere partij die voor de uiterste datum heeft ontvangen.

Neerlegging en toezending dienen niet noodzakelijk gelijktijdig te gebeuren², maar dienen wel tussen te komen voor de vervalddag van de conclusietermijn.³

De neerlegging en toezending van conclusies zijn proceshandelingen in de zin van artikel 48 Ger.W. zodat de door de rechter bepaalde termijn die verstrijkt op een zaterdag, zondag of wettelijke feestdag conform artikel 53 Ger.W. wordt verplaatst naar de eerstvolgende werkdag.⁴

1. Art. 745 tweede lid, dat het had over ‘overlegging’ van conclusies, werd opgeheven. De term ‘overleggen’ wordt nu nog gebruikt voor de mededeling van de stukken: art. 736, en duikt opnieuw op in art. 747 § 2 derde lid.

2. Cass. 9 december 2005, *RABG* 2006, 341 noot E. BREWAEYS en B. MAES.

3. *Parl.St.* Kamer 2006-07, 51/181/001, 12 (MvT).

4. Cass. 12 juni 2008, *RABG* 2008, 1061.

Wat de datum van ontvangst betreft is de regeling van artikel 53*bis* Ger.W. van toepassing.

- 15180 – Het feit dat de wetgever enkel rekening houdt met de ‘toezending’ van de conclusies en niet met de datum waarop ze werkelijk zijn ‘ontvangen’, werd bekritiseerd omdat dit de beschikbare tijd kan beperken voor de andere partij om erop te antwoorden.¹ Desnoods moeten vertragingen in de ontvangst ten gevolge van problemen met de verzending via post, fax of e-mail, worden opgevangen door een aanpassing van de conclusiekalender met instemming van de partijen (*cf.* art. 748, § 1 Ger.W.) of met toepassing van artikel 748, § 2 Ger.W.
- 15200 Er kunnen daarbij problemen rijzen vooral in verband met het bewijs van de toezending:
- neerlegging geeft zekerheid (datumstempel griffie). Dit wordt gecontroleerd aan de hand van het dossier van de rechtspleging;
  - toezending is de zaak van de partijen: bewijs verzending? (gewone brief?);
  - wat met conclusies die werden toegezonden aan een niet meer geldend adres: bv. een advocaat die in de loop van het geding van kantoor(-adres) verandert? Geldt hier ook de regel dat de kennisgeving geldig geschiedt aan het laatst gekende adres, zoals dit blijkt uit het dossier van de rechtspleging?²
  - wat echter als de advocaat zijn adresverandering heeft meegedeeld, maar de andere daar nog geen rekening heeft mee gehouden? Wat als blijkt dat de ‘ontvangende’ advocaat het nodige heeft gedaan om zijn briefwisseling te laten nazenden;
  - ook met e-mailzendingen kan het soms mislopen: door een intrinsiek gebrek (virus, aanhangende spam) kan het gebeuren dat de verzonden e-mail niet bij de bestemming terecht komt (ook zonder dat de verzender daarvan op de hoogte is!).

2. GEEN PLEITVERBOD ALS ER GEEN OF LAATTIJDIGE CONCLUSIES ZIJN

- 15220 Het ontbreken of het ambtshalve weren van de conclusies houdt geen verbod tot pleiten in. Dat pleidooi geldt niet als conclusie. Na dat pleidooi kan de tegenpartij antwoordconclusies indienen. Daartoe zal de zaak van rechtswege op vijftien dagen in voortzetting worden gesteld, waarna ze zonder nieuwe debatten in beraad zal worden genomen. De rechter kan die termijn inkorten op verzoek van de partij die op grond van dit lid conclusies mag indienen (art. 756*bis*).

---

1. Verslag Kamercommissie, *Parl.St.* Kamer 2006-07, nr. 2811/5, 122-123.

2. Cass. 23 oktober 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 1236 en *RW* 1993-94, 203.

15240 De repliekmogelijkheid wordt als volgt verantwoord:

“2.1. ... Als men een partij die haar conclusies niet dan wel laattijdig heeft ingediend, toestaat te pleiten, kan zulks in bepaalde gevallen afbreuk doen aan de rechten van de verdediging van de andere partij, die de procedure van ingereedheidbrenging wel in acht heeft genomen. Dat knelpunt moet worden weg-gewerkt. Bovendien moet worden voorkomen dat het recht tot pleiten in alle omstandigheden geen toegift wordt aan de nalatige partijen, die zich niet de moeite getroosten om de regels van de ingereedheidbrenging in acht te nemen.

Tot slot moet te allen prijze worden voorkomen dat de zaak na dat pleidooi opnieuw volledig in gereedheid moet worden gebracht, en zo de rechtspleging nodeloos wordt vertraagd en de partij die de spelregels wél heeft nageleefd, zonder enige reden wordt benadeeld.

2.2. De voorgestelde oplossing bestaat erin dat de partij, die voor het eerst kennis neemt van het pleidooi van de tegenpartij, en dus ook van haar argumenten, toe te staan dat pleidooi schriftelijk te beantwoorden.

Die mogelijkheid wordt enkel en alleen aan die partij verleend. Het gaat niet om een verplichting. De inhoud van het pleidooi van de tegenpartij zou de partij ervan kunnen doen afzien van die mogelijkheid gebruik te maken, omdat ze dat pleidooi, waarop de rechter niet hoeft in te gaan, niet te veel gewicht wil geven, of omdat ze meent dat de door de tegenpartij uiteengezette argumenten reeds zijn beantwoord in de door haar ingediende geschriften.

2.3. Als die partij schriftelijk wenst te antwoorden, moet zij dat meedelen na de terechtzitting. In dat geval wordt de zaak ambtshalve voor vijftien dagen voortgezet, opdat zij haar conclusies zou kunnen indienen. Binnen die termijn kan de partij zich nog bedenken en ervan afzien antwoordconclusies in te dienen. Tevens mag zij de rechter verzoeken die termijn in te korten. Indien conclusies worden genomen, worden zij uiterlijk ingediend op de terechtzitting voor de verdere afhandeling. De tekst preciseert dat die conclusies alleen ‘antwoordconclusies’ mogen zijn, die met name beogen in te gaan op de argumenten en middelen die de tegenpartij in de pleidooien heeft uiteengezet. Die conclusies mogen alleen daarover handelen.

De zaak wordt onmiddellijk, zonder nieuwe debatten, in beraad genomen; bovendien mag de partij aan wie, ondanks het feit dat zij niet geldig heeft geconcludeerd, de toestemming tot pleiten werd verleend, geen repliek indienen.

Hoewel men zou kunnen stellen dat die partij benadeeld is ten aanzien van de andere, aangezien zij geen repliek meer mag indienen op het laatste schriftelijk stuk van de tegenpartij, moet erop worden gewezen dat die situatie rechtstreeks voortvloeit uit haar eigen nalatigheid bij de ingereedheidbrenging van de zaak.

Deze regeling stelt een juist evenwicht in tussen de rechten van de partijen en het belang van de rechter om zo volledig mogelijk geïnformeerd te zijn”.¹

1. *Parl.St.* Kamer 2006-07, 51/2811/002, 41 e.v.

– Aanvullende conclusies?

15550 De partij die nalaat haar conclusie binnen de vastgestelde termijn neer te leggen, verliest pas het recht om nadien nog een conclusie neer te leggen wanneer hierdoor het recht van verdediging van de tegenpartij geschonden wordt.¹ Een partij die in haar laatst mogelijke conclusie een vordering instelt, stelt niet noodzakelijk een deloyale handeling louter omdat de tegenpartij op grond van de beschikking van instaatstelling niet meer kan antwoorden.² De rechter zal in elk afzonderlijk geval moeten nagaan of er al dan niet sprake is van deloyaal procesgedrag.³

– Fysiek weren?

15560 Moeten de laattijdige conclusies die uit de debatten geweerd worden, fysiek uit het dossier gehaald worden?

Volgens ENGLEBERT dienen de laattijdige conclusies fysiek uit het dossier van rechtspleging verwijderd te worden. Zo niet zou de verleiding te groot zijn om toch conclusies neer te leggen in de hoop dat de rechter, vooraleer hij beveelt dat zij worden geweerd, er toch kennis van zou nemen en onvermijdelijk zou worden beïnvloed door hun inhoud.⁴

Conclusies uit de debatten weren is echter niet hetzelfde als “uit het gerechtsdossier verwijderen”. Er anders over beslissen zou volgens BREWAEYS kunnen betekenen dat bij hoger beroep een controle door de beroepsinstantie bemoeilijkt zou kunnen worden.⁵

– Ambtshalve

15570 ‘Ambtshalve’ betekent volgens J. LAENENS geenszins dat de beslissing kan worden genomen “zonder voorafgaand verweer”.

Ambtshalve betekent enkel dat de rechter die beslissing kan nemen “zonder dat hij daartoe gevorderd is”.⁶

LAENENS vervolgt dat een conclusie slechts ambtshalve uit de debatten geweerd wordt met eerbiediging van het recht van verdediging. De geadierde rechter moet ter zitting aan de andere partij uitdrukkelijk vragen of zij, in voortkomend geval, instemt met de neerlegging van de conclusie van haar

---

1. Cass. 28 april 2011, *RABG* 2011, 1192.

2. Cass. 16 september 2013, *RABG* 2014, 357.

3. B. MAES, “Is het in extremis instellen van een eis niet noodzakelijk deloyaal procesgedrag?”, *RABG* 2014, 363.

4. J. ENGLEBERT, “Sanctions et pouvoirs du juge dans la mise en état des causes”, *TBBR* 97/4, 283 (73-74); Kh. Hoei 20 november 1996, *JLMB* 1997, 360, noot C. DAUBANTON, “Cachez ces conclusions que je ne saurais voir!”.

5. E. BREWAEYS, noot onder Kortrijk 26 januari 1998, *P&B* 1998, 175 e.v.

6. Cass. 27 april 1989, *RW* 1989-90, 301.

tegenpartij. Een inquisitoire houding van de civiele rechter is volgens LAENENS vooralsnog uit den boze.¹

De vrederechter van Roeselare heeft een andere opvatting omtrent “ambtshalve wering uit de debatten”.²

– Uitzonderingen

15580 Op de dwingende aard van de gerechtelijke termijnregeling bestaan 3 uitzonderingen.

Op de rechtsdag mogen nog conclusies worden neergelegd:

- om de vorige aan te passen overeenkomstig artikel 808 Ger.W. (art. 748, § 1 Ger.W.);
- als partijen uitdrukkelijk akkoord gaan (art. 748, § 1 Ger.W.; toepassing van het beschikkingsbeginsel);
- als een nieuw ter zake dienend feit wordt aangevoerd dat zich heeft voorgedaan tussen het verstrijken van de termijn voor het nemen van conclusies en de vastgestelde rechtsdag (art. 748 § 2).
- Appreciatiebevoegdheid

Twee problemen doen zich derhalve in de praktijk voor: Beschikt de rechter over een appreciatierecht en moet hij indien het probleem niet werd aangeraakt door de partijen een heropening van debatten bevelen vooraleer de laatsttijdige conclusie te weren.

Niet iedereen is het hierover eens. ENGLEBERT neemt een nogal categoriek standpunt in en is van oordeel dat de rechter geen appreciatiebevoegdheid heeft en dat het doel van de wet was een strikte en automatische toepassing van artikel 747, § 2 Ger.W.

15590 Het weren van conclusies uit de debatten is een *sui generis*-sanctie die een automatische werking dient te hebben, zo niet wordt aan de hervorming van het gerechtelijk recht al haar doeltreffendheid ontnomen.³ ENGLEBERT geeft echter wel toe dat artikel 860 e.v. Ger.W. niet van toepassing is. Het Hof van Cassatie heeft trouwens in haar arrest van 5 januari 1996 en opnieuw op 20 april 2007 beslist dat artikel 867 Ger.W. geen verband houdt met die niet-erbiediging van de termijnen.⁴

1. J. LAENENS, “Hommage aan Prof. Dr. Marcel Storme, De Wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek: een storm in een glas water?”, *RW* 1995-96, 172, nr. 13; zie ook: Cass. 17 november 2011, *P&B* 2012, 84; vooraleer de sanctie van het ambtshalve weren uit het debat op te leggen, moet de rechter de partijen horen.

2. Vred. Roeselare 9 november 1993, *RW* 1994-95, 204, noot J. LAENENS.

3. Cass. 8 juni 1995, *P&B* 1996, 189, noot BREWAEYS.

4. Cass. 5 januari 1996, *P&B* 1996, 89; Cass. 20 april 2007, *TBBR* 2008, 648. Zie ook Cass. 7 maart 2002, *Pas.* 2002, 1, 662.

DE LEVAL daarentegen meent dat de rechter in alle omstandigheden een zekere appreciatiebevoegdheid blijft behouden om elk rechtsmisbruik te sancti-
oneren bv. wanneer de zaak toch in staat is om op de voorziene pleitdatum
behandeld te worden of wanneer er toch nog voldoende tijd was voor de ver-
werende partij om te antwoorden. Steeds dienen volgens DE LEVAL de
omstandigheden van de zaak in aanmerking genomen te worden. Alleszins:
vooraleer de sanctie van het ambtshalve weren uit het debat op te leggen moet
de rechter de partijen horen¹.

Voorbeeld

Wanneer de datum van de zitting nog veraf ligt, en de vertraging in medede-
ling aan tegenpartij met enkele dagen (en tijdige neerlegging ter griffie), geen
nadeel heeft kunnen berokkenen aan tegenpartij, kunnen de conclusies niet uit
de debatten worden geweerd.²

In zijn uiteenzetting weerlegt ENGLEBERT elk argument dat in de recht-
spraak wordt aangehaald om een appreciatiebevoegdheid te rechtvaardigen,
zoals rechtsmisbruik, het doel van de wetgever, de vrees de procedure meer-
maals te vertragen, de feitelijkheden.³

Wanneer is er sprake van laattijdigheid?

Volgens ENGLEBERT legt artikel 747, § 2 Ger.W. slechts een sanctie op voor
het geval dat de conclusies niet worden medegedeeld binnen de gestelde ter-
mijn en niet voor het geval dat zij niet worden neergelegd.

Neerlegging en mededeling zijn trouwens 2 verschillende begrippen met ver-
schillende gevolgen. Naast de formaliteit van de mededeling komt deze van de
neerlegging ter griffie.

De rechter is in een aantal gevallen verplicht.

Deze sanctie kan o.m. niet worden toegepast als tegenpartij met de neerleg-
ging instemt (art. 748, § 1). Wanneer partijen aldus conclusies hebben neerge-
legd binnen termijn en wanneer uit het dossier blijkt dat hierop werd
geantwoord op de reeds genomen conclusies van tegenpartij en dit zonder pro-
test te formuleren tegen de reeds laattijdig neergelegde conclusies, en wanneer
blijkt dat er gepleit werd op basis van de reeds neergelegde conclusies zonder
protest, volgt dat er tussen partijen een stilzwijgend akkoord bestond om de
conclusies buiten de voorziene termijn neer te leggen en dat er aldus een weder-
zijdse instemming bestond.⁴

Niet iedereen is het echter met voormelde zienswijze eens:

---

1. Cass. 17 november 2011, *P&B* 2012, 84.

2. Vred. Anderlecht 24 mei 1995, *JLMB* 1995, 1551, noot ENGLEBERT.

3. J. ENGLEBERT, "Sanctions et pouvoirs du juge dans la mise en état des causes", *TBBR* 97/4, 266
e.v. (12-31).

4. Antwerpen 12 oktober 1994, *Limb.Rechtsl.* 1997, 69.

“Ingeval het tijdschema is vastgelegd op grond van artikel 747 § 2 Ger.W., moeten conclusies die buiten de termijn worden ingediend, het is zonder belang of de overschrijding van de termijn miniem is, ambtshalve uit de debatten worden geweerd.

De rechter bezit in dit opzicht geen enkel beoordelingsbevoegdheid...

... De opvolging van de raadslieden is geen nieuw feit en kan niet in aanmerking worden genomen om te vermijden dat de weg wordt opengemaakt voor dilatoire manoeuvres. Artikel 747 § 2 Ger.W. moet op uniforme wijze worden toegepast.¹”

Bij de toepassing van de hier besproken sanctie mag de rechter geen rekening houden met het belang van de partij die de wering vraagt.² Of, enigszins anders, maar met hetzelfde resultaat: een partij heeft krachtens de wet belang dat een laattijdig neergelegde conclusie uit de debatten wordt geweerd.³

Een conclusie die na het verstrijken van de termijn wordt neergelegd en de toepassing van artikel 747, § 2 Ger.W. betwist, mag echter niet uit de debatten worden geweerd ingevolge de werking van de rechten van verdediging van de conclusienemer.⁴

D. De verwijzing naar de rol

1. AKKOORD VAN DE PARTIJEN

15620 Partijen kunnen in onderlinge overeenstemming afwijken van de inlaatstelling van de zaak overeenkomstig artikel 747, § 2, eerste lid en om de verwijzing ervan naar de rol verzoeken.

- Logischerwijze dient het gezamenlijk verzoek om rolverzending te gebeuren ten laatste binnen de opmerkingentermijn van een maand na de inleidende zitting. Nadien moet de rechter immers ambtshalve een conclusiekalender bepalen.
- Verschillende mogelijkheden dienen zich vervolgens aan: of partijen brengen de zaak in staat van wijzen op ‘vrije’ wijze (zonder termijnregeling), waarna ze gezamenlijk om fixatie verzoeken conform artikel 750 Ger.W.
- Of partijen bereiken een akkoord omtrent een conclusiekalender zonder dat ze die aan de rechter voorleggen ter homologatie en vragen daarna gezamenlijk fixatie aan conform artikel 750 Ger.W.; deze kalender is desalniettemin bindend.⁵
- Laat een partij na te concluderen of mee te werken aan een gezamenlijk fixatieverzoek *ex* artikel 750 Ger.W., dan kan er ook dan nog om

1. Kh. Verviers 22 september 1997, *JLMB* 1997, 1707.

2. Cass. 18 mei 2000, *RW* 2001-02, 1187.

3. Cass. 10 oktober 2005, *P&B* 2005, 293; Cass. 12 februari 2009, *RABG* 2009, 738, noot B. MAES.

4. Cass. 27 januari 2000, *Arr. Cass.* 2000, 228.

5. Cass. 1 juni 2001, *Arr. Cass.* 2001, 1068.

toepassing van artikel 747, § 2 Ger.W. (conclusietermijnen en/of rechtsdag) worden verzocht.

2. RECHTERLIJKE TERMIJNREGELING OP AANVRAAG

- 15630 “Wanneer de zaak naar de rol is verwezen, of werd verdaagd naar een latere datum, kan iedere partij, door middel van een gewoon schriftelijk verzoek neergelegd ter of gezonden aan de griffie, om de instaatstelling van de zaak verzoeken, overeenkomstig het eerste tot het vierde lid. Dit verzoek wordt door de griffier bij gerechtsbrief aan de andere partijen ter kennis gebracht en, in voorkomend geval, bij gewone brief aan hun advocaten. Deze kennisgeving doet de termijnen bepaald in het eerste en het derde lid ingaan” (art. 747, § 2, vijfde lid Ger.W.).

3. GEMEENSCHAPPELIJK VERZOEK TOT VASTSTELLING

- 15640 “Onverminderd de toepassing van artikel 747 Ger.W., wordt de rechtsdag bepaald op gezamenlijk verzoek van de partijen.

Het verzoek wordt gericht aan de voorzitter van de kamer waaraan de zaak werd toegewezen en ter griffie neergelegd, gelijktijdig met of na de neerlegging van de conclusies van de partijen.

De griffier brengt, bij gewone brief, de rechtsdag ter kennis van de partijen en hun advocaten” (art. 750 Ger.W.).

4. GEVOLG

- 15650 “In de zaken waarin artikel 735 Ger.W. niet van toepassing is, worden de conclusies neergelegd ter griffie of gezonden aan de tegenpartij na het in artikel 750 Ger.W. bedoelde gezamenlijk verzoek om bepaling van de rechtsdag, worden ambtshalve uit de debatten geweerd. Dit geldt niet wanneer het conclusies betreft die het verzoek als bedoeld in artikel 808 Ger.W. beogen of die genomen werden met de uitdrukkelijke instemming van de andere partijen” (art. 748, § 1 Ger.W.).

E. Uitsstel

- 15690 Wanneer de omstandigheden het toelaten kunnen partijen in onderling akkoord evenzeer verzoeken om verdaging van de zaak tot een bepaalde datum.

Op die datum kan de zaak dan behandeld worden indien ze vooraf in staat werd gesteld, ofwel kan er op die datum vooralsnog een conclusiekalender

wordt overeengekomen en nadien bekrachtigd, dan wel om een rechterlijke conclusiekalender worden verzocht.

Let op, ook de rechter kan om redenen van interne organisatie de zaak verdagen op vaste datum of zelfs onbepaald verdagen (rolverzending). Dit bv. in geval van reorganisatie van de zittingen, ziekte van de rechter, niemand verschijnt ...

F. De rechtsdag

De rechtsdag kan dus op verscheidene wijzen worden bepaald.

1. BIJ TOEPASSING VAN ARTIKEL 747 GER.W.

- 15730 Zoals we zagen, bepaalt de rechter, uiterlijk zes weken na de inleidende terechtzitting, het “tijdsverloop van de rechtspleging”, waarin ook de rechtsdag begrepen is, in voorkomend geval het akkoord van de partijen bekrachtigend (zie art. 747, § 1, derde lid) of rekening houdend met hun opmerkingen.

De wet schrijft voor dat de datum van de pleitzitting, ingeval de conclusietermijnen door de rechter worden bepaald, *uiterlijk drie maanden na de overlegging van de laatste conclusies* (bedoeld wordt de vervaldatum van deze laatste termijn) plaatsvindt (art. 747, § 2, derde lid Ger.W.).

Tegen de beschikking inhoudende bepaling van de rechtsdag staat *geen rechtsmiddel* open, onverminderd een eventuele verbetering of aanvulling ervan in geval van verzuim of verschrijving (art. 747, § 2, vierde lid Ger.W.).

2. BIJ TOEPASSING VAN ARTIKEL 750 JO. 748, § 1 GER.W.

- 15750 Artikel 750 Ger.W.:
 “Onverminderd de toepassing van artikel 747, wordt de rechtsdag bepaald op gezamenlijk verzoek van de partijen.
 Het verzoek wordt gericht aan de voorzitter van de kamer waaraan de zaak werd toegewezen en ter griffie neergelegd, gelijktijdig met of na de neerlegging van de conclusies van de partijen.
 De griffier brengt, bij gewone brief, de rechtsdag ter kennis van de partijen en hun advocaten.”

Conclusies ingediend na dit gezamenlijk verzoek om rechtsdagbepaling worden ambtshalve uit de debatten geweerd.

Artikel 748, § 1, Ger.W.:

“In de zaken waarin artikel 735 niet van toepassing is, worden de conclusies neergelegd ter griffie of gezonden aan de tegenpartij na het in artikel 750 bedoelde gezamenlijk verzoek om bepaling van de rechtsdag, ambtshalve uit de debatten geweerd. Dit geldt niet wanneer het conclusies betreft die het verzoek als bedoeld in artikel 808 beogen of die genomen werden met de *uitdrukkelijke* instemming van de andere partijen”

Er weze aan herinnerd dat wering van conclusies uit het debat geen verbod inhoudt om te pleiten (art. 756*bis* Ger.W.).

3. BIJ TOEPASSING VAN ARTIKEL 748, § 2 GER.W.

15770 Behalve wanneer partijen er uitdrukkelijk mee akkoord gaan, dan wel in het geval van artikel 808 Ger.W., kunnen geen nieuwe conclusies worden genomen vanaf het verzoek om rechtsdagbepaling (art. 748, § 1 Ger.W.), of na het verstrijken van de laatste conclusietermijn (art. 747, § 2 Ger.W.).

Artikel 748, § 2 Ger.W. voorziet evenwel in een laatste mogelijkheid om, ten laatste *dertig dagen vóór de rechtsdag*, niet enkel een nieuwe conclusietermijn maar ook een nieuwe rechtsdag te laten vaststellen.

Daartoe moeten volgende voorwaarden vervuld zijn:

- alleen een partij die “conclusie heeft genomen”, kan het verzoek indienen;
- zij moet “een nieuw en ter zake dienend stuk of feit” hebben ontdekt.

Het verzoek wordt gericht aan de rechter door middel van een ter griffie neergelegd verzoekschrift waarin het nieuw stuk of feit alsook de invloed ervan op het onderzoek van het geschil nauwkeurig wordt geduid. Het wordt bij gewone brief door de griffier ter kennis gebracht van de partijen en, in voorkomend geval, aan hun advocaat, en bij gerechtsbrief aan de niet-verschenen partij.

Binnen vijftien dagen na deze verzending kunnen partijen op dezelfde wijze hierop reageren en binnen acht dagen na die termijn doet de rechter in een beschikking uitspraak op stukken. Hiertegen staat geen enkel rechtsmiddel open.

De rechter kan zo nodig de conclusiekalender aanpassen en de rechtsdag wijzigen, desnoods vervroegen, op voorwaarde dat de partijen behoorlijk werden verwittigd van deze wijziging, zonder dat hiertegen enig rechtsmiddel kan worden aangewend.

Ook hier zullen, conform het bepaalde van § 2 zesde lid, de conclusies die “ter griffie zijn neergelegd of aan de andere partij gezonden” na de bepaalde termijnen uit het debat worden geweerd.

Ook hier bepaalt ook artikel 748, § 2 *in fine* dat de meest gereede partij op de rechtsdag (in elk geval) “een op tegenspraak gewezen vonnis kan vorderen”.

§ 3. De terechtzitting

door ANN SMETS

I. DE REGEL VAN DE OPENBAARHEID

A. Principe

15900 Overeenkomstig het eerste lid van artikel 148 van de gecoördineerde Grondwet zijn de terechtzittingen openbaar. Overeenkomstig artikel 149, *in fine* Gw. wordt elk vonnis in openbare terechtzitting uitgesproken. Zowel de terechtzitting als de uitspraak van het vonnis verloopt in beginsel in het openbaar.

15910 Bedoeling van deze bepalingen is de rechterlijke activiteit te onderwerpen aan de controle van het publiek.¹

Enerzijds is dit een ernstige waarborg voor de partijen. De controlemogelijkheid van het publiek zal de magistraat er in de regel toe aanzetten de nodige bezorgdheid aan de dag te leggen inzake zijn onpartijdigheid en de eerbiediging van de rechten van de verdediging. Hij zal er ook voor zorgen dat de door de wet voorgeschreven vormen worden geëerbiedigd, zodat zijn beslissing conform het recht tot stand komt. Anderzijds stijgt het prestige van de rechtbanken in de ogen van het publiek enorm door deze controlemogelijkheid.² Rechtspreken wordt transparant.

15920 Het belang van het principe van de openbaarheid blijkt uit de rechtspraak van het Hof van Cassatie. Het Hof van Cassatie vereist dat in een vonnis, arrest of andere procedurestukken expliciet wordt vastgesteld dat de regel van

1. B. MAES, *Overzicht van het gerechtelijk privaatrecht*, Brugge, die Keure, 1998, 169.

2. C. CAMBIER, *Droit judiciaire civil, I, Fonction et organisation judiciaires*, Brussel, Larcier, 1974, 97; A. MAST en J. DUJARDIN, *Overzicht van het Belgisch grondwettelijk recht*, Brussel, Story, 1985, 434-436, nr. 376; J. VELU, ‘L’arrêt de la Cour de cassation du 9 octobre 1959 et le problème de l’application aux juridictions administratives des règles constitutionnelles sur la publicité des audiences et des jugements’, *JT* 1960, (460), 465-466, nrs. 71-73; J. VELU, *Notes de droit public*, VII, Brussel, Presses Universitaires de Bruxelles, 1980-81, 635-636, nr. 910.

de openbaarheid van de terechtzittingen en van de uitspraak werd nageleefd.¹ Blijkt uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan niet dat op de terechtzitting waarop de zaak werd behandeld en daarna in beraad werd genomen, dat de debatten openbaar zijn geweest of dat de rechter bevolen heeft de zaak met gesloten deuren te behandelen, dan is het vonnis nietig.²

---

1. Cass. 5 november 1976, *Pas.* 1977, I, 270; Cass. 5 april 1984, *Arr. Cass.* 1983-84, 1042 en *Pas.* 1984, I, 985; Cass. 26 maart 1997, *Arr. Cass.* 1997, 405, *Pas.* 1997, I, 421 en *RW* 1997-98, 775, noot A. VAN-DEPLAS; Cass. 15 mei 1997, *Arr. Cass.* 1997, 550, *Pas.* 1997, I, 570 en *RW* 1998-99, 163.

2. Cass. 15 mei 1997, *Arr. Cass.* 1997, 550, *Pas.* 1997, I, 570 en *RW* 1998-99, 163.

Inhoud

<i>Hoofdstuk 1. Excepties</i>	VII.1 – 1
Afdeling 1. Begrip en soorten excepties	VII.1 – 3
§ 1. Algemeen	VII.1 – 3
§ 2. Procedurele excepties	VII.1 – 4
§ 3. Excepties van onontvankelijkheid	VII.1 – 5
Afdeling 2. Belang van het onderscheid	VII.1 – 6
§ 1. Ogenblik waarop de exceptie moet worden voorgedragen	VII.1 – 6
§ 2. Gevolg van de gegrondheid van de exceptie	VII.1 – 8
Afdeling 3. Berechting van excepties	VII.1 – 9
Afdeling 4. Bespreking	VII.1 – 9
§ 1. Exceptie van borgstelling van de eisende vreemdeling	VII.1 – 9
§ 2. Opschortende exceptie van boedelbeschrijving	VII.1 – 26
§ 3. Excepties van onbevoegdheid	VII.1 – 27
§ 4. Opschortende exceptie bij oproeping tot vrijwaring	VII.1 – 34
§ 5. Excepties van nietigheid	VII.1 – 35
<i>Hoofdstuk 2. Tussengeschillen in verband met de bewijsvoering</i>	VII.2 – 1
Afdeling 1. Algemene begrippen	VII.2 – 10
§ 1. Bewijs	VII.2 – 10
§ 2. Bewijsrecht	VII.2 – 11
Afdeling 2. Bewijslast	VII.2 – 12
Afdeling 3. Onderzoeksmatregelen	VII.2 – 21
§ 1. Overlegging van stukken	VII.2 – 21
I. Situering – inleiding	VII.2 – 21
II. Toepassingsvoorwaarden	VII.2 – 21
III. Procedure	VII.2 – 23
IV. De verplichting tot overlegging en de grenzen ervan	VII.2 – 24a
§ 2. Schriftonderzoek	VII.2 – 27
I. Situering – Inleiding	VII.2 – 27
II. De vordering tot schriftonderzoek en ambtshalve bevel tot schriftonderzoek	VII.2 – 28
III. Bevel tot schriftonderzoek Erkenning of loochening van het geschrift	VII.2 – 28a
IV. Onderzoek van het geschrift en beslissing	VII.2 – 28c
V. Rechtsmiddelen	VII.2 – 28e
VI. Gevolgen	VII.2 – 28e
§ 3. Valsheidsprocedure	VII.2 – 28f

I.	Inleiding	VII.2 – 28f
II.	Het valsheidsincident voor de gewone hoven en rechtbanken	VII.2 – 28f
	A. Gerechtelijk Wetboek	VII.2 – 28f
	B. Onderscheid valsheidsprocedure in burgerlijke zaken vs. valsheidsprocedure in strafzaken	VII.2 – 28g
	C. Valsheidsprocedure vs. schriftonderzoek	VII.2 – 28g
	D. Onderhandse akten en authentieke akten	VII.2 – 28g
	E. Initiatief	VII.2 – 28i
	F. Bevoegde rechter	VII.2 – 28j
	G. Ontvankelijkheid	VII.2 – 28j
	H. Uitgesloten instanties	VII.2 – 28k
	I. Aard van de valsheid	VII.2 – 28k
	J. Middelen inzake valsheid	VII.2 – 28l
	K. Valsheidsprocedure na schriftonderzoek	VII.2 – 28m
	L. Aanhouden hoofdvordering	VII.2 – 28n
	M. Persoonlijke verschijning	VII.2 – 28n
	N. Oproeping partijen	VII.2 – 28o
	O. Verstek	VII.2 – 28o
	P. Verschijning van de verwerende partij	VII.2 – 28o
	Q. Behandeling vordering	VII.2 – 28o
	R. In minuut verleden stuk	VII.2 – 28o
	S. Valsverklaring	VII.2 – 28p
	T. Inbeslagname	VII.2 – 28q
	U. Schadevergoeding	VII.2 – 28q
	V. Afstand of dading	VII.2 – 28r
	W. Mededeelbaarheid aan Openbaar Ministerie	VII.2 – 28r
III.	Procedure inzake valsheidsincidenten voor het Hof van Cassatie	VII.2 – 28s
	A. Preliminair	VII.2 – 28s
	B. Ontvankelijkheid	VII.2 – 28s
	C. Verzoekschrift	VII.2 – 28u
	D. Verklaring verweerder	VII.2 – 28u
	E. Toewijzing van de vordering	VII.2 – 28v
	F. Opschorting uitspraak	VII.2 – 28v
§ 4.	Het getuigenverhoor	VII.2 – 28w
	I. Algemeen	VII.2 – 28w
	A. Toepasselijke wetgeving	VII.2 – 28w
	B. Toelaatbaarheid	VII.2 – 28w
	1. Materieel bewijsrecht	VII.2 – 28w
	2. Formeel recht	VII.2 – 28x
	C. Wie mag getuigen?	VII.2 – 28y
	D. Verplichting te getuigen	VII.2 – 28z

II.	Procedure	VII.2 – 29
	A. Tussenvonnis	VII.2 – 29
	B. Oproeping	VII.2 – 32
	C. Verhoor	VII.2 – 34
	1. Identificatie en eedformule	VII.2 – 34
	2. Ondervraging	VII.2 – 35
	3. Sluiting – heropening	VII.2 – 36
	4. Proces-verbaal	VII.2 – 38
	D. Tegenverhoor	VII.2 – 39
	E. Kosten	VII.2 – 40
III.	Geldigheid en bewijskracht	VII.2 – 41
§ 5.	Deskundigenonderzoek	VII.2 – 42
	I. Inleiding	VII.2 – 42
	II. De vordering tot aanstelling	VII.2 – 43
	A. De aanstelling op tegenspraak	VII.2 – 43
	B. Het op eenzijdig verzoekschrift gevorderde deskundigenonderzoek	VII.2 – 46
	C. De opdracht van de deskundige en de uitbreiding ervan	VII.2 – 47
	D. De opportuniteit van het gevorderde deskundigenonderzoek	VII.2 – 49
	E. De subsidiariteit van het gevorderde deskundigenonderzoek en de beperkte onderzoeksmaatregelen	VII.2 – 50
	F. De wraking en vervanging van de deskundige	VII.2 – 52
	III. De tenuitvoerlegging van het deskundigenonderzoek	VII.2 – 54
	A. De automatische inwerkingstelling van de deskundige	VII.2 – 54
	B. Het tegensprekelijk verloop van het deskundigenonderzoek	VII.2 – 55
	C. De medewerkingsplicht van de partijen	VII.2 – 58
	D. Geschillenregeling	VII.2 – 59
	E. Tussentijdse verslaggeving	VII.2 – 60
	F. Tussentijds verslag over de stand van zaken	VII.2 – 60
	G. De verlenging van de termijn voor indiening van het eindverslag	VII.2 – 61
	IV. De afsluiting van het deskundigenonderzoek	VII.2 – 62
	A. De mededeling van het voorverslag	VII.2 – 62
	B. De termijn voor opmerkingen	VII.2 – 64a
	C. Nieuwe verrichtingen	VII.2 – 64b
	D. De neerlegging van het eindverslag	VII.2 – 64b
	E. De waarde van het deskundigenonderzoek	VII.2 – 64d
	F. Het financieel aspect van het deskundigenonderzoek	VII.2 – 64d

1. De betaling van het voorschot	VII.2 – 64d
2. De staat van kosten en ereloon	VII.2 – 64g
3. De taxatieprocedure	VII.2 – 64h
4. De definitieve betaling van de staat	VII.2 – 64i
§ 6. Verhoor van de partijen	VII.2 – 64j
§ 7. Eedaflegging	VII.2 – 68
I. Algemeen	VII.2 – 68
II. (Geding)Beslissende eed	VII.2 – 68a
A. Definitie en juridische aard	VII.2 – 68a
B. Kenmerken en toelaatbaarheid	VII.2 – 68c
C. Procedure	VII.2 – 68e
D. Gevolgen	VII.2 – 68f
III. Ambtshalve opgelegde eed	VII.2 – 68g
A. Definitie en gemeenschappelijke kenmerken	VII.2 – 68g
B. De aanvullende eed	VII.2 – 68h
C. De waardebepalende eed	VII.2 – 68i
§ 8. Plaatsopneming	VII.2 – 68j
I. Inleiding	VII.2 – 68j
II. Procedure	VII.2 – 69
A. Wie vordert de plaatsopneming?	VII.2 – 69
1. Ambtshalve	VII.2 – 69
2. Een partij	VII.2 – 69
3. De wet zelf	VII.2 – 69
B. Vonnis alvorens recht te doen	VII.2 – 70
1. Inhoud	VII.2 – 70
2. Verhaal	VII.2 – 71
3. Rogatoire opdracht	VII.2 – 71
C. Kennisgeving vonnis	VII.2 – 71
D. Ter plaatse	VII.2 – 72
1. Verrichtingen	VII.2 – 72
2. Zitting ter plaatse openbaar?	VII.2 – 73
E. Kennis geven van het proces-verbaal	VII.2 – 74
F. Onmogelijkheid ter plaatse proces-verbaal op te stellen	VII.2 – 74
G. Vervoerskosten	VII.2 – 74
§ 9. Vaststelling van overspel	VII.2 – 75
I. Overspel als grond tot echtscheiding	VII.2 – 76
A. Vóór de echtscheidingswet van 27 april 2007	VII.2 – 76
B. Na de echtscheidingswet van 27 april 2007	VII.2 – 77
C. Homoseksuele relaties	VII.2 – 78
II. Bijzondere bewijsregeling van artikel 1016 <i>bis</i> Ger. W.	VII.2 – 79
A. Procedure	VII.2 – 79
B. Vaststellingen	VII.2 – 82

§ 4. *Het getuigenverhoor*

door TOM DEKEERSMAEKER

I. ALGEMEEN

A. Toepasselijke wetgeving

- 25100 Een onderscheid dient te worden gemaakt tussen enerzijds het materieel recht, zijnde de regels met betrekking tot het bewijsrecht en anderzijds het formeel recht, zijnde de regels met betrekking tot het aanwenden en ontvangen van verschillende bewijsmiddelen.

In burgerlijke zaken wordt het materiële luik in verband met het getuigenverhoor geregeld door de artikelen 1341 tot 1348 BW.

Het formeel recht wordt geregeld door het Gerechtelijk Wetboek, afdeling V. Getuigenverhoor (art. 915-961 Ger.W.). Overeenkomstig artikel 2 Ger.W. zijn ook de regels van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het getuigenverhoor van toepassing op alle rechtsplegingen, behalve wanneer deze worden geregeld door niet uitdrukkelijk opgegeven wetsbepalingen of door rechtsbeginselen waarvan de toepassing niet verenigbaar is met de toepassing van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek.

B. Toelaatbaarheid

I. MATERIEEL BEWIJSRECHT

- 25120 Het getuigenbewijs is steeds toegelaten voor het bewijs van materiële feiten, doch niet voor het bewijs van rechtshandelingen waar de wet voorrang geeft aan het bewijs door geschriften.¹

Deze materiële toelaatbaarheidsvereisten zijn echter van aanvullend recht, zodat partijen kunnen overeenkomen ervan af te wijken.

Overeenkomstig artikel 1341 en 1342 BW is het bewijs door getuigen van rechtshandelingen niet toegelaten wanneer de waarde van de overeenkomst 375 EUR te boven gaat. Indien een schriftelijk bewijs is opgemaakt, wordt geen bewijs door getuigen toegelaten tegen of boven de inhoud van de geschreven akte, noch omtrent hetgeen men mocht beweren vóór, tijdens of sinds het opmaken van de akte te zijn gezegd, al betreft het ook een som of een waarde van meer dan 375 EUR (art. 1341 BW). Enkel door middel van tegenbrieven kan iets worden bewezen tegen en boven geschriften (art. 1321 BW).

---

1. L. VERHAEGEN en D. SCHEERS, "Het getuigenbewijs" in *Reeks Bewijs en Recht*, Gent, Mys en Breesch, 1999, 8, nr. 13.

Op deze regel van artikel 1341 BW bestaan een aantal uitzonderingen:

- 1° indien er geen volledig schriftelijk bewijs bestaat, doch wel een begin van schriftelijk bewijs, dit wil zeggen een geschreven akte die uitgaat van diegene tegen wie de vordering wordt ingesteld en waardoor de beweerde rechtshandeling waarschijnlijk wordt gemaakt, mag dat begin van bewijs door het getuigenbewijs worden aangevuld (art. 1347 BW);
- 2° indien de schuldeiser het schriftelijk bewijs waarover hij beschikt heeft verloren ten gevolge van een onvoorzien en door overmacht veroorzaakt toeval (art. 1348, 4° BW), bv. brand, schipbreuk, oorlogsomstandigheden, is het bewijs door getuigen voor rechtshandelingen wel toegelaten¹
- 3° wanneer het de schuldeiser niet mogelijk is geweest zich een schriftelijk bewijs te verschaffen, kan hij de rechtshandeling bewijzen door getuigen (art. 1348 BW). Artikel 1348 somt een exemplatieve lijst van gevallen op waarin de onmogelijkheid o.m. doch niet uitsluitend dient te worden aanvaard, hetgeen niet wegneemt dat nog een hele reeks andere omstandigheden als dusdanig kunnen worden aanvaard door de rechter, die over deze feitenkwestie apprecieert;
- 4° verbintenissen uit oneigenlijke contracten en uit misdrijven of oneigenlijke misdrijven mogen door alle middelen van recht worden geleverd (art. 1348, 1° BW);
- 5° overeenkomstig artikel 1341, lid 2 BW en artikel 25 van het Wetboek van Koophandel is het getuigenbewijs inzake koophandel toelaatbaar naar het goeddunken van de rechter.

2. FORMEEL RECHT

25140 De feiten waaromtrent het getuigenbewijs kan worden gevraagd, dienen:

- 1° voldoende nauwkeurig bepaald te zijn;
- 2° ter zake te zijn (voldoende verband houden met het voorwerp van de vordering);
- 3° vatbaar te zijn voor tegenbewijs;
- 4° de verzoeker dient overeenkomstig artikel 17 van het Ger.W. over voldoende belang te beschikken om een getuigenverhoor te laten houden.

Wanneer de wet bewijsvoering door getuigen niet verbiedt, beoordeelt de rechter op onaantastbare wijze de gepastheid van die onderzoeksmaatregel, mits hij het recht op verdediging niet miskent.²

Tegen een beoordeling door de rechter van de toelaatbaarheid van het verzoek tot het houden van een getuigenverhoor op het gebied van het materieel recht

---

1. R. DEKKERS, *Handboek van Burgerlijk Recht*, II, Brussel, Bruylant, 1957, nr. 715.

2. Cass. 20 juni 1997, *Arr.Cass.*, 680; Cass. 4 maart 1999, *Arr.Cass.* 1999, 313; Cass. 11 mei 2009, *Arr.Cass.* 2009, afl. 5, 1246.

staat cassatieberoep open, terwijl het Hof van Cassatie niet kan worden geadieerd omtrent de beoordeling van de feitenrechter over de toelaatbaarheid op het gebied van het formeel recht.¹

C. Wie mag getuigen?

25160 Overeenkomstig artikel 931 Ger.W. kan in beginsel iedere persoon van volle 15 jaar oud onder eed worden gehoord, ongeacht zijn geslacht en nationaliteit. Verklaringen van de minderjarigen onder de 15 jaar die derhalve niet onder eed worden afgelegd, kunnen wel dienen als inlichtingen voor de rechter.

Personen die bij toepassing van artikel 31, 4°, 32, 33, 84 of 123*sexies* Sw. zijn ontzet van de uitoefening van het recht om in rechte te getuigen, anders dan om inlichtingen te geven, zijn derhalve onbekwaam om in rechte te getuigen.

Overeenkomstig artikel 931, lid 2 Ger.W. mogen, onverminderd artikel 1004/1, bloedverwanten in nederdalende lijn niet worden gehoord in zaken waarin hun bloedverwanten in opgaande lijn tegengestelde belangen hebben. Er wordt enkel uitzondering gemaakt voor verklaringen betreffende feiten waarvan die bloedverwanten in de nederdalende lijn persoonlijk het slachtoffer waren.² Dit verbod dient restrictief te worden geïnterpreteerd, zodat het niet van toepassing is op kinderen uit een ander huwelijk van een echtgenoot of aanverwanten in rechte lijn van een echtgenoot, schoonzoons, schoondochters of ascendenten van een partij. Deze beperking van artikel 931 Ger.W. is niet van toepassing in strafzaken.

Door de wet van 30 juli 2013 heeft elke minderjarige op grond van artikel 1004/1 Ger.W. het recht gehoord te worden door een rechter in materies die hem aanbelangen aangaande de uitoefening van het ouderlijk gezag, de verblijfsregeling en het recht op het persoonlijk contact. De minderjarige heeft tevens het recht om te weigeren gehoord te worden.

De minderjarige die jonger is dan twaalf jaar wordt gehoord op zijn verzoek, op verzoek van de partijen, van het Openbaar Ministerie of, ambtshalve, van de rechter. De rechter kan, middels een door de omstandigheden van de zaak gemotiveerde beslissing, weigeren de minderjarige die jonger is dan twaalf jaar te horen, behalve wanneer dat verzoek van deze laatste of van het Openbaar Ministerie uitgaat. Tegen die beslissing van weigering kan geen rechtsmiddel worden aangewend.

1. Cass. 8 december 1967, *Arr.Cass.* 1968, 507 en *Pas.* 1968, I, 473; Cass. 1 oktober 1982, *Arr.Cass.* 1982-83, 171 en *Pas.* 1983, I, 154; Cass. 11 december 1984, *Arr.Cass.* 1984-85, 506 en *Pas.* 1985, I, 452; Zie H. DE PAGE, *o.c.*, III, 1967, nr. 854, 2° en 3°, 855; F. DUMON, *o.c.*, nr. 14-54; R. MOUGENOT, *o.c.*, nr. 16; F. RIGAUX, *o.c.*, nr. 166-194; P. TRAEST, *o.c.*, nr. 777; N. VERHEYDEN-JEANMART, *o.c.*, nr. 974; Luik 23 juni 1999, *TBBR* 2001, 51.

2. L. VERHAEGEN en D. SCHEERS, *o.c.*, 20, nr. 29; Luik 23 juni 1999, *TBBR* 2001, 51; Cass. 27 april 1984, *Arr.Cass.* 1983-84, 1128.

De minderjarige die twaalf jaar oud is, wordt door de rechter ingelicht (...) ¹ over zijn recht om gehoord te worden overeenkomstig artikel 1004/2. Bij die informatie wordt een antwoordformulier gevoegd.

Indien de minderjarige in de loop van de rechtspleging of in een vorige aanleg reeds is gehoord, zelfs voor een andere rechtbank, is de rechter niet verplicht op het verzoek in te gaan, indien er geen nieuw element is dat een verhoor rechtvaardigt.

De rechter hoort de minderjarige op een plaats die hij geschikt acht. Tenzij de rechter hier bij een met redenen omklede beslissing van afwijkt, vindt het onderhoud plaats buiten de aanwezigheid van wie ook.

Het verslag van het onderhoud wordt bij het dossier van de rechtspleging gevoegd. Het geeft weer wat de minderjarige heeft gezegd. De minderjarige wordt geïnformeerd over het feit dat de partijen er kennis van kunnen nemen. De rechter informeert de minderjarige over de inhoud van het verslag en gaat na of het verslag de mening van de minderjarige verwoordt.

De minderjarige ondertekent het verslag niet. Indien de rechter tijdens het onderhoud vaststelt dat de minderjarige niet over het nodige onderscheidingsvermogen beschikt, maakt hij hiervan melding in het verslag.

Het onderhoud met de minderjarige heeft niet tot gevolg dat hij partij in het geding wordt.

Aan de mening van de minderjarige wordt passend belang gehecht in overeenstemming met zijn leeftijd en maturiteit.

Ook de Jeugdbeschermingswet van 8 april 1965 werd aangepast door de wetten van 2 februari en 30 juni 1994, waardoor de mogelijkheid in het leven werd geroepen om een minderjarige in een aantal gevallen te horen, wanneer deze de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt (art. 51 en 52ter Jeugdbeschermingswet).

Een persoon kan niet onder ede worden gehoord in een geding waarin hij zelf partij is. Wel kan de rechter verklaringen van in het geding voerende partijen noteren ter gelegenheid van een verzoeningsprocedure, plaatsbezoek of een persoonlijke verschijning.

Een getuige kan niet worden gewraakt. Indien een partij twijfels heeft omtrent de waarachtigheid van een bepaalde getuige of diens verklaring, zal de feitenrechter alle omstandigheden beoordelen waarin de getuigenis werd afgelegd.

D. Verplichting te getuigen

25180 Een opgeroepen getuige is in principe verplicht een getuigenverklaring af te leggen.

De getuige kan hetzij door middel van een brief, hetzij op de voor het verhoor bepaalde zitting aanvoeren dat hij een wettige reden heeft om

---

1. Brussel 9 februari 1999, *EJ* 1999, 53, noot E. DE KESEL.

ontslagen te worden van de getuigenis. Indien partijen tegen de aangevoerde reden geen bezwaar opperen, dient de getuige als ontslagen te worden beschouwd. Indien een der partijen toch vordert dat de weigerende getuige zou worden verhoord, beslist de rechter die het getuigenverhoor houdt over het tussengeschild, nadat hij de standpunten van partijen en getuige heeft gehoord. De rechter oordeelt op onaantastbare wijze over de gewettigheid van de door de getuige ingeroepen reden.

Artikel 929 Ger.W. beschouwt o.m. het beroepsgeheim waarvan de getuige bewaarder is als wettige reden. Het beroepsgeheim betreft het geheimhouden (de plicht alsook het recht daartoe) van zaken die men krachtens zijn beroep te weten is gekomen (bv. als vertrouwensman van patiënt of cliënt) en die men op grond van die bijzondere relatie verplicht is te bewaren.¹ Deze definiëring dient gekoppeld te worden aan de voorschriften van artikel 548 Sw. Het beroepsgeheim kan niet worden ingeroepen t.a.v. feiten die de getuige ter kennis zijn gekomen los van de uitoefening van zijn beroep of die, ook al kwamen zij ter kennis in de uitoefening van het beroep, geen enkel geheim karakter hebben.²

De mogelijkheid om zich te beroepen op het beroepsgeheim ontslaat de getuige niet van zijn verplichting te verschijnen en de eed af te leggen.

Indien de rechter beslist dat de weigering van de getuige ongewettigd is, veroordeelt hij op grond van artikel 928 Ger.W. de getuige tot een geldboete van 2,00 EUR tot 250,00 EUR, onverminderd de schadevergoeding voor de partij. Deze boete is een burgerlijke boete, zodat zij niet kan worden verhoogd met opdecimen of worden verbonden aan een vervangende gevangenisstraf.

II. PROCEDURE

A. Tussenvonnissen

25200 Een getuigenverhoor wordt steeds voorafgegaan door een tussenvonnissen. De rechter kan het getuigenverhoor ambtshalve bevelen, dan wel toekennen op verzoek van een partij (art. 915e en 916 Ger.W.)

Artikel 917, 1° Ger.W. voorziet dat het tussenvonnissen de feiten dient te vermelden waarvan het bewijs wordt toegelaten.

Deze feiten kunnen zowel materiële als rechtsfeiten zijn. De rechter kan in het tussenvonnissen het getuigenverhoor toestaan t.a.v. slechts enkele feiten waarvan het getuigenverhoor werd aangevraagd of hij kan de feiten herformuleren.

---

1. L. VERHAEGEN en D. SCHEERS, *o.c.*, 37, nr. 44.

2. Cass. 23 juni 1958, *Arr.Cass.* 1958, 854 en *Pas.* 1958, I, 1180; Cass. 16 december 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 1145 en *Pas.* 1992, I, 1390; Brussel 28 juni 1988, *RW* 1988-89, 340.

Het tussenvonnissen vermeldt eveneens de plaats, de dag en het uur van de zitting in raadkamer waarop het getuigenverhoor zal worden gehouden (art. 917, 2° Ger.W.).

In een aantal gerechtelijke arrondissementen wordt dit voorschrift echter niet toegepast, vooral in het kader van echtscheidingsprocedures.¹ Het voorschrift is inderdaad niet van openbare orde. In zulk geval dient een verzoek te worden gericht aan de rechter die is aangewezen om het getuigenverhoor te houden om plaats, dag en uur te bepalen.

Indien de meest gereede partij in gebreke blijft binnen een redelijke termijn dergelijk verzoek aan de aangeduide rechter te richten, kan op grond van artikel 875 Ger.W. de andere partij de zaak opnieuw ter zitting laten brengen om te doen beslissen als naar recht, waarbij o.m. zou kunnen worden beslist de tegenpartij vervallen te verklaren van het recht de bij een vorige beslissing toegestane getuigenverhoren te houden.

In het tussenvonnissen wordt geen opgave gedaan van de namen van de getuigen die zullen worden verhoord. Enkel wanneer het getuigenverhoor ambtshalve wordt bevolen, kan de rechter in het vonnis de naam opgeven van de getuigen die zullen worden gehoord.² Het getuigenverhoor wordt gehouden ofwel door de rechter(s) die het heeft/hebben toegestaan, ofwel door de rechter die in het vonnis is aangewezen (art. 918 Ger.W.). Wanneer de dienstnoodwendigheden het rechtvaardigen, kan het getuigenverhoor worden gehouden door een rechter die wel deel uitmaakt van het hof of de rechtbank, doch niet van de kamer die het heeft toegelaten of bevolen.³

Indien men een getuige wil verhoren die zich op verre afstand bevindt van de rechtbank of indien blijkt dat de getuige zich om bijzondere omstandigheden moeilijk of onmogelijk naar de rechtbank kan begeven, kan een rechter worden aangewezen die niet tot het hof of de rechtbank behoort, hetgeen neerkomt op een ambtelijke opdracht conform artikel 924 Ger.W.

De aangewezen rechter is bevoegd om te beslissen over alle proceduregeschillen die zich voordoen tussen het verzoek tot dagstelling van het getuigenverhoor tot aan de sluiting van het getuigenverhoor. De rechter is niet bevoegd een oordeel te vellen over het al dan niet toelaten van een tegenverhoor, vermits deze aangelegenheid behoort tot de bevoegdheid van de feitenrechter.

Overeenkomstig artikel 944 Ger.W. is geen verzet mogelijk tegen de beschikkingen van de aangewezen rechter. Beroep is enkel mogelijk tegen beschikkingen waarin veroordelingen zijn opgelegd. Het tussenvonnissen waarbij het getuigenverhoor wordt toegestaan, bevolen of geweigerd, is vatbaar voor hoger beroep, doch niet voor verzet indien het getuigenverhoor wordt toegestaan of bevolen (art. 919 Ger.W.).

---

1. L. VERHAEGEN en D. SCHEERS, *o.c.*, 44, nr. 49; Antwerpen 27 januari 1987, *Rev.trim.dr.fam.* 1989, 431.

2. Bergen 14 september 1987, *JT* 1987, 664.

3. P. ROUARD, *Traité élémentaire de droit judiciaire privé*, IV, Brussel, 1980, nr. 81.

Hieruit kan men afleiden dat wel verzet mogelijk is tegen een vonnis waarbij het getuigenverhoor werd geweigerd.

Een verstekvonnis met betrekking tot een aanvraag tot een getuigenverhoor is niet vatbaar voor verval wegens niet-betekening binnen een jaar, zoals voorzien door artikel 860 Ger.W.¹ Het vonnis waarin een getuigenverhoor wordt toegestaan of bevolen, betreft een onderzoeksmaatregel die uitvoerbaar is bij voorraad overeenkomstig artikel 1496 Ger.W.

Het tussenvonnis waarbij het getuigenverhoor wordt toegestaan of bevolen wordt bij gerechtsbrief ter kennis gebracht aan partijen (art. 919, al. 2 Ger.W.).

Aan deze kennisgeving is geen termijn verbonden. Men kan ervoor kiezen het vonnis ook door een gerechtsdeurwaarder te laten betekenen, doch de kennisgeving bij gerechtsbrief heeft dezelfde gevolgen als een betekening, zodat de kosten hiervan wellicht overbodig zijn.²

Vanaf de kennisgeving bij gerechtsbrief begint de termijn van hoger beroep te lopen. Ingevolge artikel 53*bis* Ger.W. is er een einde gekomen aan de discussie betreffende de aanvang van de beroepstermijn.³ Artikel 53*bis* Ger.W. voorziet dat wanneer de kennisgeving is gebeurd bij gerechtsbrief, de termijn begint te lopen vanaf de eerste dag die volgt op deze waarop de brief aangeboden werd op de woonplaats van de geadresseerde of, in voorkomend geval, op zijn verblijfplaats of gekozen woonplaats. Wanneer echter het vonnis dat het getuigenverhoor toestond ook andere eindbeslissingen omvat in de zin van artikel 19 Ger.W. kan tegen het geheel van de beslissingen, met inbegrip van de beschikking aangaande de onderzoeksmaatregel, beroep worden aangetekend binnen dezelfde termijn conform artikel 1051 Ger.W. Daaruit volgt dat de kennisgeving met toepassing van artikel 919, tweede lid Ger.W. van het vonnis dat o.m. het getuigenverhoor heeft bevolen de beroepstermijn tegen dat vonnis niet doet lopen.

Vanaf de kennisgeving is het getuigenverhoor uitvoerbaar, doch het is mogelijk dat in geval van beroep tegen het tussenvonnis, het verhoor niet kan geschieden op de vastgestelde datum, vermits in geval van hoger beroep het dossier van de rechtspleging aan de hogere rechtsmacht wordt overgemaakt.⁴

Indien in geval van hoger beroep tegen het tussenvonnis waarbij het getuigenverhoor wordt toegestaan of bevolen de in eerste aanleg bevolen onderzoeksmaatregel ook maar gedeeltelijk wordt bevestigd, is er voor het hof geen reden om de zaak aan zich te trekken en wordt het dossier opnieuw naar de eerste rechter verwezen (art. 1068, tweede lid Ger.W.). Dit geldt ook indien

1. Antwerpen 6 april 1981, *Rev.trim.dr.fam.* 1981, 275.

2. Luik 1 juni 1990, *Pas.* 1990, II, 236 en *RRD* 1991, 65; Arbh. Bergen 4 juni 1992, *JJT* 1992, 409 en *JLMB* 1992 (verkort), 1396; Bergen 9 maart 1993, *JLMB* 1993, 975, noot; Bergen 21 december 1994, *JT* 1995, 668; Luik 5 november 1996, *RRD* 1997, 67.

3. P. DE BAETS en B. VAN DEN BERGH, *Getuigenverhoor*, Antwerpen, Kluwer, 2015, 65; Bergen 9 maart 1993, *JLMB* 1993, 975.

4. R. VERMEULEN, *Comm.Ger.*, Antwerpen, Kluwer, losbl., art. 723.

het hoger beroep niet tegen de onderzoeksmaatregel was gericht.¹ Deze bepaling vormt een uitzondering op de algemene regel, zijnde de devolutive werking van het hoger beroep, en houdt een terugverwijzingsplicht in naar de eerste rechter. Deze bepaling is van openbare orde.² Deze bepaling heeft tot doel de overbelasting van de appelgerechten te vermijden door hen te ontheffen van de verplichting de onderzoeksmaatregelen die door de eerste rechter zijn opgelegd en door hen worden bevestigd, verder uit te voeren.³

Na bevestiging van het tussenvonniss kan de meest gereede partij het getuigenverhoor doen vaststellen en doen houden door de rechter waartoe hij zich wendt bij gewoon verzoekschrift (art. 920 Ger.W.). Hierop volgt een beschikking waardoor het houden van het getuigenverhoor wordt geregeld en waartegen geen beroep openstaat omdat het een maatregel van inwendige orde is (art. 1064 Ger.W.).

B. Oproeping

25240 Wanneer een partij een door de rechter toegelaten getuigenverhoor wenst te laten houden, dient zij overeenkomstig artikel 922 Ger.W. de lijst van de getuigen ter griffie neer te leggen in evenveel exemplaren als partijen in het geding zijn. Deze lijst bevat de vermelding van voornaam, naam en adres van de op te roepen getuigen.

De getuigenlijst dient ten minste 15 dagen vóór de zitting waarop het verhoor zal worden gehouden ter griffie te worden neergelegd, zonder dat dit evenwel op straffe van nietigheid is voorgeschreven.

Wel kan de partij die manifest nalatig is geweest om de getuigenlijst neer te leggen van het recht tot het houden van het verhoor vervallen worden verklaard.⁴ Vereist is dat de rechter vaststelt dat de partij, aan wie de mogelijkheid is gegeven getuigen te doen horen, aanhoudend en foutief nalaat dit te doen.⁵

Aan de griffier is geen termijn opgelegd om de kennisgeving van de getuigenlijst aan partijen te doen.

Artikel 923 Ger.W. bepaalt dat de getuigen kunnen worden opgeroepen door de griffier ten minste 8 dagen vóór het verhoor, ofwel op gewoon bericht van de partij die er kennis van geeft aan de griffier. De oproeping door de

---

1. Cass. 28 april 1980, *Arr. Cass.* 1979-80, 1070.

2. Cass. 5 januari 2006, *RABG* 2006, 833.

3. Cass. 10 oktober 2005, *P&B* 205, 291; P. DE BAETS en B. VAN DEN BERGH, *Getuigenverhoor*, Antwerpen, Kluwer, 2015, 70.

4. Cass. 24 januari 1980, *Arr. Cass.* 1979-80, 592, *Pas.* 1980, I, 581 en *RW* 1980-81, 1196; Rb. Hasselt 4 maart 1987, *Rev.trim.dr.fam.* 1989, 456; Rb. Brussel 18 januari 1989, *Rev.trim.dr.fam.*, 452; Cass. 12 februari 1999, *RW* 1999-2000, 1035; Rb. Hasselt 21 september 1999, *Limb.Rechtsl.* 2000, 70.

5. Cass. 20 april 2007, *Arr. Cass.* 2007, afl. 4, 836.

griffie dient niet noodzakelijk bij gerechtsbrief, doch kan ook door middel van de gewone post, terwijl op de termijn van minstens 8 dagen geen sanctie staat.

De oproeping door de griffie behelst een mededeling van een eensluidend verklaard afschrift van het beschikkend gedeelte van het vonnis, alsook de bepaling van de plaats, dag en uur van het verhoor. Eveneens wordt de tekst van de artikelen 924 tot 936 meegedeeld.

Indien een getuige aantoont dat het hem onmogelijk is te verschijnen, kan de rechter, hetzij een andere dag voor het verhoor bepalen, hetzij besluiten ter plaatse te gaan om de getuigenis af te nemen, hetzij een ambtelijke opdracht geven. Deze opdracht kan ook geschieden wanneer de getuige op een te ver verwijderde plaats verblijft (art. 924 Ger.W.).

Indien de niet-verschijning van een getuige vreemd is aan de wil van eisende partij, brengt zij geen verval mee van het recht tot het houden van het verhoor, vermits er geen vervaltermijn desbetreffende is voorzien.¹

Een partij kan zich niet verzetten tegen een ambtelijke opdracht onder voorwendsel van de grote afstand die zij moet afleggen, vermits zij zich geldig kan laten vertegenwoordigen.²

Indien een regelmatig opgeroepen getuige niet is verschenen, kan de rechter bevelen dat deze getuige bij deurwaardersexploot zal worden gedagvaard (art. 925 Ger.W.).

Indien de getuige dan nog niet verschijnt, kan hij worden veroordeeld tot een geldboete en schadevergoeding, zoals bepaald in artikel 926 Ger.W. Het verzoek van een partij tot bevelen van het dagvaarden van een getuige die niet is verschenen, kan te allen tijde geldig geschieden zolang het getuigenverhoor niet is afgesloten. De rechter bepaalt in zijn beschikking tevens de plaats, dag en het uur waarop de getuige zal worden gehoord.

De geldboete van artikel 926 Ger.W. is een burgerlijke boete die derhalve niet kan worden gecombineerd met opdeciepen of een vervangende gevangenisstraf.

De beschikking waarin de getuige wordt veroordeeld tot een boete, die vatbaar is voor hoger beroep, wordt betekend aan de getuige bij dagvaarding om te verschijnen binnen de gewone dagvaardingstermijn op de zitting die de rechter aanwijst.

Indien de getuige op deze zitting verschijnt en aantoont dat hij niet kon aanwezig zijn op de zitting waar de beschikking van veroordeling werd genomen, wordt hij door de rechter ontheven van de tegen hem gewezen veroordeling (art. 927 Ger.W.). Deze ontheffing kan pas geschieden na de getuigenis van de betrokken persoon.³

---

1. Rb. Aarlen 19 juni 1987, *Rev. trim.dr.fam.* 1989, 450.

2. Rb. Luik 30 mei 1973, *JL* 1973-74, 92.

3. P. HENRY en R. RASIR, *La procédure de première instance dans le code judiciaire*, Brussel, 1978, 159.

De rechter kan de getuige die op de zitting waarvoor hij werd gedagvaard slechts een gedeeltelijke verantwoording kan geven voor zijn niet-verschijnen, appreciëren om de getuige geheel of ten dele te ontheffen van de tegen hem gewezen veroordeling. Indien de getuige opnieuw niet verschijnt, dient hij opnieuw tot een geldboete te worden veroordeeld.

De kosten die voortvloeien uit het niet-verschijnen of ongewettigd weigeren overeenkomstig artikel 930 Ger.W. vallen ten laste van de getuige.

Overeenkomstig artikel 932 Ger.W. kan een partij te allen tijde afzien van het verhoren van een getuige die op haar verzoek is opgeroepen. De tegenpartij kan echter vorderen dat die getuige toch wordt gehoord (art. 932 Ger.W.).

C. Verhoor

I. IDENTIFICATIE EN EEDFORMULE

25260 Het getuigenverhoor vindt plaats in een raadkamer of op de plaats die de rechter bepaalt overeenkomstig artikel 924 Ger.W. De partijen, die behoorlijk zijn opgeroepen, zijn niet verplicht aanwezig bij het getuigenverhoor, waar zij zich mogen laten vertegenwoordigen of laten bijstaan door hun advocaat.

Overeenkomstig artikel 934 Ger.W. doet de rechter nazicht van naam, voornaam, beroep, geboorteplaats, datum en woonplaats van de getuige voorafgaand aan diens verhoor.

Op straffe van nietigheid dient de getuige dan de eed af te leggen, zoals geformuleerd in artikel 934 Ger.W. Deze nietigheid, die staat vermeld in artikel 872, § 15° Ger.W., betreft een absolute nietigheid die de openbare orde raakt.

De nietigheid kan echter worden gedekt in toepassing van artikel 864 Ger.W. wanneer een vonnis of arrest op tegenspraak is gewezen zonder dat de nietigheid is voorgedragen of uitgesproken.¹

De nietigheid kan ook worden opgeheven wanneer uit de gedingstukken blijkt dat de handelingen het doel hebben bereikt dat de wet ermee beoogt, ofwel dat die niet-vermelde vorm werkelijk in acht is genomen overeenkomstig artikel 867 Ger.W.²

Op het getuigenverhoor is de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der taal in gerechtszaken van toepassing op straffe van nietigheid. De gehanteerde taal wordt bepaald door het taalgebied waarin de rechtbank is gelegen.

---

1. Cass. 25 juni 1971, *l.c.*; Cass. 6 september 1972, *Arr.Cass.* 1973, 16 en *Pas.* 1973, I, 15; Cass. 28 september 1984, *Arr.Cass.* 1983-84, 165 en *Pas.* 1985, I, 141; Cass. 4 februari 1988, *Arr.Cass.* 1987-88, 700 en *Pas.* 1988, I, 649.

2. R. DE CORTE en B. DECONINCK, *o.c.*, nr. 4-55; J. LAENENS en K. BROECKX, "Het gerechtelijk recht in een stroomversnelling", *RW* 1992-93, 897, nr. 96-98; C. PANIER, "La théorie des nullités à la lumière de la loi du 3 août 1992 modifiant le Code judiciaire", *JT* 1994, (97) 101-102; D. SCHEERS, *Het vernieuwde Gerechtelijk Wetboek*, Antwerpen, Kluwer België, 1993, 240-242.

De getuige kan vragen om een andere taal, ook een niet-nationale, te mogen gebruiken. Indien de rechter die het getuigenverhoor houdt deze taal niet machtig is, wordt beroep gedaan op een tolk die in de taal van de rechtspleging de eed aflegt.¹

2. ONDERVRAGING

25280 In toepassing van artikel 937 Ger.W. ondervraagt de rechter de getuige over zijn graad van bloed- of aanverwantschap met de partijen, alsmede over de feiten die hem persoonlijk treffen en invloed kunnen hebben op zijn getuigenis. Deze ondervraging is van belang teneinde de rechter ten gronde toe te laten de verklaring naar juiste waarde te schatten. De verplichting van artikel 937 Ger.W. is echter niet op straffe van nietigheid voorgeschreven.

Artikel 937 Ger.W. voorziet nog in een exemplatieve opsomming van omstandigheden waaromtrent de getuige zou kunnen verhoord worden om diens gebeurlijke betrokkenheid bij de zaak te kunnen peilen. Deze lijst is niet limitatief. De rechter beoordeelt vrij de geloofwaardigheid van de getuigen. Hij mag bepaalde van de door de getuige afgelegde verklaringen als geloofwaardig in aanmerking nemen en de overige als niet geloofwaardig verwerpen.²

Teneinde enige bewijswaarde te hebben, is het vereist dat de feiten, waaromtrent de getuige een verklaring aflegt, door hem zelf zijn waargenomen, zonder dat wordt vervallen in een getuigenis uit de tweede hand. Evenwel zal het de rechter ten gronde zijn die zal oordelen over de uiteindelijke bewijswaarde van dergelijke verklaringen uit tweede hand.

Krachtens artikel 936 Ger.W. mag een partij de getuige niet rechtstreeks toespreken, doch dient zich steeds tot de rechter te richten. De rechter kan, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van een partij, alle getuigen alle vragen stellen waardoor de getuigenis kan worden verduidelijkt of aangevuld (art. 938, 1° Ger.W.).

Artikel 935, 1° lid Ger.W. verbiedt de getuige een geschreven opstel voor te lezen. Het kan echter praktisch zijn dat de getuige bepaalde documenten kan raadplegen, wanneer hij moeilijk enkel op zijn geheugen kan voortgaan voor het geven van bijzonderheden omtrent namen, adressen, data en referenties. De rechter mag, na eerst de opmerkingen van partijen te hebben gehoord, de getuige toelaten of verbod opleggen om inzage te nemen van de stukken die voor zijn getuigenis dienstig kunnen zijn.

In samenlezing met artikel 938, 2° lid Ger.W. dient de getuige de stukken en/of documenten waarover hij een verklaring aflegt of waarnaar hij verwijst aan de rechter en de partijen te kunnen tonen, waarna de rechter kan bevelen

---

1. L. LINDEMANS, "Taalgebruik in gerechtszaken" in *APR*, Gent, Story-Scientia, 1973, nr. 157.

2. Cass. 1 februari 1990, *Arr. Cass.* 1989-90, 717.

dat deze stukken bij het dossier van de rechtspleging worden gevoegd met vermelding van deze neerlegging en beschrijving van de stukken in het proces-verbaal.

De getuigenis wordt volledig op schrift gesteld, alsook de formaliteiten die ermee gepaard gaan (identificatie van de getuige, ondervraging van artikel 937 Ger.W., eedaflegging, verbeteringen, toevoegingen, enz.).

Het geschrift wordt ondertekend door de getuige, de rechter en de griffier nadat de getuige heeft te kennen gegeven dat hij in zijn verklaring volhardt. Indien de getuige niet kan of wil ondertekenen, wordt dit gelijkwaardig geacht met een werkelijke ondertekening overeenkomstig artikel 939, laatste lid Ger.W.

Er mogen geen andere getuigen worden gehoord dan diegenen die in de oorspronkelijke getuigenlijst stonden vermeld overeenkomstig artikel 922 Ger.W. (art. 940 Ger.W.). Tijdens het getuigenverhoor kan echter blijken dat het horen van andere getuigen dienstig zou kunnen zijn om de waarheid aan de dag te brengen in welk geval de rechter kan toestaan om andere getuigen voor te brengen onder opgave van hun naam, voornaam, beroep en woonplaats. Deze beschikking wordt door de griffier bij gerechtsbrief ter kennis gebracht van de partij en de getuigen worden opgeroepen zoals bepaald in artikel 923 Ger.W. (art. 941 Ger.W.).

Zelfs na de sluiting van het getuigenverhoor kan bij de feitenrechter ook nog in hoger beroep het verzoek tot het horen van andere getuigen aan de orde komen en worden toegestaan.¹

Indien zou blijken dat bepaalde getuigen met elkaar strijdige verklaringen afleggen, kan de rechter in toepassing van artikel 942 Ger.W. hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van een partij, de getuige(n) confronteren of opnieuw horen.

Indien het getuigenverhoor niet in één enkele zitting kan worden afgedaan, mag de rechter conform artikel 943 Ger.W. het getuigenverhoor voortzetten op de door hem bepaalde dag en uur. De getuigen worden voor die latere zitting opgeroepen overeenkomstig artikel 923 Ger.W. of staande de vergadering.

De beschikkingen gegeven tijdens het getuigenverhoor zijn niet vatbaar voor verzet en hoger beroep voor het eindvonnis is enkel mogelijk indien bij die beschikkingen veroordelingen zijn opgelegd (art. 944 Ger.W.).

3. SLUITING – HEROPENING

25300 Krachtens artikel 945 Ger.W. beveelt de rechter de sluiting van het getuigenverhoor zodra de desbetreffende verrichtingen gedaan zijn en indien op dat

---

1. Cass. 2 juni 1977, *Arr.Cass.* 1977, 1021, *Pas.* 1977, I, 1014, *Rev.trim.dr.fam.* 1978, 145, *JT* 1977, 455 en *RW* 1977-78 (verkort), 1589, met noot J.L.; Cass. 25 september 1978, *Arr.Cass.* 1978-79, 106 en *Pas.* 1979, I, 117.

ogenblik geen van de partijen overeenkomstig artikel 941 Ger.W. verlenging heeft gevraagd om andere getuigen te doen horen.

De verrichtingen van het getuigenverhoor worden als gedaan beschouwd wanneer hetzij de getuigen zijn gehoord of er door een partij is afgezien van het verhoor van een bepaalde getuige, hetzij de wettelijke formaliteiten vervuld zijn.

Pas vanaf de sluiting van het getuigenverhoor eindigt de bevoegdheid van de daartoe aangeduide rechter. Het misdrijf ‘valse getuigenis’ wordt voltrokken door het sluiten van het proces-verbaal van het getuigenverhoor tijdens hetwelk de valse verklaring werd afgelegd.¹

Wanneer het rechtstreeks of het tegenverhoor al is beëindigd en een partij kennis krijgt van sommige feiten die voor het onthullen van de waarheid belangrijk zijn, kan de rechter ambtshalve of op verzoek van een partij een nieuw getuigenverhoor bevelen zonder hierbij een tegenverhoor te kunnen uitsluiten.

De rechter in hoger beroep kan niet weigeren nieuwe getuigen te horen op grond alleen dat de sluiting van de getuigenverhoren definitief is en aan de partij het recht ontnemt het feit door getuigen te bewijzen.²

De rechter in hoger beroep mag een nieuw getuigenverhoor bevelen tot bewijs van een feit waaromtrent de eerste rechter, bij vonnis alvorens recht te doen, reeds een getuigenverhoor heeft bevolen, ook al heeft de partij die de onderzoeksmaatregel heeft gevraagd, alleen tegen het eindvonnis en niet tegen het vonnis alvorens recht te doen hoger beroep ingesteld, en ook al heeft diezelfde partij tijdens het door de eerste rechter bevolen getuigenverhoor van het horen van bepaalde getuigen afgezien.³

Artikel 945, lid 2 Ger.W. heeft betrekking op het onmiddellijk verder behandelen van de zaak ten gronde na de sluiting van het getuigenverhoor.

Dit komt echter slechts zelden voor vermits zulk procedé onmogelijk is wanneer de rechter ten gronde een andere rechter had aangewezen voor het houden van het getuigenverhoor.

Het bepalen van plaats, dag en uur van de terechtzitting ten gronde zal geschieden door de rechter ten gronde, tenzij de partijen, of minstens een van hen, de aanvraag tot vaststelling van een rechtsdag dienen te doen, zoals veelal het geval is.

In de praktijk zal dan ook de bepaling van artikel 946 Ger.W. veelal niet toegepast worden, temeer vermits er geen sanctie aan is verbonden. Er wordt thans zelfs vermoed dat indien de rechter die het getuigenverhoor heeft gehouden geen zitting neemt wanneer over de uitslag van de getuigenissen uitspraak

---

1. Cass. 29 december 1987, *Arr.Cass.* 1987-88, 553, met noot.

2. Cass. 2 juni 1977, *Arr.Cass.* 1977, 1021, *Pas.* 1977, I, 1014, *RW* 1977-78, 1589, *Rev.trim.dr.fam.* 1978, 145 en *JT* 1977, 455.

3. Cass. 25 september 1978, *Arr.Cass.* 1978-79, 106 en *Pas.* 1979, I, 117.

wordt gedaan hij hiertoe verhinderd was, zodat dit niet in het vonnis dient te worden vastgesteld.

Zolang de debatten niet zijn gesloten, kan de rechter zelfs ambtshalve bevelen dat, indien het getuigenverhoor geheel of ten dele nietig is, het getuigenverhoor wordt heropend in de mate die hij bepaalt en nodig acht om de waarheid aan de dag te brengen (art. 947 Ger.W.).

Deze mogelijkheid bestaat ook indien een verzuim of onregelmatigheid wordt vastgesteld die weliswaar niet op straffe van nietigheid is voorgeschreven in de zin van artikel 860 Ger.W., doch niettemin de schending inhoudt van een wettelijk opgelegde formaliteit die mede door de eerbied voor de rechten van de verdediging wordt vereist en die nog kan worden goedgeemaakt.¹

Het vonnis waarbij de heropening van het getuigenverhoor wordt bevolen, is niet vatbaar voor verzet en wordt door de griffier bij gerechtsbrief ter kennis gebracht van de partijen.

Indien na het sluiten van de debatten wordt vastgesteld dat het getuigenverhoor geheel of ten dele nietig is op grond van een reden die niet door een van de partijen voor de rechter was ingeroepen, moet de rechter, in toepassing van artikel 774 Ger.W., ambtshalve de heropening van de debatten gelasten alvorens hij de eis geheel of ten dele zou afwijzen.

Bij die heropening van de debatten kan de rechter dan in toepassing van artikel 775 Ger.W. het getuigenverhoor heropenen.²

4. PROCES-VERBAAL

25320 Van elk getuigenverhoor wordt een proces-verbaal opgemaakt met de vermeldingen zoals voorzien in artikelen 949 en 950 Ger.W.

Als rechtsplegingsakte wordt ook het proces-verbaal onderworpen aan de wet van 15 juni 1935 op het gebruik van talen in gerechtszaken.

Van het proces-verbaal wordt overeenkomstig artikel 951 Ger.W. door de griffier een eensluitend verklaard afschrift naar de partijen toegestuurd. Indien een partij geen gekende woonst- of verblijfplaats meer heeft in België en men haar ook in het buitenland niet kan lokaliseren, dient het desnoods aan haar laatst bekende woonplaats in België te worden bezorgd.³

Het verzenden van het proces-verbaal van het rechtstreeks getuigenverhoor dient als vertrekpunt van de termijn van 30 dagen voor het neerleggen ter griffie van het verzoekschrift tot het houden van een tegenverhoor overeenkomstig artikel 921 Ger.W.

Een niet-ondertekend afschrift wordt aan de advocaten van de partijen toegezonden bij gewone brief.

---

1. Rb. Doornik 1 juni 1988, *Rev. Liège* 1988, 1150

2. L. VERHAEGEN en D. SCHEERS, *o.c.*, 79, nr. 89.

3. Rb. Luik 8 maart 1984, *JL* 1985, 81.

Artikel 952 Ger.W. voorziet in de mogelijkheid om een aanvraag tot woordelijke opname van het getuigenverhoor in te dienen. Het artikel kan echter nog niet worden toegepast, vermits het 3e lid stelt dat de toepassing van artikel 952 Ger.W. afhankelijk wordt gemaakt van het bepalen door de koning van de regels van herkenning van de geoorloofde procedés voor woordelijke opname alsmede van de personen die daartoe gerechtigd zijn. Vermits dergelijk KB tot op heden nog niet is uitgevaardigd, kan de woordelijke opname thans nog niet worden geëist.

D. Tegenverhoor

25340 Het tegenbewijs inzake een toegelaten of bevolen getuigenverhoor is van rechtswege toegelaten ten voordele van de partij die de aangevoerde feiten betwist. Het tegenbewijs hoeft dus niet in het vonnis te worden toegelaten.

Het tegenverhoor heeft als doel de beweringen van de tegenpartij te weerleggen door nieuwe getuigen te doen horen over dezelfde feiten die deze feiten weerleggen of de bewijskracht van de tijdens het rechtstreeks verhoor afgenomen verklaringen te ontzenuwen.

Het tegenverhoor wordt aangevraagd door neerlegging van een verzoekschrift ter griffie. Deze vorm is echter niet op straffe van nietigheid voorgeschreven zodat ook een gewone brief volstaat.

Het verzoekschrift dient ter griffie te worden neergelegd ten laatste 30 dagen na de verzending van het proces-verbaal van het rechtstreeks verhoor (art. 921 Ger.W.).

Deze termijn is niet voorgeschreven op straffe van verval, hetgeen wordt bevestigd door de rechtspraak.¹

Ook kan in geval van overschrijding van de termijn van artikel 921 Ger.W. het verzoek tot het houden van een tegenverhoor nog op geldige wijze worden gedaan nadat de termijn is verlopen, in zoverre de tegenpartij zich daartegen niet verzet.

Op grond van artikel 51 Ger.W. kan de rechter, wanneer het hem wordt gevraagd voor de termijn van 30 dagen is verlopen, deze verlengen met dien verstande dat de verlenging niet langer kan zijn dan 30 dagen en dat nadien

1. Cass. 5 mei 1988, *Arr. Cass.* 1987-88, 1148, *Pas.* 1988, I, 1080, *RW* 1989-90, 220, met noot en *JT* 1988, 734; Rb. Luik 14 december 1972, *JT* 1973, 114 en *JL* 1972-73, 172; Rb. Verviers 25 juni 1973, *Pas.* 1973, III, 85 en *JL* 1973-74, 13; Rb. Brussel 14 maart 1974, *JT* 1974, 431; Rb. Charleroi 11 mei 1987, *Rev. Liège* 1988, 362; Arbrb. Doornik 18 maart 1983, *JTT* 1984, 112; G. BAETEMAN, W. DELVA en M. BAX, "Overzicht van rechtspraak (1964-1974), personen- en familierecht", *TPR* 1976 (329), 413; G. BAETEMAN en J. GERLO, "Overzicht van rechtspraak (1975-1980), personen- en familierecht", *TPR* 1981, (749) 810-811; J. DE GAVRE, "Le divorce et la séparation de corps", *TR* 1975, 217; E. GUTT en J. LINSMEAU, "Examen de jurisprudence – droit judiciaire privé (1971-1978)", *RCJB* 1983, 136; R. RASIR en P. HENRY, *o.c.*, 157; P. ROUARD, *Traité élémentaire de droit judiciaire privé*, IV, Brussel, 1980, nr. 97.

geen verlenging meer mag worden toegestaan behalve om gewichtige redenen en bij een met redenen omklede beslissing.¹

De termijn van 30 dagen gaat in vanaf het verzenden van het proces-verbaal van het verhoor.

Indien de partijen overeenkomstig artikel 46 Ger.W. de griffier hebben vrijgesteld van de kennisgeving bij gerechtsbrief, begint volgens het Hof van Cassatie de termijn van 30 dagen niet te lopen.²

Indien een partij niet is opgeroepen voor het rechtstreeks verhoor, kan zij ook na het verstrijken van de termijn van 30 dagen na de kennisgeving van het proces-verbaal van dit getuigenverhoor een tegenverhoor aanvragen.³

Indien de partij die een tegenverhoor heeft aangevraagd door haar schuldige passiviteit nalaat tot het verhoor over te gaan, kan de rechter het verzoek tot het houden van een tegenverhoor verwerpen.⁴

Een tegenverhoor kan enkel worden toegestaan aangaande dezelfde feiten als die waaromtrent het rechtstreeks verhoor is gehouden. Indien men getuigenverhoor wenst over nog andere feiten, dient een tweede rechtstreeks verhoor te worden aangebracht, waaromtrent de tegenpartij dan op haar beurt een tegenverhoor kan laten houden.

De beschikking, volgend op het verzoek tot het houden van een tegenverhoor, wordt door de griffier, tezamen met het verzoekschrift bij gerechtsbrief ter kennis gebracht aan partijen of aan hun advocaat. Het ontbreken van dergelijke kennisgeving schendt de rechten van verdediging en raakt derhalve de openbare orde, zodat het tot de nietigheid van het tegenverhoor kan leiden.⁵

De beschikking volgend op een verzoek tot het houden van een tegenverhoor is niet voor enig rechtsmiddel vatbaar, vermits het een maatregel van inwendige aard betreft (art. 1046 Ger.W.).

E. Kosten

25360 Alle gerechtskosten, verband houdend met het getuigenverhoor maken deel uit van de kosten van de rechtspleging waarvoor rechtsbijstand kan worden verleend aan diegenen die niet over de nodige inkomsten beschikken om die kosten te bestrijden overeenkomstig artikelen 664 tot 699 Ger.W.

1. Luik 25 januari 1978, *Pas.* 1978, II, 62 en *Rev.trim.dr.fam* 1978, 168, advies O.M.; A. FETTWEIS, *o.c.*, 366; D. LINDEMANS, *Comm.Ger.*, Antwerpen, Kluwer België, losbl., art. 51, randnr. 3-4; E. POITEVIN, "De la tardivité des requêtes tendant à la fixation des enquêtes contraires en matière de divorce", *JT* 1975, 125; R. RASIR en P. HENRY, *o.c.*, 157.

2. A. FETTWEIS, *o.c.*, 367, voetnoot 2; A. FETTWEIS, noot onder Cass. 31 januari 1985, *JL* 1985, 225.

3. Rb. Aarlen 10 april 1992, *JT* 1993, 232.

4. Luik 20 december 1972, *JT* 1973, 112 en *JL* 1972-73, 161; Arbh. Brussel (Bergen) 22 april 1974, *JT* 1974, 463; Brussel 17 februari 1987, *RW* 1986-87, 2661, noot; Arbh. Antwerpen afd. Hasselt 15 september 1987, *Limb.Rechtsl.* 1987, 229; Rb. Brussel 18 januari 1989, *Rev.trim.dr.fam.* 1989, 452.

5. Luik 11 maart 1986, *Rev.trim.dr.fam.* 1989, 50.

Krachtens artikel 953 Ger.W. dient de partij die het getuigenverhoor aanvraagt vooraf in handen van de griffier een provisie te betalen ten belope van het getuigengeld en van de terugbetaling van de kosten.

De griffier stelt het bedrag vast van het door de partij te storten voorschot dat het getuigengeld en eventueel de reiskosten omvat en dient gestort te worden op het ogenblik van de neerlegging van de lijst van getuigen.

Artikel 953, lid 4 Ger.W. betreft een sanctie t.a.v. de nalatige procespartij die in de praktijk evenwel niet zo strikt wordt toegepast, vermits het veelal volstaat dat het bedrag vlak voor het getuigenverhoor wordt gestort.¹

Elke getuige heeft recht op getuigengeld, zelfs indien hij ten huize wordt verhoord.²

Het bedrag van het getuigengeld en de berekeningswijze van de terugbetaling van de reiskosten van de getuige wordt geregeld door het KB van 27 juli 1972.

III. GELDIGHED EN BEWIJSKRACHT

25380 De voorschriften van artikelen 956 tot 961 Ger.W. regelen in hoeverre de nietigheid van een proceshandeling op een rechtspleging uitwerking heeft en komen erop neer dat een getuigenis haar waarde behoudt ongeacht de nietigheid van de rechtspleging zolang het vormgebrek de regelmatigheid van de getuigenverklaring zelf niet aantast.³

Op grond van artikel 958 Ger.W. is het de rechter mogelijk een nietigheid te herstellen, zelfs ambtshalve en zulks tot bij de sluiting van dat verhoor. Indien de onregelmatigheid pas na de sluiting van het getuigenverhoor wordt ontdekt, kan deze nog worden verholpen, doch enkel door de rechter voor wie de zaak nog aanhangig is, zelfs indien de debatten reeds zijn gesloten (door middel van een heropening der debatten).

Artikel 959 Ger.W. stelt dat de getuigenis als getuigenbewijs ook kan worden toegelaten als getuigenbewijs in andere rechtsplegingen tussen dezelfde partijen, zelfs voor andere gerechten.

Een getuigenis dat op tegenspraak tussen dezelfde partijen is afgenomen voor een Belgisch gerecht, opgenomen in de vorm zoals bij dat gerecht gebruikelijk is en niet aangetast door een nietigheid als vermeld in artikel 961, 1° tot 3°, kan als getuigenbewijs worden toegelaten (art. 960 Ger.W.).

Artikel 961 Ger.W. somt de nietigheden op die zijn vastgelegd in verband met het getuigenverhoor en zulks op een beperkende wijze.

---

1. L. VERHAEGEN en D. SCHEERS, *o.c.*, 91, nr. 109.

2. L. VERHAEGEN en D. SCHEERS, *o.c.*, 92, nr. 110.

3. Cass. 5 mei 1988, *Arr.Cass.* 1987-88, 1148, *Pas.* 1988, I, 1080, *RW* 1989-90, 220 en *JT* 1988, 724; Cass. 13 november 2003, *NJW* 2004, 200.

Op deze nietigheidsgronden zijn de regels van artikelen 861, 862, 864 en 867 Ger.W. van toepassing.

§ 5. Deskundigenonderzoek

door TOM TOREMANS

I. INLEIDING

- 25400 Het gerechtelijk deskundigenonderzoek is een wettelijk bewijsmiddel geregeld door de artikelen 962 tot 991*bis* van het Gerechtelijk Wetboek. Deze artikelen – sectie VI – kaderen in hoofdstuk VIII van het eerste boekdeel van het Gerechtelijk Wetboek dat de verschillende bewijsmiddelen regelt.
- 25402 Artikel 962, eerste lid Ger.W. bepaalt dat de rechter, ter oplossing van een voor hem gebracht geschil of ingeval een geschil werkelijk en dadelijk dreigt te ontstaan, deskundigen kan gelasten vaststellingen te doen of een technisch advies te geven (art. 962, eerste lid Ger.W.). Voor CLOQUET is een deskundigenonderzoek voorhanden wanneer een of meerdere partijen beroep doen op een persoon die geacht wordt vakkennis te bezitten, om feiten vast te stellen en gebeurlijk een advies van technische aard uit te brengen.¹ LURQUIN van zijn zijde benadrukt het voorwerp van het deskundigenonderzoek, m.n. het verschaffen van een advies aan de rechter en/of de partijen omtrent feitelijke, technische of wetenschappelijke vragen die aan hun bekwaamheid ontsnappen teneinde een geschil op te lossen of te vermijden.² Het Hof van Cassatie definieert de gerechtsdeskundige als iemand die wegens zijn vakkennis, doch zonder lasthebber van de rechter te zijn, door de rechter is aangesteld om in alle onafhankelijkheid en onpartijdigheid technisch advies te verstrekken dat de rechter in staat stelt zijn opdracht te vervullen; hij geeft zijn bevindingen en besluiten pas nadat hij de eed heeft afgelegd om in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk verslag uit te brengen.³
- 25404 Het deskundigenonderzoek is in het algemeen een onderzoeksmaatregel waarbij de rechter een beroep doet op een derde die over een bepaalde technische of wetenschappelijke kennis beschikt, teneinde een aantal vaststellingen te laten doen of diens advies te bekomen over een aantal punten van technische

---

1. A. CLOQUET, *Deskundigenonderzoek in zaken van privaatsrecht* in *APR*, Gent, E.Story-Scientia, 1975, nr. 2.

2. P. LURQUIN, *Traité de l'expertise en toutes matières*, deel I, Brussel, Bruylant, 1985, voorwoord.

3. Cass. 15 februari 2006, *Arr. Cass.* 2006, 373.

of wetenschappelijke aard.¹ De taken zijn duidelijk verdeeld. Het is aan de deskundige om vaststellingen te doen en/of aan de rechter een technisch advies te verstrekken en aan de rechter om hierover uiteindelijk uitspraak te doen.

II. DE VORDERING TOT AANSTELLING

A. De aanstelling op tegenspraak

25406 Op basis van artikel 962, eerste lid Ger.W. kan de rechter een gerechtsdeskundige aanstellen. Algemeen wordt aangenomen dat de rechter ook ambts-halve tot aanstelling mag overgaan.² Elke procespartij kan de aanstelling van een gerechtsdeskundige vorderen, zowel eiser als verweerder.³

-
1. G. CLOSSET-MARCHAL, 'Considérations générales sur l'expertise' in J. GILLARDIN en P. JADOUL (eds.), *L'expertise*, Brussel, PFSL, 1994, 9; A. FETTWEIS, *Manuel de procédure civile*, Liège, Faculté de droit de Liège, 1987, 379, nr. 511; B. VANLERBERGHE, 'Actualia inzake de bewijsvoering, de overlegging van stukken en het deskundigenonderzoek' in CBR (ed.), *CBR Jaarboek 2006-2007*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 474, nr. 29.
  2. B. ALLEMEERSCH, *Taakverdeling in het burgerlijk proces*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 407, nr. 96.
  3. P. TAEELMAN, 'Het deskundigenonderzoek in burgerlijke zaken' in G. DE LEVAL en B. TILLEMANN (eds.), *Gerechtelijk deskundigenonderzoek. De rol van de accountant en de belastingconsulent*, Brugge, die Keure, 2003, 65, nr. 4.

Titel XI.

BIJZONDERE RECHTSPLEGINGEN

Inhoud

<i>Hoofdstuk 1. De rechtsvordering tot collectief herstel</i>	XI.1 – 1
Afdeling 1. Inleiding	XI.1 – 2
Afdeling 2. Toepassingsgebied	XI.1 – 2
§ 1. Personeel toepassingsgebied – de verschillende actoren	XI.1 – 2
I. De consument en de vorming van de groep	XI.1 – 2
II. De groepsvertegenwoordiger	XI.1 – 4
III. De onderneming	XI.1 – 7
§ 2. Materieel toepassingsgebied	XI.1 – 8
§ 3. Temporeel toepassingsgebied	XI.1 – 9
Afdeling 3. De procedure	XI.1 – 9
§ 1. Bevoegde rechtbanken	XI.1 – 9
§ 2. Ontvankelijkheidsvoorwaarden	XI.1 – 10
§ 3. De eerste piste: de rechtsvordering tot collectief herstel	XI.1 – 11
I. Eerste fase: de ontvankelijkheidsfase	XI.1 – 11
II. Tweede fase: de onderhandelingsfase	XI.1 – 16
III. Derde fase: de behandeling ten gronde	XI.1 – 25
IV. Vierde fase: de uitvoering van het vonnis of het akkoord	XI.1 – 29
§ 4. De tweede piste: het vooraf onderhandeld akkoord tot collectief herstel	XI.1 – 34
§ 5. Bijzondere wettelijke bepalingen	XI.1 – 38
I. Bijzondere bepalingen met betrekking tot de verjaring	XI.1 – 38
II. Bijzondere bepalingen met betrekking tot tussengeschillen	XI.1 – 39
III. Bijzondere bepalingen met betrekking tot verhouding met andere procedures	XI.1 – 40

Hoofdstuk 1

De rechtsvordering tot collectief herstel

door EMILE DE BAERE

Structuur

Afdeling 1. Inleiding

Afdeling 2. Toepassingsgebied

§ 1. Personeel toepassingsgebied – de verschillende actoren

I. De consument en de vorming van de groep

II. De groepsvertegenwoordiger

III. De onderneming

§ 2. Materieel toepassingsgebied

§ 3. Temporeel toepassingsgebied

Afdeling 3. De procedure

§ 1. Bevoegde rechtbanken

§ 2. Ontvankelijkheidsvoorwaarden

§ 3. De eerste piste: de rechtsvordering tot collectief herstel

I. Eerste fase: de ontvankelijkheidsfase

II. Tweede fase: de onderhandelingsfase

III. Derde fase: de behandeling ten gronde

IV. Vierde fase: de uitvoering van het vonnis of het akkoord

§ 4. De tweede piste: het vooraf onderhandeld akkoord tot collectief herstel

§ 5. Bijzondere wettelijke bepalingen

I. Bijzondere bepalingen met betrekking tot de verjaring

II. Bijzondere bepalingen met betrekking tot tussengeschillen

III. Bijzondere bepalingen met betrekking tot verhouding met andere procedures

AFDELING 1. INLEIDING

43000 Op 28 maart 2014 werd in het parlement de wet tot invoeging van de “Rechtsvordering tot collectief herstel” in boek XVII van het Wetboek van Economisch Recht (hierna “WER”) aangenomen.¹ De wet introduceert voor het eerst in het Belgisch recht een collectieve procedure die strekt tot vergoeding van schade die werd geleden door een ganse groep consumenten, en waarvan de uitspraak verbindend is voor alle consumenten die tot de groep behoren, zonder dat zij (noch individueel, noch als groep) als procespartij in de procedure worden betrokken.

In essentie betreft het een procedure waarbij een groepsvertegenwoordiger optreedt voor een groep consumenten die schade hebben geleden veroorzaakt door een onderneming ten gevolge van een inbreuk op een contractuele bepaling of een inbreuk op een door de wet opgesomde wet of verordening, teneinde een vergoeding te bekomen die toekomt aan de leden van de groep. De wet gaat uit van een ‘tweesparentraject’: de rechter kan worden gevat om het geschil te beslechten in een eindvonnis waarin hij zich uitsprekt over de wijze en de omvang van herstel van de schade of om een akkoord te homologeren dat tussen de partijen vóór of tijdens de procedure tot stand is gekomen. Het vonnis is in de beide gevallen verbindend ten aanzien van alle consumenten die tot de groep behoren, zonder dat zij individueel als procespartij bij de procedure worden betrokken.

AFDELING 2. TOEPASSINGSGEBIED

§ 1. Personeel toepassingsgebied – de verschillende actoren

I. DE CONSUMENT EN DE VORMING VAN DE GROEP

43020 De rechtsvordering tot collectief herstel kan uitsluitend worden ingesteld tot vergoeding van de collectieve schade van **consumenten**. Volgens artikel I.1, 2° WER is dit “*iedere natuurlijke persoon die handelt voor doeleinden die buiten zijn handels-, bedrijfs-, ambachts- of beroepsactiviteit vallen*”. De gedupeerden die niet de hoedanigheid van consument hebben kunnen geen deel uitmaken van de groep. Deze (professionele) gedupeerden moeten hun schade verhalen via de ‘klassieke proceduremechanismen’.²

---

1. BS 29 april 2014. Deze wet is in werking getreden op 1 september 2014 (KB van 4 april 2014 betreffende de inwerkingtreding van bepaalde boeken van het Wetboek van Economisch Recht, BS 29 april 2014).

2. Omtrent de proceduremogelijkheden voor gedupeerden van massaschade buiten de rechtsvordering tot collectief herstel: E. DE BAERE, “Procederen in zaken van massaschade: naar een class action in Belgisch recht”, *TPR* 2007, 13 e.v.; S. Voet, *Een Belgische vertegenwoordigende collectieve rechtsvordering*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 21 e.v.

43040 De groep is het geheel van consumenten die individueel benadeeld zijn door een collectieve schade en die worden vertegenwoordigd in de rechtsvordering tot collectief herstel.¹ De groep wordt gevormd aan de hand van twee mechanismen: via *opt in* (optiesysteem met inclusie) of *opt out* (optiesysteem met exclusie).² Op basis van het *optiesysteem met inclusie* behoort de consument slechts tot de groep wanneer hij een uitdrukkelijke verklaring in die zin aflegt. Indien de consument niet of niet tijdig dergelijke verklaring aflegt, behoort hij niet tot de groep en is hij niet gebonden door het gezag van gewijsde waarmee de rechterlijke beslissingen in de collectieve procedure zijn bekleed. Door het *optiesysteem met exclusie* behoren alle potentiële leden van de groep, nl. alle consumenten die schade hebben geleden ten gevolge van hetzelfde schade verwekkende feit, automatisch tot de groep, tenzij die individuele consument een uitdrukkelijke verklaring aflegt dat hij niet tot de groep wenst te behoren. Een consument die dergelijke verklaring aflegt wordt als een derde partij ten aanzien van het gezag van gewijsde van de eindbeslissing beschouwd en behoudt aldus de vrijheid om een individuele procedure in te leiden teneinde zijn rechten te vrijwaren. De individuele gedupeerde zal bij zijn beslissing om al dan niet een *opt out* verklaring af te leggen, een afweging maken tussen het resultaat dat hij verwacht van de collectieve procedure en de kosten en baten die hij kan verwachten bij een individuele procedure.

Het optiesysteem met exclusie lijkt vooral aangewezen bij strooischade.³ Dit is de schade die wordt geleden door een vaak grote, onoverzichtelijke en sterk verspreide groep consumenten en die voor elkeen slechts een minimale omvang heeft. Gedupeerden van strooischade zullen in de regel geen individuele gerechtelijke procedure opstarten tot het bekomen van een schadevergoeding.⁴ De potentiële schadevergoeding zal immers niet opwegen tegen de kosten en de emotionele lasten die een individuele procedure met zich meebrengt. Dit heeft echter tot gevolg dat de gedragingen van de overtreder niet gesanctioneerd worden, die hierdoor kan genieten van een aanzienlijk (onrechtmatig verkregen) vermogensvoordeel. In het kader van een collectieve procedure getroosten gedupeerden van strooischade zich zelfs niet de moeite om een optieverklaring af te leggen dat ze tot de procedure wensen te behoren. Het optiesysteem met exclusie kan dan ook de desinteresse van deze consumenten om te procederen opvangen.

In de Belgische wet is voorzien dat de rechter bepaalt welk optiesysteem van toepassing is in de collectieve procedure. De wet voorziet hierop twee

1. Art. I.21, 2° WER.

2. Art. XVII.38, § 1 WER.

3. Zie hieromtrent uitgebreid I.N. TZANKOVA, *Strooischade. Een verkennend onderzoek naar een nieuw rechtsfenomeen*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2005, 165 p.

4. Zie tevens E. DE BAERE, "De Nederlandse class settlement: over de wet collectieve afwikkeling massaschade en haar internationale impact", *TPR* 2013, 2596 e.v.

uitzonderingen. Vooreerst wordt ten aanzien van de consumenten die niet gewoonlijk in België verblijven, steeds het systeem met inclusie toegepast.¹ De gewone verblijfplaats moet worden opgevat in de zin van artikel 4, § 2 van het Wetboek van Internationaal Privaatrecht.² Dit is “1° de plaats waar een natuurlijke persoon zich hoofdzakelijk heeft gevestigd, zelfs bij afwezigheid van registratie en onafhankelijk van een verblijfs- of vestigingsvergunning; om deze plaats te bepalen, wordt met name rekening gehouden met omstandigheden van persoonlijke of professionele aard die duurzame banden met die plaats aantonen of wijzen op de wil om die banden te scheppen; 2° de plaats waar een rechtspersoon zijn voornaamste vestiging heeft”. Indien de procedure strekt tot het herstel van lichamelijke of morele collectieve schade, is de rechter eveneens verplicht het systeem met inclusie toe te passen.³

43060 Bijzonder aan de wet is dat noch de individuele consumenten, noch de groep van consumenten optreden als procespartij in de collectieve procedure. De individuele consumenten die tot de groep behoren hebben een bijzonder processueel statuut: zij zijn geen derde ten aanzien van de procedure, maar kunnen evenmin als procespartij worden beschouwd. Verzet of tussenkomst door de individuele consument is dan ook niet mogelijk.⁴

II. DE GROEPSVERTEGENWOORDIGER

43080 De wetgever heeft geopteerd voor een vertegenwoordigende collectieve rechtsvordering⁵: de groep van consumenten wordt in de procedure vertegenwoordigd door de groepsvertegenwoordiger. De **groepsvertegenwoordiger** is een nieuw fenomeen in het Belgisch recht. Volgens de wet kunnen drie entiteiten als groepsvertegenwoordiger optreden.⁶ Dit is een ontvankelijkheidsvoorwaarde voor het instellen van de procedure.⁷

Vooreerst kan als groepsvertegenwoordiger optreden een vereniging ter verdediging van consumentenbelangen die rechtspersoonlijkheid bezit en voor zover zij in de Raad voor het Verbruik vertegenwoordigd is of door de minister van Economie werd erkend. De Raad voor het Verbruik is een adviesorgaan

---

1. Art. XVII.38, 2° WER.

2. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 24.

3. Art. XVII.43 § 2, 3° WER.

4. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 17; verslag namens de commissie voor het bedrijfsleven, het wetenschapsbeleid, het onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele instellingen, de middenstand en de landbouw, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300/004, 29.

5. Zie hieromtrent: S. VOET, *Een Belgische vertegenwoordigende collectieve rechtsvordering*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 5 e.v.; S. VOET, “Een Belgische vertegenwoordigende collectieve rechtsvordering: vier bouwstenen voor een Belgische class action”, *RW* 2012-13, 683 en 687 e.v.

6. Art. XVII.39 WER.

7. Art. XVII.36, 2° WER.

inzake consumentenzaken. Het verleent zijn advies o.a. op verzoek van de minister van Economie of op eigen initiatief. De raad is een paritair orgaan: het is samengesteld uit 13 representatieve leden van de consumentenorganisaties en 13 representatieve leden van de beroepsverenigingen die de productie, de distributie, de middenstand en de landbouw vertegenwoordigen.¹ Indien de consumentenvereniging niet zetelt in de Raad voor het Verbruik, dient zij door de minister van Economie te worden erkend. De criteria voor deze erkenning worden volgens de wet vastgesteld bij een KB na overleg in de ministerraad.² Op het ogenblik van het afsluiten van het onderzoek voor deze bijdrage, werd nog geen KB in die zin aangenomen zodat in de praktijk enkel consumentenverenigingen die zetelen in de Raad voor het Verbruik op vandaag kunnen optreden als groepsvertegenwoordiger.

Daarnaast kan ook een vereniging die, op het ogenblik van het instellen van de rechtsvordering, sedert ten minste drie jaar rechtspersoonlijkheid heeft als groepsvertegenwoordiger optreden, voor zover het maatschappelijk doel in rechtstreeks verband staat met de collectieve schade die door de groep consumenten is geleden, de vereniging niet op duurzame wijze een economisch doel nastreeft en zij door de minister van Economie werd erkend.³ De vereniging kan door de voorlegging van haar activiteitenverslag of “enig ander stuk” bewijzen dat haar werkelijke bedrijvigheid overeenstemt met haar maatschappelijk doel en dat die bedrijvigheid betrekking heeft op het collectief belang dat zij beoogt te beschermen.⁴ De wetgever wenst hiermee te verhinderen dat ‘lege’ verenigingen op een ad-hocbasis worden aangewend om als groepsvertegenwoordiger op te treden.

Ten slotte kan ook de Consumentenombudsdienst als groepsvertegenwoordiger optreden. Dit is de autonome openbare dienst die werd opgericht bij de wet van 4 april 2014 houdende invoeging van Boek XVI “Buitengerechtelijke regeling van consumentengeschillen” in het WER.⁵ De Consumentenombudsdienst kan enkel optreden als vertegenwoordiger van de groep consumenten in de onderhandelingsfase die plaatsvindt nadat de rechtsvordering tot collectief herstel door de rechter ontvankelijk werd verklaard.⁶ Indien er tijdens de onderhandelingsfase

1. Zie hieromtrent uitgebreider F. DANIS, E. FALLA en F. LEFÈVRE, “Introduction aux principes de la Loi relative à l’action en réparation collective et premiers commentaires critiques”, *TBH* 2014, 572.

2. Art. XVII.39, 2e lid, 1° WER.

3. Art. XVII.39, 2e lid, 2° WER. Voor deze verenigingen is niet voorzien dat de erkenningscriteria bij KB worden bepaald. De bevoegde minister beschikt ter zake dan ook over alle vrijheid.

4. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 51.

5. *BS* 12 mei 2014. Aanvankelijk was voorzien dat de bepalingen m.b.t. de werking van de Consumentenombudsdienst in werking zouden treden op 1 januari 2015 (KB van 10 april 2014 betreffende de inwerkingtreding van de wet van 4 april 2014 houdende de invoeging van boek XVI “Buitengerechtelijke regeling van consumentengeschillen” in het Wetboek van Economisch Recht, *BS* 12 mei 2014). Bij KB van 16 december 2014 werd deze datum uitgesteld naar 1 juni 2015 (*BS* 22 december 2014).

6. Art. XVII.39, 2e lid, 3° WER.

geen akkoord wordt bereikt, of de rechter weigert de homologatie van het bereikte akkoord, dan wordt de Consumentenombudsdienst vervangen door een andere groepsvertegenwoordiger, die de geschillenprocedure kan verder zetten.¹ Uit de wet blijkt niet of de Consumentenombudsdienst ook kan optreden als groepsvertegenwoordiger tijdens de onderhandelingen voorafgaand aan de procedure tot collectief herstel en dit akkoord aan de bevoegde rechter kan voorleggen ter homologatie bij wijze van gezamenlijk verzoekschrift overeenkomstig artikel XVII.42, § 2 WER. Op basis van het principe ‘*qui peut le plus peut le moins*’ kan deze vraag positief beantwoord worden.²

43100 De groepsvertegenwoordiger moet gedurende de ganse procedure voldoen aan de voorwaarden die in de wet zijn bepaald.³ Indien aan een of meer voorwaarden lopende de procedure niet meer zou zijn voldaan, verliest de groepsvertegenwoordiger zijn hoedanigheid en moet de bevoegde rechter een nieuwe groepsvertegenwoordiger aanduiden. De nieuwe groepsvertegenwoordiger moet hiermee akkoord gaan. In het geval dat geen enkele andere kandidaat-vertegenwoordiger voldoet aan de wettelijke voorwaarden of de hoedanigheid van groepsvertegenwoordiger aanvaardt, stelt de rechter de afsluiting van de procedure tot collectief herstel vast.

43120 De wet bepaalt tevens dat de groepsvertegenwoordiger door de rechter “geschikt” moet worden bevonden.⁴ Deze geschiktheidsvoorwaarde is, samen met de wettelijke voorwaarden om als groepsvertegenwoordiger te kunnen optreden, een ontvankelijkheidsvereiste voor het instellen van de rechtsvordering tot collectief herstel. De wet voorziet geen definitie noch criteria waarmee de rechter kan rekening houden bij de beoordeling van het geschiktheidsvereiste. Dit behoort tot zijn soevereine beoordeling. Elementen waarmee de rechter rekening kan houden zijn bv. professionalisme, integriteit, expertise en ervaring van de vereniging, de representativiteit ten opzichte van de groep en het beschikken over de nodige middelen en fondsen ter dekkingen van de kosten van de procedure.⁵ Ook mag er tussen de groepsvertegenwoordiger en de leden van de groep geen belangenconflict bestaan.⁶

---

1. Art. XVII.40, 5^e lid WER.

2. E. DE BAERE en E. TERRY, “Het akkoord tot collectief herstel” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 72.

3. Art. XVII.40 WER.

4. Art. XVII.36, 2° WER.

5. S. VOET en B. ALLEMEERSCH, “De rechtsvordering tot collectief herstel: een Belgische class action voor consumenten”, *RW* 2014-15, 648, voetnoot 72. Ook de interne organisatie van de vereniging kan een rol spelen: F. DANIS, E. FALLA EN F. LEFÈVRE, “Introduction aux principes de la Loi relative à l’action en réparation collective et premiers commentaires critiques”, *TBH* 2014, 573.

6. S. VOET, “De rechtsvordering tot collectief herstel: toepassingsgebied, hoedanigheid en ontvankelijkheidsvoorwaarden” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 40.

Deze geschiktheidsbeoordeling heeft verschillende doelstellingen. Vooreerst strekt het tot bescherming van de consumenten die tot de groep behoren. Zoals reeds werd gesteld, zijn zij geen procespartij en geven zij evenmin mandaat aan de groepsvertegenwoordiger om een procedure in rechte op te starten. Niettemin zijn zij, voor zover zij tot de groep behoren, gebonden door de uitspraak in de collectieve procedure. De rechter zal er dan ook over waken dat de vertegenwoordiger geschikt is om de ganse groep consumenten te vertegenwoordigen. De geschiktheidsbeoordeling strekt tevens tot bescherming van de verweerder tegen lichtzinnige vorderingen.¹ De wetgever lijkt hier de geschiktheidsvoorwaarde te toetsen aan een inhoudelijke beoordeling van de vordering. Ten slotte is deze beoordeling van belang in het geval dat er zich verschillende groepsvertegenwoordigers aanbieden. De rechtbank zal beoordelen welke vertegenwoordiger “het meest geschikt is”.²

- 43140 De consumenten die tot de groep behoren, geven geen individueel mandaat aan de groepsvertegenwoordiger om hen in de procedure te vertegenwoordigen. De groepsvertegenwoordiger treedt op grond van een wettelijke vertegenwoordiging op als formele procespartij³, in eigen naam maar voor rekening van de consumenten die tot de groep behoren. In afwijking van artikel 17 en 18 Ger.W. moet de groepsvertegenwoordiger evenmin een eigen persoonlijk, reeds verkregen en dadelijk belang aantonen.⁴ De groepsvertegenwoordiger treedt immers op voor een wettelijk belang, nl. het herstel van collectieve schade.⁵

III. DE ONDERNEMING

- 43160 De rechtsvordering tot collectief herstel kan uitsluitend worden ingesteld door de groepsvertegenwoordiger tegen een **onderneming**, zijnde “*elke natuurlijke persoon of rechtspersoon die op duurzame wijze een economisch doel nastreeft*,”

1. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 27.

2. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 27.

3. J. LAENENS, K. BROECKX, D. SCHEERS en P. THRIAR, *Handboek gerechtelijk recht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 87.

4. Dit is een uitzondering op het Eikendaclarrest van het Hof van Cassatie waarin werd gesteld dat de rechtsvordering ingesteld door een natuurlijke of rechtspersoon niet kan worden toegelaten, indien de eiser geen persoonlijk en rechtstreeks belang heeft, dit wil zeggen een eigen belang: “het eigen belang van een rechtspersoon is alleen datgene wat zijn bestaan of zijn materiële en morele goederen, inzonderheid zijn vermogen, eer en goede naam, raakt” (Cass. 19 november 1982, *RW* 1983-84, 2032).

5. Dit is het geheel van alle individuele schade die een gemeenschappelijke oorzaak heeft en die de leden van een groep hebben geleden (art. I.21, 1° WER).

alsmede zijn verenigingen”.¹ Ook autonome overheidsbedrijven zijn ondernemingen voor zover zij op duurzame wijze een economisch doel nastreven.²

§ 2. Materieel toepassingsgebied

43180 De wet beoogt een betere bescherming van de consumenten en strekt tot een effectievere afdwingbaarheid van consumentenrechten.³ Het materieel toepassingsgebied van de wet is dan ook strikt beperkt tot het domein van het consumentenrecht. De wet bevat een limitatieve lijst van wetten en Europese rechtsnormen, alsook hun uitvoeringsbesluiten, die rechten verlenen aan consumenten en waarvan de overtreding kan aanleiding geven tot het instellen van een vordering tot collectief herstel.⁴ Naast algemene normen die terug te vinden zijn in het WER (boek IV WER betreffende de bescherming van de mededinging, boek V WER betreffende de mededinging en de prijsevoluties, boek VI betreffende de marktpraktijken en consumentenbescherming, boek VII betreffende betalings- en kredietdiensten, boek IX betreffende de veiligheid van producten en diensten, boek XI betreffende intellectuele eigendom, boek XII betreffende recht van de elektronische economie en boek XIV betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming betreffende de beoefenaars van een vrij beroep), betreft het tevens bijzondere wetgeving die van toepassing is in consumenten gevoelige materies en sectoren (wetgeving m.b.t. reizen, luchtvaartvervoer, treinverkeer, geneesmiddelen, verzekeringen, privacy, financiële diensten en producten e.d.).

Het beperkt personeel toepassingsgebied van de wet (zie hiervoor), heeft tevens een impact op het materieel toepassingsgebied. Aangezien de wet enkel C2B geschillen viseert, kunnen arbeidsrechtelijke geschillen niet het voorwerp uitmaken van een collectieve procedure.⁵

---

1. Art. I.1 WER.

2. Verslag namens de commissie voor het bedrijfsleven, het wetenschapsbeleid, het onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele instellingen, de middenstand en de landbouw, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300/004, 44.

3. Zie hieromtrent uitgebreider S. VOET en B. ALLEMEERSCH, “De rechtsoverdracht tot collectief herstel: een Belgische class action voor consumenten”, *RW* 2014-15, 643 e.v.; F. DANIS, E. FALLA en F. LEFÈVRE, “Introduction aux principes de la Loi relative à l’action en réparation collective et premiers commentaires critiques”, *TBH* 2014, 560 e.v. Vanuit het oogpunt van de consumenten kunnen bij de wet kritische bedenkingen worden gemaakt: E. DE BAERE, K. WILLEMS en A.-S. MAERTENS, “Belgische class action: tien pijnpunten”, *NJW* 2015, ter perse.

4. Art. XVII.37 WER.

5. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 20; advies van de Raad van State, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 71.

§ 3. *Temporeel toepassingsgebied*

- 43200 De wet is in werking getreden op 1 september 2014 maar voorziet in een overgangsbepaling. De rechtsvordering tot collectief herstel kan slechts worden ingesteld wanneer de gemeenschappelijke oorzaak van de collectieve schade heeft plaatsgevonden na de inwerkingtreding van de wet.¹ De oorzaak waarvoor de wet kan worden aangewend betreft een mogelijke inbreuk door de onderneming op een van haar contractuele verplichtingen of op een van de wetten of Europese rechtsnormen, en hun uitvoeringsbesluiten die in de wet limitatief staan opgesomd. Wanneer de onderneming dergelijke overtreding begaat na 1 september 2014 en schade veroorzaakt aan een groep consumenten, kan dit potentieel aanleiding geven tot het instellen van een rechtsvordering tot collectief herstel.

AFDELING 3. DE PROCEDURE

- 43220 De Belgische collectieve procedure gaat uit van een ‘tweesparentraject’. Enerzijds kan de groepsvertegenwoordiger voor de rechtbanken te Brussel een aansprakelijkheidsvordering instellen tegen de onderneming. Dit is een werkelijke geschillenprocedure. Anderzijds kan de rechtbank worden gevat om een akkoord te homologeren dat tussen de groepsvertegenwoordiger en de onderneming tot stand is gekomen, voorafgaand aan of tijdens de collectieve geschillenprocedure, en dat erop gericht is de collectieve schade geleden door de groep consumenten te herstellen. Hierna worden de verschillende pistes besproken.

§ 1. *Bevoegde rechtbanken*

- 43240 De rechtbanken te Brussel zijn exclusief aangeduid als bevoegde rechtbanken voor de rechtsvordering tot collectief herstel.² Het geschil kan naar keuze van de groepsvertegenwoordiger worden gebracht voor de rechtbank van eerste aanleg, dan wel de rechtbank van koophandel. Aan de materiële bevoegdheidsverdeling van de rechtbanken wordt niet geraakt. De wetgever gaat er van uit dat de rechtbank van eerste aanleg de meest ‘natuurlijke’ rechtbank is

1. Art. 4 van de wet van 28 maart 2014.

2. Wet van 27 maart 2014 houdende invoeging van de bepalingen die een aangelegenheid regelen als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet, in boek XVII “Bijzondere rechtsprocedures” van het Wetboek van Economisch Recht en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde de hoven en rechtbanken te Brussel een exclusieve bevoegdheid toe te kennen om kennis te nemen van de rechtsvordering tot collectief herstel, bedoeld in boek XVII, titel 2 van het Wetboek van Economisch Recht (BS 29 april 2014). Deze wet heeft artikel XVII.35 WER ingevoegd en artikel 633ter Ger.W. houdende de bijzondere bevoegdheidstoewijzing.

om kennis te nemen van consumentengeschillen.¹ Door de centralisatie van de procedure tot collectief herstel, beoogt de wetgever de deskundigheid van de rechters te bundelen en een eenvormige rechtspraak voor het ganse land te ontwikkelen.² De rechtbanken te Brussel lijken volgens de wetgever territoriaal het meest aangewezen aangezien het groot aantal consumenten verdeeld kan zijn over verschillende gerechtelijke arrondissementen, over het hele grondgebied van het land en zelfs daarbuiten.³

§ 2. Ontvankelijkheidsvoorwaarden

43260 De wet bevat drie bijzondere ontvankelijkheidsvoorwaarden.⁴

Vooreerst moet de ingeroepen oorzaak een **mogelijke inbreuk** betreffen, gepleegd door de onderneming op een van haar contractuele verplichtingen of op een van de wetten of Europese rechtsnormen die in de wet limitatief staan opgesomd, of op een van hun uitvoeringsbesluiten. De eerstgenoemde inbreuk zal veelal een inbreuk inhouden op de algemene voorwaarden die de onderneming hanteert ten aanzien van haar klanten. De wet vereist als ontvankelijkheidsvoorwaarde slechts dat het een 'mogelijke' inbreuk betreft. De groepsvertegenwoordiger moet de inbreuk in het inleidend verzoekschrift voldoende aannemelijk maken zodat bij een oppervlakkige beoordeling van de zaak de rechter kan uitmaken of het geschil behoort tot het materieel toepassingsgebied van de wet. Er moeten in redelijkheid voldoende elementen zijn die (kunnen) wijzen op een schending.⁵

Tevens moet de rechtsvordering worden ingesteld door een groepsvertegenwoordiger die aan de wettelijke voorwaarden voldoet⁶ en moet de vertegenwoordiger door de rechtbank **geschikt** worden bevonden. In dit verband kan worden verwezen naar wat hiervoor reeds werd uiteengezet.

Ten slotte moet de rechtsvordering tot collectief herstel meer **doelmatig** lijken dan een rechtsvordering van gemeen recht. Deze beoordeling dient volgens de wetgever te gebeuren in het licht van een efficiënte consumentenbescherming

---

1. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 12 en 20.

2. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 12.

3. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 16; verslag namens de commissie voor de financiën en voor de economische aangelegenheden, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2747/3, 8.

4. Art. XVII.36 WER.

5. S. VOET en B. ALLEMEERSCH, "De rechtsvordering tot collectief herstel: een Belgische class action voor consumenten", *RW* 2014-15, 646, voetnoot 38. Of nog: "Une apparence crédible de violation contractuelle ou légale" (F. DANIS, E. FALLA en F. LEFÈVRE, "Introduction aux principes de la Loi relative à l'action en réparation collective et premiers commentaires critiques", *TBH* 2014, 566).

6. Art. XVII.39 WER.

en de vlotte werking van het gerecht.¹ Om dit te beoordelen brengt de rechter de verhouding tussen de te bereiken resultaten en de in te zetten middelen in kaart. In de memorie van toelichting worden enkele criteria aangereikt waarmee de rechter rekening kan houden in zijn beoordeling, met name de aard van het feit waaruit de schade is ontstaan, het type schade, de potentiële omvang en aflijning van de groep, en de identificeerbaarheid van de groepsleden in een vroeg stadium.² Het is niet noodzakelijk dat de consumenten zeer talrijk zijn, noch dat het bedrag van de individuele schade betekenisvol is. Aan de doelmatigheidsvoorwaarde is niet voldaan wanneer het geschil niet in zijn geheel kan worden afgehandeld via de collectieve procedure, omdat een deel van het geschil, van de juridische aanspraken of van de verweerders niet binnen het toepassingsgebied van de wet valt.³

§ 3. De eerste piste: de rechtsvordering tot collectief herstel

- 43280 De geschillenprocedure kan worden opgedeeld in vier fasen: de ontvankelijkheidsfase, de onderhandelingsfase, de behandeling ten gronde en de uitvoeringsfase. Deze worden hierna besproken.

I. EERSTE FASE: DE ONTVANKELIJKHEIDSFASE

- 43300 De groepsvertegenwoordiger leidt de geschillenprocedure in door een verzoekschrift tot collectief herstel neer te leggen bij de bevoegde rechtbank. Dit is een verzoekschrift op tegenspraak in de zin van artikel 1034*bis* e.v. Ger.W.⁴ Het verzoekschrift moet naast de bepalingen van artikel 1034*ter* Ger.W. tevens een aantal verplichte gegevens bevatten. Vooreerst moet de groepsvertegenwoordiger aantonen dat is voldaan aan de door wet vereiste ontvankelijkheidsvoorwaarden.⁵ Hij moet aldus aantonen dat (1) de ingeroepen oorzaak een mogelijke inbreuk betreft door de onderneming op een van haar contractuele verplichtingen of op een wet of verordening die staat opgesomd in de wet, (2) dat hij voldoet aan de wettelijke voorwaarden om als groepsvertegenwoordiger op te treden en dat hij geschikt is, en (3) dat de rechtsvordering tot collectief herstel meer doelmatig lijkt dan een rechtsvordering van gemeen recht. Tevens moet het verzoekschrift een beschrijving van de collectieve schade bevatten die het

1. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 8; verslag namens de commissie voor de financiën en voor de economische aangelegenheden, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2747/3, 4.

2. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 8 en 21.

3. S. VOET en B. ALLEMEERSCH, "De rechtsvordering tot collectief herstel: een Belgische class action voor consumenten", *RW* 2014-15, 649, voetnoot 83.

4. Art. XVII.42, § 1 WER.

5. Art. XVII.42, § 1, 1° WER.

voorwerp uitmaakt van de rechtsvordering tot collectief herstel.¹ De wet definieert de collectieve schade als “het geheel van alle individuele schade die een gemeenschappelijke oorzaak heeft en die de leden van een groep hebben geleden”.² Uit deze definitie volgt dan ook dat de groepsvertegenwoordiger niet alleen het geheel van de schade geleden door de individuele consumenten moet aantonen, maar tevens dat deze schade een gemeenschappelijke oorzaak heeft, en dat er een causaal verband is. Vervolgens moet de groepsvertegenwoordiger een optiesysteem voorstellen en de redenen opgeven van zijn keuze.³ Ten slotte moet het verzoekschrift een beschrijving van de groep bevatten waarvoor hij optreedt, met een zo nauwkeurig mogelijke raming van het aantal benadeelde personen. De groep kan tevens worden gedefinieerd aan de hand van subcategorieën.

Indien het verzoekschrift onvolledig is, nodigt de griffie de groepsvertegenwoordiger uit om het binnen de acht dagen aan te vullen.⁴ Het komt uiteraard niet toe aan de griffie om een inhoudelijke controle uit te voeren van het neergelegde verzoekschrift. Een *prima facie* onderzoek van de door de wet verplichte vermeldingen volstaat. De wet bepaalt verder dat het verzoekschrift wordt geacht te zijn neergelegd op de eerste datum van neerlegging, indien de verzoeker het verzoekschrift aanvult binnen de wettelijke termijn van acht dagen. Het verzoekschrift dat niet, onvolledig of laattijdig is aangevuld, wordt geacht niet te zijn ingediend.⁵

43320 Binnen de twee maanden na de neerlegging van het verzoekschrift beslist de rechter over de ontvankelijkheid van de rechtsvordering tot collectief herstel.⁶ Het is bijzonder vreemd dat de wet niet voorziet dat de onderneming als verweerder kan antwoorden op het neergelegde verzoekschrift, noch dat er een zitting wordt georganiseerd waarop de partijen worden gehoord. Het lijkt dan ook in het licht van de rechten van verdediging aangewezen dat de rechtbanken een praktijk ontwikkelen waarbij er voldoende recht op tegenspraak is en partijen afdoende worden gehoord. De onderneming zal immers verweer willen voeren tegen de ontvankelijkheidsgronden die worden ingeroepen door de groepsvertegenwoordiger. Indien de onderneming erin slaagt om de ontvankelijkheidsgronden te weerleggen, dan kan zij immers de rechtsvordering tot

---

1. Art. XVII.42, § 1, 2° WER.

2. Art. I.21, 1° WER.

3. Art. XVII.42, § 1, 3° WER.

4. Art. XVII.42, § 3 WER.

5. Art. XVII.42, § 1, 2° en 3° lid WER. Merk op dat deze verplichte vermeldingen niet zijn voorgeschreven op straffe van nietigheid of op straffe van onontvankelijkheid van de vordering. Dit volgt tevens uit art. XVII.43, § 2 WER dat voorschrijft dat de rechtbank in het ontvankelijkheidsvonnis enkel zal nagaan of aan de wettelijke ontvankelijkheidsvoorwaarden is voldaan.

6. Art. XVII.43, § 1 WER. De wet bevat geen sanctie op de overschrijding van deze termijn zodat het een termijn van orde betreft: S. VOET en B. ALLEMEERSCH, “De rechtsvordering tot collectief herstel: een Belgische class action voor consumenten”, *RW* 2014-15, 653, voetnoot 142.

collectief herstel in een vroeg stadium afblokken. Het voorgaande klemt des te meer gelet op het grote belang dat de wet hecht aan het ontvankelijkheidsvonnis. De rechter gaat immers niet enkel na of aan de wettelijke ontvankelijkheidsvoorwaarden is voldaan, maar hij dient zich tevens uit te spreken over een aantal belangrijke topics die het verdere verloop van de procedure bepalen (zie volgend randnummer). Ook hieromtrent zal de onderneming verweer willen voeren.

In toepassing van artikel 1034^{sexies} Ger.W. worden de partijen opgeroepen op een inleidingszitting. Het lijkt dan ook aangewezen dat de rechtbanken een praktijk ontwikkelen waarbij op deze zitting (korte) termijnen worden afgesproken waarbinnen de partijen de zaak in staat kunnen stellen voor wat de ontvankelijkheidsbeoordeling van de vordering betreft.

43340 Indien de rechtbank oordeelt dat aan de wettelijke ontvankelijkheidsvoorwaarden is voldaan, velt hij een ontvankelijkheidsvonnis dat minstens volgende bepalingen dient te bevatten¹:

- 1° een beschrijving van de collectieve schade die het voorwerp uitmaakt van de rechtsvordering: de rechtbank kan zich steunen op de gegevens die het aangereikt krijgt door de groepsvertegenwoordiger in het verzoekschrift tot collectief herstel (en door de onderneming in het geval dat zij hieromtrent verweer voert). De omschrijving van de collectieve schade in het ontvankelijkheidsvonnis is bepalend voor het verdere verloop van de procedure. De groepsvertegenwoordiger kan enkel voor deze schade vergoeding eisen van de onderneming. De groepsvertegenwoordiger kan zijn vordering immers niet meer uitbreiden of wijzigen lopende de procedure (zie verder randnr. 43920);
- 2° een beschrijving van de ingeroepen oorzaak van de schade: ook deze beschrijving heeft een aanzienlijke impact op de verdere procedure. De oorzaak is de schade verwekkende handeling die werd begaan door de onderneming en die de schade in hoofde van de consumenten heeft veroorzaakt. Enkel de consumenten die schade hebben geleden ten gevolge van de ingeroepen oorzaak, kunnen deel uitmaken van de groep waarvoor de groepsvertegenwoordiger optreedt. De aflijning van de oorzaak heeft dan ook automatisch een aflijning van de potentiële groep consumenten tot gevolg;
- 3° het toepasselijke optiesysteem: hieromtrent kan worden verwezen naar wat reeds werd uiteengezet onder randnummer 43040. De rechtbank maakt een keuze tussen het optiesysteem met exclusie en het optiesysteem met inclusie, rekening houdende met de wettelijke uitzonderingen. De rechter oordeelt

---

1. Art. XVII.43, § 2 WER.

- op basis van de feiten en motieven die de partijen voorleggen, het belang van de consumenten en van de markt en het type van geleden schade¹;
- 4° een beschrijving van de groep met een zo precies mogelijke raming van het aantal benadeelde personen. Indien de groep subcategorieën bevat, geeft de rechter een raming van het aantal benadeelde personen per categorie. De beschrijving van de groep is automatisch gelinkt aan een beschrijving van de oorzaak en de hieruit ontstane schade. De partijen hebben er alle belang bij om aan de rechtbank informatie te verstrekken die toelaat de groep correct af te lijnen. Zowel een overschatting als een onderschatting van het aantal leden van de groep, dient te worden vermeden. De schatting van de groep laat de rechter tevens toe om na te gaan welk optiesysteem geschikt is en biedt de partijen de mogelijkheid om bij de verdere behandeling van de procedure de globale schade bij benadering in te schatten²;
  - 5° de benaming van de groepsvertegenwoordiger, zijn adres, ondernemingsnummer, en de naam en de hoedanigheid van de persoon of personen die namens de vertegenwoordiger kunnen optreden. Het is enigszins vreemd dat de wet niet voorschrijft dat de rechtbank in het ontvankelijkheidsvonnis tevens de ontvankelijkheidsvoorwaarden dient te toetsen en de gronden dient aan te geven waarop zij zich steunt om te oordelen dat aan de wettelijke ontvankelijkheidsvoorwaarden is voldaan. Het spreekt echter voor zich dat dit behoort tot de gebruikelijke motiveringsplicht. De rechtbank zal dan ook motiveren op welke gronden zij de groepsvertegenwoordiger geschikt acht om de rechtsvordering tot collectief herstel in te stellen;
  - 6° de benaming of naam en voornaam van de verweerder, zijn adres en ondernemingsnummer;
  - 7° de termijn en de modaliteiten voor de individuele consument om zijn optie uit te oefenen. Deze termijn mag niet korter zijn dan dertig dagen en niet langer zijn dan drie maanden;
  - 8° de duur van de onderhandelingsfase die volgt op de ontvankelijkheidsfase. De duur van de onderhandelingen mag niet korter zijn dan drie maanden en niet langer zijn dan zes maanden. Op gezamenlijk verzoek van de partijen kan deze termijn eenmalig worden verlengd met maximaal zes maanden³;
  - 9° de eventuele bijkomende maatregelen tot bekendmaking van de ontvankelijkheidsbeslissing. De wet schrijft voor dat het ontvankelijkheidsvonnis wordt gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad en op de website van de FOD Economie.⁴ Bijkomende maatregelen van publiciteit kunnen opgelegd

---

1. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 11. De Raad van State stelde in haar advies dat de keuze voor het ene dan wel het andere systeem in ruime mate zal afhangen van de soort schade die door de groepsleden is geleden (advies van de Raad van State, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 66).

2. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 31.

3. Art. XVII.45, § 1, 2° lid WER.

4. Art. XVII.43, § 3 WER.

worden in functie van de aard van de zaak, de omvang van de groep en het gekozen optiesysteem.¹

43360 De ontvankelijkheidsfase neemt een einde met de vorming van de groep. Na de publicatie van het ontvankelijkheidsvonnis in het Belgisch Staatsblad begint de optietermijn te lopen waarbinnen de consumenten hun keuze kunnen uitoefenen om al dan niet tot de groep te behoren. De uitoefening van de optie gebeurt door een verklaring neer te leggen binnen de optietermijn op de griffie van de bevoegde rechtbank.² In het geval van een optietermijn met inclusie, legt de consument een verklaring af indien hij tot de groep wenst te behoren. Bij een optietermijn met een exclusie, legt de consument een verklaring af indien hij niet tot de groep wenst te behoren. Bij stilzitten van de consument behoort hij in dit laatste geval automatisch tot de groep en is hij gebonden door het eindvonnis.

De consumenten oefenen hun keuze uit op een ogenblik dat zij onzeker zijn over het verdere verloop en het resultaat van de procedure, in het bijzonder omtrent de eventuele schadevergoeding die aan hen toekomt. De consumenten leggen hun lot in de handen van de groepsvertegenwoordiger en ondergaan het risico van de procedure. De keuze die de consument heeft gemaakt is definitief en onherroepelijk.³ Zij oefenen hun optierecht tevens uit vóór de onderhandelingsfase. Zij moeten er dan ook rekening mee houden dat hun individueel schadeherstel het voorwerp kan uitmaken van een minnelijke schikking (die weliswaar door de rechtbank wordt beoordeeld). Indien de groepsvertegenwoordiger en de onderneming later in de procedure een akkoord bereiken, dan wordt aan de consument geen nieuwe termijn toegekend om de optie uit te oefenen, noch om de reeds uitgeoefende optie te herzien.⁴ De wetgever heeft hiermee speculatie willen tegengaan en heeft willen vermijden dat consumenten hun keuzerecht uitsluitend zouden uitoefenen in functie van het resultaat van de procedure. De consumenten zullen zich bij hun beslissing om al dan niet deel uit te maken van de groep, in het bijzonder laten leiden door de inhoud van het ontvankelijkheidsvonnis.

De groep van consumenten is definitief gevormd nadat de optietermijn is verstreken. Na deze termijn neemt de onderhandelingsfase een aanvang.

1. In de memorie van toelichting bij de wet worden als voorbeelden gegeven een brief aan de klanten van de onderneming of een advertentie in de grote dagbladen van het land (MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 31).

2. Art. XVII.38, § 1 WER.

3. Art. XVII.38, § 1 *in fine* WER; MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 23; verslag namens de commissie voor de financiën en voor de economische aangelegenheden, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2747/3, 5.

4. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 31.

II. TWEEDE FASE: DE ONDERHANDELINGSFASE

43380 De Belgische wet voorziet in een verplichte onderhandelingsronde tussen de groepsvertegenwoordiger en de onderneming tijdens de procedure. Het is een afkoelingsperiode waarvan de wetgever hoopt dat er alsnog een akkoord tussen de partijen kan worden bereikt. Deze onderhandelingsfase is verplicht, zelfs als er voorafgaand aan de procedure minnelijke gesprekken hebben plaatsgevonden die niet hebben geleid tot een akkoord. Dit kan inderdaad alsnog zijn nut hebben. Het is immers niet ondenkbaar dat partijen na het ontvankelijkheidsvonnis bereid zijn om (opnieuw) rond de tafel te zitten. Op dat ogenblik heeft de rechter immers al een beslissing genomen over een heel aantal punten waarover de partijen het oneens kunnen zijn, zoals de vraag of überhaupt aan de ontvankelijkheidsvoorwaarden van een rechtsvordering tot collectief herstel is voldaan. Daarnaast werd het optiesysteem bepaald in het ontvankelijkheidsvonnis en heeft de groep zich reeds gevormd vóór de onderhandelingen aanvatten. Het ontvankelijkheidsvonnis kan dan ook aan beide zijden, zowel in hoofde van de groepsvertegenwoordiger als in hoofde van de onderneming, een stimulans vormen om alsnog tot een minnelijke regeling te komen. De wet voorziet uitdrukkelijk dat het sluiten van een akkoord tot collectief herstel geen erkenning van aansprakelijkheid of schuld inhoudt van de verweerder.¹ Hetzelfde geldt voor de latere homologatie van het akkoord.²

De partijen kunnen zich, op gezamenlijk verzoek van de partijen en onder dezelfde voorwaarden als bepaald in artikel 1734 Ger.W., tijdens de onderhandelingsfase laten bijstaan door een erkend bemiddelaar om de onderhandeling van een akkoord te bevorderen.³

Indien de partijen niet bereid zijn om te onderhandelen tijdens de termijn die de rechter daarvoor heeft bepaald, moeten zij niet het verstrijken van de termijn afwachten. De wet voorziet dat de groepsvertegenwoordiger de rechter hiervan zonder verwijl op de hoogte kan brengen.⁴ Het is enigszins vreemd dat de wet enkel voorziet dat de groepsvertegenwoordiger dit kan melden. Het spreekt voor zich dat de rechter dergelijke mededeling van de onderneming niet zomaar naast zich neer kan leggen.

---

1. Art. XVII.46 WER.

2. Art. XVII.51 WER.

3. Art. XVII.45, § 2 WER. Zie hieromtrent uitgebreid A. de Bandt, “La négociation et la médiation dans le cadre de l’action en réparation collective”, *TBH* 2014/6, 591 e.v.; E. DE BAERE en E. TERRYIN, “Het akkoord tot collectief herstel” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 76 e.v.

4. Art. XVII.48 WER.

43400 In het geval dat de partijen een akkoord bereiken, dienen zij rekening te houden met de in de wet opgelegde minimumbepalingen.¹ Deze worden hierna besproken:

- 1° een verwijzing naar de ontvankelijkheidsbeslissing: een gewone verwijzing volstaat; een kopie van de beslissing is niet nodig²;
- 2° de gedetailleerde beschrijving van de collectieve schade die het voorwerp uitmaakt van het akkoord;
- 3° de beschrijving van de groep en, in voorkomend geval, van zijn verschillende subcategorieën, evenals de opgave of de zo nauwkeurig mogelijke raming van het aantal betrokken consumenten. Aangezien de onderhandelingsfase pas een aanvang neemt na het verstrijken van de optietermijn, is de groep op dat ogenblik reeds gevormd. De partijen kunnen zich voor de ‘zo nauwkeurig mogelijke raming van het aantal betrokken consumenten’, dan ook steunen op de informatie die op dat ogenblik reeds op de griffie voorhanden is. Bij een optiesysteem met inclusie is de concrete omvang van de groep bekend en kunnen de partijen deze dan ook perfect beschrijven. Bij een optiesysteem met exclusie, hebben de partijen enkel zicht op wie niet tot de groep behoort. Zij kunnen in dit laatste geval een ‘negatieve’ beschrijving van de groep geven en deze aanvullen met de gegevens die hen verder zelf bekend zijn;
- 4° de benaming van de groepsvertegenwoordiger, zijn adres, in voorkomend geval zijn ondernemingsnummer, en de naam en hoedanigheid van de persoon of personen die namens hem handtekenen;
- 5° de benaming of de naam en voornaam van de verweerder, zijn adres en zijn ondernemingsnummer;
- 6° de modaliteiten en de inhoud van het herstel. De partijen bepalen in het akkoord vrij de vorm van het schadeherstel (in natura of bij equivalent), de termijn van betaling, modaliteiten van de berekening van de schade en het bedrag van het herstel.³ Indien het herstel bij equivalent gebeurt, mag het bedrag van de vergoeding worden berekend op individuele of op globale basis, voor het geheel of voor bepaalde categorieën van de groep. De vergoeding mag echter niet ‘kennelijk onredelijk’ zijn; in dat geval moet de rechter immers weigeren het akkoord te homologeren.⁴ De rechter beperkt zich tot een marginale beoordeling van de billijke en redelijke aard van het schadeherstel en van het bedrag.⁵ De mate waarin de schuld al dan niet vaststaat kan daarbij een rol spelen, net als de mate waarin de causaliteit al dan niet vaststaat, de mate waarin gedragingen van derden die geen

1. Art. XVII.45, § 3 WER.

2. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 33. Vanzelfsprekend moet deze verwijzing niet worden opgenomen bij een vooraf onderhandeld collectief akkoord aangezien er in dat geval geen sprake is van een ontvankelijkheidsbeslissing.

3. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 34.

4. Art. XVII.49, § 2 WER.

5. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 35.

partij zijn bij de overeenkomst hebben bijgedragen tot de schade, de bewijslast die aan de slachtoffers wordt opgelegd, (gerechtelijke) kosten die vermeden worden door het collectief akkoord, de onzekerheid van de uitkomst in een individuele gerechtelijke procedure, etc.¹

Ook het (beperkt) vermogen van de onderneming die zich ertoe verbonden heeft de schade te vergoeden, kan een belangrijke rol spelen in het beoordelen van de redelijke vergoeding. In zaken van massaschade komt het immers vaak voor dat men aan de zijde van de schadeverwekker of aan de zijde van de partij die bereid is om de schade te vergoeden, wordt geconfronteerd met beperkte financiële middelen. De gedupeerden die zich het snelst bewust zijn van de omvang van hun schade en als eerste een succesvolle procedure voeren tegen de schadeveroorzaker(s), zullen erin slagen hun schade te recupereren. De slachtoffers van wie de schade zich pas op een later tijdstip manifesteert kunnen echter worden geconfronteerd met een insolvable debiteur. Een collectieve procedure vermijdt dergelijke wedloop en zorgt onder de gedupeerden voor een evenredige verdeling van de beperkte financiële middelen aan de zijde van de schadeveroorzaker(s). De homologatie van een akkoord dat erop gericht is om de beperkte financiële middelen in gelijke mate te verdelen onder de groep gedupeerden, kan dan ook moeilijk worden geweigerd;

7° wanneer door de rechter in de ontvankelijkheidsbeslissing werd beslist tot het optiesysteem met exclusie, de termijn waarbinnen de leden van de groep zich tot de griffie kunnen richten om individueel herstel te krijgen, evenals de te volgen modaliteiten.

Zoals hoger reeds werd vermeld, is in een optiesysteem met exclusie na het verstrijken van de optietermijn enkel gekend welke consumenten geen deel uitmaken van de groep. Indien de leden van die groep recht hebben op een schadeherstel, dan moeten zij zich alsnog bekendmaken zodat aan hen effectief het herstel kan worden verleend waarop zij recht hebben. Zij moeten zich aanmelden op de griffie. De partijen bepalen in het akkoord de termijn alsook de modaliteiten voor deze aanmelding.² De wet voorziet dit enkel in het geval van een optiesysteem met exclusie. Nochtans geldt het voorgaande ook (gedeeltelijk) voor een optiesysteem met inclusie. Immers moeten de individuele leden van de groep aantonen dat zij effectief gerechtigd zijn op een schadevergoeding. Indien de rechter bv. de groep heeft ingedeeld in categorieën, dan moet de consument aantonen dat hij effectief tot die categorie behoort.

De termijn begint te lopen de dag na de bekendmaking van de homologatiebeschikking en het akkoord in het Staatsblad.³ Deze termijn is een

---

1. E. DE BAERE en E. TERRY, "Het akkoord tot collectief herstel" in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 89.

2. Dit wordt ook de 'take up period' genoemd.

3. Art. XVII. 50, tweede lid WER.

van de criteria waar de rechter rekening mee houdt bij het al dan niet homologeren van het akkoord.¹ De rechtbank kan rekening houden met het aantal leden, de omvang van de schade, de oorzaak van de schade en de modaliteiten van het herstel.² Indien de rechtbank zou oordelen dat de termijn onredelijk kort is, dan dient hij de homologatie van het akkoord te weigeren;

- 8° het bedrag van de door de verweerder aan de groepsvertegenwoordiger te betalen vergoeding; dit bedrag mag niet hoger zijn dan de werkelijke kosten die de vertegenwoordiger heeft gemaakt. Het resultaat van de procedure mag de groepsvertegenwoordiger immers niet meer opbrengen dan een eerlijke vergoeding voor zijn prestaties en terugbetaling van zijn kosten.³ Verdere modaliteiten om deze ‘werkelijke kosten’ te bepalen ontbreken in de wet.

De vraag stelt zich of de partijen in hun akkoord effectief alle werkelijke kosten van de groepsvertegenwoordiger ten laste kunnen leggen van de onderneming, in het bijzonder de werkelijke advocatenkosten.⁴ In de memorie van toelichting wordt uitdrukkelijk bij de vergoeding vermeld: “hoofdzakelijk de advocatenkosten”, alsook de overige procedurekosten.⁵ Anderzijds vermeldt de memorie van toelichting verder: “*De vergoeding en de kosten moeten strikt worden berekend op basis van de verslagen opgesteld door de groepsvertegenwoordiger, volgens de modaliteiten inzake uitgaven en kosten bepaald door het Ger.W. en door de Koning*”.⁶ Deze uitdrukkelijke verwijzing naar de bepalingen over uitgaven en kosten van het Gerechtelijk Wetboek die zijn opgenomen en in de artikelen 1017 e.v. Ger.W., doet vermoeden dat niet de werkelijke advocatenkosten maar slechts een forfaitair bepaalde rechtsplegingsvergoeding zou kunnen worden verhaald op de onderneming.⁷ Deze bepaling zou tevens verhinderen dat louter interne kosten van de groepsvertegenwoordiger, zoals personeelskosten, in het akkoord ten laste kunnen gelegd worden van de onderneming.⁸ In de latere besprekingen in de parlementaire commissie lijkt men opnieuw van het standpunt uit te gaan dat de onderneming alle werkelijke kosten van de groepsvertegenwoordiger kan dragen. Zo benadrukt de minister dat

1. Art. XVII. 49, § 2 WER.

2. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300/001, 35.

3. MvT, *Parl.St.* Kamer, 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 12.

4. Zie hieromtrent E. DE BAERE en E. TERRY, “Het akkoord tot collectief herstel” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 92-93.

5. MvT, *Parl.St.* Kamer, 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 34.

6. MvT, *Parl.St.* Kamer, 2013-14, doc. 53, nr. 3300 en 3301/001, 34.

7. E. DE BAERE EN E. TERRY, “Het akkoord tot collectief herstel” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 92-93.

8. ZIE F. DANIS, E. FALLA EN F. LEFÈVRE, “Introduction aux principes de la loi relative à l’action en réparation collective et premiers commentaires critiques”, *TBH* 2014, 574-575.

consumentenorganisaties slechts de vergoeding van hun kosten mogen vragen en dat de procedure er niet op gericht is winsten te genereren¹, wat op zich niet in de weg staat aan het vergoeden van de werkelijke kosten. Verder stelde de minister dat het bij een minnelijk akkoord toekomt aan “de vertegenwoordiger (...) over die vergoeding te onderhandelen met de onderneming op basis van de bewijselementen die hij kan voorleggen. De rechter voert een marginale toetsing uit over dit bedrag in de homologatiefase”.² Ook dit wijst eerder naar de werkelijke kosten dan naar de sterke beperkingen die uit de regeling in het Gerechtelijk Wetboek voortvloeien.

De overeengekomen vergoeding voor de groepsvertegenwoordiger moet afzonderlijk worden bepaald en mag niet afgehouden worden van de schadevergoeding.³ In de memorie van toelichting wordt verder nog het verbod van het ‘*pactum de quota litis*’ in herinnering gebracht alsook het principe van de ‘niet-verrijking’ dat mede aan de grondslag ligt van de regeling in de wet.⁴ De vergoeding mag dus niet afhankelijk gemaakt worden van de uitkomst van de onderhandelingen en geen deel van de schadevergoeding uitmaken. Ook mag de groepsvertegenwoordiger zich niet verrijken.

De wettekst vermeldt niet wat het lot is van de kosten die de partijen hebben gedragen voor de tussenkomst van de bemiddelaar. Normaliter worden de kosten gelijkelijk verdeeld over beide partijen.⁵ Het Gerechtelijk Wetboek laat echter toe dat partijen hierover anders beslissen en het WER wijkt niet af van dit principe.⁶ In het collectief akkoord kunnen partijen dan ook vrij een regeling treffen over de kosten van de bemiddeling en kunnen zij volledig ten laste van de verweerder worden gelegd.⁷

De vergoeding voor de schadeafwikkelaar moet niet in het akkoord worden opgenomen. De wet bepaalt hieromtrent dat de schadeafwikkelaar na de volledige uitvoering van het gehomologeerde akkoord een eindverslag

-
1. Verslag namens de commissie voor het bedrijfsleven, het wetenschapsbeleid, het onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele instellingen, de middenstand en de landbouw, *Parl.St.* Kamer, 2013-14, doc. 53, 3300/004, 17.
  2. Verslag namens de commissie voor het bedrijfsleven, het wetenschapsbeleid, het onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele instellingen, de middenstand en de landbouw, *Parl.St.* Kamer, 2013-14, doc. 53, 3300/004, 37-38. Twee paragrafen verder valt wel nog te lezen dat “Voorts wordt die vergoeding door de onderneming betaald op basis van de honoraria die de beroepsgroep hanteert en door de vereffenaar zijn vastgesteld in zijn uitvoeringsverslag”, maar de minister lijkt hier toch de vergoeding van de schadeafwikkelaar en die van de groepsvertegenwoordiger door elkaar te halen (zie in dezelfde zin F. DANIS, E. FALLA, F. LEFÈVRE, “Introduction aux principes de la loi relative à l’action en réparation collective et premiers commentaires critiques”, *TBH* 2014, 575).
  3. MvT, *Parl.St.* Kamer, 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 34.
  4. MvT, *Parl.St.* Kamer, 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 34.
  5. Art. 1731, § 1 Ger.W.
  6. Art. 1731, § 1 Ger.W. en A. DE BANDT, “La négociation et la médiation dans le cadre de l’action en réparation collective”, *TBH* 2014, 591.
  7. En dit onafhankelijk van welke interpretatie gegeven wordt aan het begrip ‘werkelijke kosten’: E. DE BAERE en E. TERRY, “Het akkoord tot collectief herstel” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 94.

opmaakt waarin hij onder meer een gedetailleerd overzicht van de kosten en zijn vergoeding opneemt.¹ De goedkeuring van het eindverslag door de rechter vormt een uitvoerbare titel op grond waarvan de schadeafwikkelaar de gemaakte kosten en zijn vergoeding kan terugvorderen van de verweerder.² De wet voorziet geen mogelijkheid voor de partijen om hiervan af te wijken en onderling een regeling te treffen met betrekking tot de kosten van de schadeafwikkelaar. Het lijkt nochtans niet vreemd dat partijen hieromtrent een regeling zouden willen bereiken in het kader van hun collectief akkoord;

- 9° de tenlasteneming door de partijen van de kosten van bekendmaking. Het betreft de kosten van publicatie (i) van de ontvankelijkheidsbeslissing in het Belgisch Staatsblad en op de website van de FOD Economie³, (ii) van de eventuele bijkomende publiciteitsmaatregelen die de rechter nodig heeft geacht voor de ontvankelijkheidsbeslissing⁴, en (iii) van het homologatievonnis in het Belgisch Staatsblad en op de website van de FOD Economie.⁵ Deze bepaling voorziet geen regeling van de kosten voor de mogelijke aanvullende bekendmakingsmaatregelen voor het gehomologeerde akkoord.⁶ Wellicht is dit een vergetelheid van de wetgever. Ook deze maatregelen kunnen belangrijke kosten genereren en een verdeling in het akkoord is noodzakelijk;
- 10° de waarborgen die de verweerder in voorkomend geval dient te stellen. Dit aspect zal vooral aan bod komen wanneer de onderneming slechts over beperkte financiële middelen beschikt om de groep te vergoeden. De waarborgen kunnen zeer verschillend zijn maar moeten de solvabiliteit en dus de geschiktheid van de onderneming aantonen om het akkoord uit te voeren.⁷ Het is niet noodzakelijk dat de onderneming persoonlijke of zakelijke zekerheden stelt.⁸ Zo kan het schikkingsbedrag bv. op een geblokkeerde rekening worden gestort. Het ontbreken van voldoende waarborgen voor de uitvoering is echter geen specifieke reden om homologatie te weigeren.⁹ De rechter kan slechts een vervollediging van het akkoord vragen indien op dit punt geen verduidelijking werd gegeven.¹⁰ Wellicht kan de rechter het ontbreken van waarborgen wel onrechtstreeks meenemen in zijn beoordeling van het kennelijke onredelijk karakter van het overeengekomen herstel¹¹;

1. Art. XVII.61, § 1 WER. Zie verder randnr. 43660.

2. Art. XVII.61, § 2, 2e lid WER.

3. Art. XVII.43, § 3 WER.

4. Art. XVII.43, § 2, 9^oWER.

5. Art. XVII.50 WER.

6. Immers wordt niet naar art. XVII.45 § 3, 12° WER verwezen.

7. MvT, *Parl.St.* Kamer, 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 34.

8. MvT, *Parl.St.* Kamer, 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 34.

9. Art. XVII.49, § 2 WER.

10. Art. XVII.49, § 1 WER.

11. *Cf.* art. XVII.49, § 2 WER.

11° in voorkomend geval, de procedure voor de herziening van het akkoord tot collectief herstel in het geval dat er zich na de homologatie ervan, al dan niet voorzienbare, schade voordoet; indien er geen procedure is bepaald, bindt het akkoord de leden van de groep niet voor elke nieuwe schade of voor elke niet voorzienbare verzwaaring van de schade die zich na het sluiten van het akkoord voordoet.

De partijen kunnen in het akkoord een procedure voorzien tot herziening in het geval dat er zich na de homologatie nieuwe schade voordoet, die uiteraard in oorzakelijk verband staat met het schadegeval. De partijen zijn hiertoe echter niet wettelijk verplicht. In dit geval behouden de leden van de groep de vrijheid om te procederen tot vergoeding van dergelijke nieuwe schade. De wet spreekt enkel over het vastleggen van een ‘procedure’. Volgens de memorie van toelichting kunnen partijen ‘de methoden’ volgens de welke deze nieuwe schade wordt hersteld overeenkomen (‘modalités de réparation’).¹ Het lijkt inderdaad aangewezen meer dan alleen een procedure vast te leggen, maar in de mate van het mogelijke ook de wijze van berekening van de schadevergoeding om consumenten toch enige zekerheid te bieden over de vergoeding van nieuwe schade/onvoorzienbare verzwaarde schade²;

12° wanneer de publiciteitsmaatregelen als onvoldoende worden beschouwd, de aanvullende maatregelen tot bekendmaking van het gehomologeerde akkoord tot collectief herstel. De homologatiebeschikking en de tekst van het akkoord tot collectief herstel worden bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad en op de website van de FOD Economie.³ De partijen kunnen in het akkoord bedingen dat er bijkomende maatregelen van bekendheid nodig zijn. De partijen moeten hieraan voldoende aandacht besteden aangezien de rechter de homologatie van het akkoord kan weigeren wanneer hij meent dat de aanvullende publiciteitsmaatregelen kennelijk onredelijk zijn. De rechter oordeelt in functie van het aantal te informeren consumenten en de relevantie van de gekozen maatregelen⁴;

13° in voorkomend geval, de tekst van het akkoord zoals die zal worden bekendgemaakt. De tekst die wordt bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad en op de website van de FOD Economie, is niet noodzakelijk de volledige tekst van het akkoord. Aan bepaalde verplichte onderdelen van het akkoord heeft de consument immers weinig boodschap.⁵ Het is ook denkbaar dat bepaalde achtergrondinformatie (bv. een gedetailleerde achtergrond van het akkoord, de grondslagen en de uitgangspunten van

---

1. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 34.

2. E. DE BAERE en E. TERRY, “Het akkoord tot collectief herstel” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 95-96.

3. Art. XVII.50, 2e lid WER.

4. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 35.

5. Zo bv. de verwijzing naar de ontvankelijkheidsbeslissing of de verdeling van de kosten van bekendmaking (art. XVII.45, § 3, 1° en 9° WER).

de overeenkomst, de reden waarom bepaalde schade wordt uitgesloten van de overeenkomst, de achterliggende redeneringen bij het berekenen van de uitkeringen etc. ...) – die weliswaar het akkoord ondersteunt en de rechter toelaat het redelijk karakter van het overeengekomen herstel te beoordelen – niet moet openbaar gemaakt worden.¹ De consument heeft vooral boodschap aan een overzichtelijke tekst waarin hij vlot kan terugvinden wat zijn rechten zijn en hoe hij die kan uitoefenen;

14° de datum van het akkoord en de handtekening van de partijen.

43420 Indien de partijen een akkoord tot collectief herstel hebben bereikt, kan de meest gereede partij het akkoord voorleggen aan de rechter ter homologatie.² Hij verwittigt de andere partij hiervan zonder verwijl, met vermelding van de juiste datum. De rechter gaat in eerste instantie na of het akkoord tot collectief herstel de verplichte vermeldingen bevat die de wet voorschrijft (zie vorig randnummer).³ Indien het akkoord niet overeenstemt met de verplichte wettelijke bepalingen, zendt de rechter het akkoord terug naar de partijen en nodigt hij hen uit het akkoord te vervolledigen binnen de termijn die hij vastlegt. De rechter geeft daarbij een omschrijving van de aan te vullen elementen.⁴

Indien het akkoord volledig of vervolledigd is, buigt de rechter zich over de homologatie. Hij moet de homologatie weigeren wanneer (i) het overeengekomen herstel voor de groep of voor een subcategorie kennelijk onredelijk is, (ii) wanneer de termijn die is bepaald voor de leden van de groep om zich tot de griffie te richten voor het bekomen van individueel herstel kennelijk onredelijk is, (iii) de aanvullende bekendmakingsmaatregelen kennelijk onredelijk zijn, of (iv) de vergoeding van de groepsvertegenwoordiger de werkelijk gedragen kosten overschrijdt. De rechter heeft een marginale beoordelingsbevoegdheid.⁵ Indien de rechter van oordeel is dat hij de homologatie moet weigeren op een van deze gronden, dan kan hij de partijen uitnodigen om het akkoord te herzien, binnen de termijn die hij bepaalt.⁶

In het geval dat het akkoord wordt gehomologeerd, stelt de rechter tevens de schadeafwikkelaar aan die de verdere uitvoering van het akkoord verzekert⁷ (zie verder randnrs. 31 e.v.). De partijen kunnen in het minnelijk akkoord een

1. E. DE BAERE en E. TERRY, “Het akkoord tot collectief herstel” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 96-97.

2. Art. XVII.47 WER.

3. Art. XVII.49, § 1, 1° lid WER.

4. Art. XVII.49, § 1, 2° lid WER.

5. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 35.

6. Art. XVII.49, § 2 *in fine* WER.

7. Art. XVII.49, § 3 WER.

schadeafwikkelaar aan de rechtbank voorstellen, die hieromtrent de vrije beoordelingsvrijheid behoudt.¹

43440 De homologatiebeschikking heeft de gevolgen van een akkoordvonnis in de zin van artikel 1043 Ger.W.² Hieruit volgt dat de partijen geen hoger beroep kunnen aantekenen om de uitspraak van de rechtbank te hervormen. Zij kunnen slechts hoger beroep instellen om de nietigverklaring van het vonnis te bekomen wanneer het akkoord niet wettelijk tot stand is gekomen.³ De partijen kunnen zich beroepen op een wilsgebrek, een gebrek aan bekwaamheid of de strijdigheid met de openbare orde.⁴ Dit is een toepassing van artikel 1134 BW op grond waarvan geldig aangegane overeenkomsten partijen tot wet strekken.⁵

De wet bepaalt verder uitdrukkelijk dat het gehomologeerde akkoordvonnis alle consumenten bindt die tot de groep behoren.⁶ Dit is bijzonder vernieuwend in het Belgisch procedurerecht. Immers strekt het gezag van gewijsde waarmee een vonnis is bekleed en dat verhindert dat het voorwerp van de beslissing nogmaals wordt berecht, zich enkel uit tot diegene die partij waren bij de rechterlijke uitspraak.⁷ In de wet tot invoeging van de rechtsvordering tot collectief herstel wordt het gezag van gewijsde, bij wijze van uitzondering, uitgebreid tot alle consumenten die tot de groep behoren, ook al waren zij zelf geen procespartij in het geding. Het uitgebreide gezag van gewijsde verhindert in het bijzonder dat de consument die tot de groep behoort, nog een individuele procedure kan instellen tegen de onderneming die zich in het akkoord verbonden heeft tot het vergoeden van de schade. Op het uitgebreid gezag van gewijsde wordt in de wet een uitzondering voorzien ten aanzien van de consument die, alhoewel hij deel uitmaakt van de groep, aantoonde geen kennis te kunnen hebben genomen van de ontvankelijkheidsbeslissing binnen de optietermijn die door de rechter werd bepaald.⁸

---

1. Verslag namens de commissie voor het bedrijfsleven, het wetenschapsbeleid, het onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele instellingen, de middenstand en de landbouw, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300/004, 68.

2. Art. XVII.49, § 4 WER.

3. Art. 1043, 2° lid Ger.W.

4. A. FETTWEIS, *Manuel de procédure civile*, Luik, Faculté de droit, d'économie et de sciences sociales de Liège, 1985, 471; J. LAENENS, K. BROECKX, D. SCHEERS en P. THIRIAR, *Handboek gerechtelijk recht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 657.

5. M. GHYSELEN, "Een akkoordvonnis: niet altijd voordelig", *RW* 2004-05, 1420, noot onder Cass. 23 mei 2003.

6. Art. XVII.49, § 4 WER.

7. P. Taelman, *Het gezag van het rechterlijk gewijsde*, Diegem, Kluwer, 2001, 45, 48 en 271. Dit is het betrekkelijk karakter van het gezag van gewijsde (P. Taelman, *Het gezag van het rechterlijk gewijsde*, Diegem, Kluwer, 2001, 272).

8. Art. XVII.49, § 4, *in fine* WER. In dit verband kan opgemerkt worden dat dergelijke uitzondering niet is voorzien voor het vooraf onderhandeld akkoord tot collectief herstel.

43460 Onmiddellijk na het verstrijken van de beroepstermijn deelt de griffie de homologatiebeschikking van het akkoord tot collectief herstel, samen met de tekst van het akkoord, mee aan de diensten van het Belgisch Staatsblad die de integrale bekendmaking verzekeren binnen tien dagen. De griffie verzorgt tevens de mededeling aan de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie die voor publicatie zorgt op de website.¹

De termijn waarbinnen de leden van de groep in geval van een systeem met exclusie zich kunnen aanmelden aan de griffie, vangt aan de dag na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad.²

III. DERDE FASE: DE BEHANDELING TEN GRONDE

43480 De rechter zet het onderzoek van de rechtsvordering tot collectief herstel verder indien (i) de partijen geen akkoord hebben bereikt binnen de termijn die de rechter heeft opgelegd voor de onderhandelingen, noch binnen de verlengde termijn, (ii) de partijen geen gevolg hebben gegeven aan de uitnodiging van de rechter om het akkoord te vervolledigen binnen de termijn die hij daartoe had bepaald³, of (iii) de rechter de homologatie van het akkoord heeft geweigerd.⁴

Binnen een maand worden de partijen bij gerechtsbrief opgeroepen op een zitting die door de rechtbank wordt bepaald.⁵ De termijn van een maand neemt een aanvang de dag die volgt op hetzij⁶ (1) de dag waarop de groepsvertegenwoordiger de rechter heeft ingelicht over het gebrek aan akkoord⁷; (2) de dag van het verstrijken van de termijn voor de onderhandelingen die door de rechtbank werd bepaald, desgevallend op verzoek van de partijen verlengd; (3) de dag waarop de beslissing van de rechter om het akkoord niet te homologeren ter kennis werd gebracht aan de partijen. Tijdens deze zitting bepaalt de rechtbank de termijnen voor onderzoek en behandeling van de zaak. Aangenomen moet worden dat de rechtbank in overleg met de partijen, conclusietermijnen en een rechtsdag bepaalt.

Voor het overige voorziet de wet geen bijzondere bepalingen die het verloop van de procedure ten gronde bepalen. De bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek blijven dan ook onverkort van toepassing.

---

1. Art. XVII.50 WER.

2. Art. XVII.50, 2° lid WER. Hier wordt bedoeld de termijn in art. XVII.45, § 3, 7° WER.

3. De wet verwijst naar de termijn bepaald in art. XVII.49, § 1, 2° lid WER waarbinnen de partijen het akkoord kunnen vervolledigen indien de rechter van oordeel is dat het akkoord niet in overeenstemming is met de verplichte vermeldingen van art. XVII.45, § 3 WER.

4. Art. XVII.52 WER.

5. Art. XVII.53 WER.

6. Art. XVII.53, 2° lid WER.

7. En dit in toepassing van art. XVII.48 WER.

43500 Gedurende de ganse procedure en zolang de rechter geen uitspraak van de zaak ten gronde heeft gedaan, kunnen de partijen alsnog een minnelijk akkoord bereiken en dit voorleggen aan de rechter ter homologatie.¹ Hieruit blijkt nog maar eens het belang dat de wetgever hecht aan het akkoord tot collectief herstel.

43520 Na de instaatstelling van de zaak en de pleidooien, en voor zover tussen de partijen geen akkoord werd bereikt, neemt de rechtbank de zaak in beraad en doet zij uitspraak. Het vonnis waarin de rechter de rechtsvordering gegrond verklaard en de onderneming verplicht tot collectief herstel, bevat minstens de volgende elementen²:

- 1° een verwijzing naar de ontvankelijkheidsbeslissing. Het betreft opnieuw een loutere verwijzing en geen kopie van het ontvankelijkheidsvonnis.³ De vermeldingen die dienen te worden opgenomen in de beslissing ten gronde stemmen grotendeels overeen met de verplichte vermeldingen in het ontvankelijkheidsvonnis, zodat de rechter op verschillende punten ook inhoudelijk naar het ontvankelijkheidsvonnis kan verwijzen;
- 2° de gedetailleerde beschrijving van de collectieve schade. De rechter geeft een gedetailleerde beschrijving van de schade die dient te worden vergoed door de onderneming. Het spreekt voor zich dat dit een onderzoek inhoudt van het oorzakelijk verband tussen de (beweerde) collectieve schade en de (beweerde) collectieve oorzaak. Pas indien de rechter zou oordelen dat het een in oorzakelijk verband staat met het ander én de onderneming hiervoor aansprakelijk is, dan kan de rechter de schade opnemen in het veroordelend vonnis. Aangezien de collectieve schade reeds diende te worden beschreven in het ontvankelijkheidsvonnis⁴, kan de rechter zijn eerder vonnis als referentie nemen. Hij is er echter niet door gebonden. De schadeposten in het ontvankelijkheidsvonnis betreffen immers een beschrijving van de schade die het voorwerp uitmaakt van de rechtsvordering tot collectief herstel. Dit betreft een louter 'objectieve' beschrijving door de rechter zonder dat hieraan een onderzoek ten gronde is voorafgegaan. Het strekt er in het bijzonder toe de procedure af te bakenen en de consumenten te informeren over de inzet van de vordering. Na het onderzoek ten gronde van de rechtsvordering tot collectief herstel, kan de rechter oordelen dat de onderneming niet aansprakelijk is voor het geheel van de schade. Zo zou de rechter kunnen oordelen dat voor een deel van de schade het oorzakelijk verband niet is bewezen of dat een deel van de schade is verjaard. De beschrijving van de collectieve schade in het vonnis ten gronde is dan

---

1. Art. XVII.56 WER.

2. Art. XVII.54, § 1 WER.

3. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 37.

4. Art. XVII.43, § 2, 1° WER.

ook niet per definitie dezelfde als de beschrijving in het ontvankelijkheidsvonnis¹;

- 3° de beschrijving van de groep, en in voorkomend geval, van zijn verschillende subcategorieën, evenals de opgave of de zo juist mogelijke raming van het aantal betrokken consumenten. Ook de beschrijving van de groep werd reeds opgenomen in het ontvankelijkheidsvonnis.² In tegenstelling tot wat geldt voor de collectieve schade, moet worden aangenomen dat de rechter gebonden is door de beschrijving van de groep die hij heeft opgenomen in het ontvankelijkheidsvonnis. Immers strekt deze tot de effectieve vorming van de groep tijdens de optieperiode die begint te lopen na het ontvankelijkheidsvonnis. De definitie van de groep lijnt de consumenten af die deel kunnen uitmaken van de groep en die kunnen gebonden zijn door het vonnis ten gronde. Indien de rechter de beschrijving van de groep alsnog zou aanpassen, dan heeft dit tot gevolg dat de samenstelling van de groep wijzigt. De wet voorziet niet in een bijkomende optietermijn om consumenten toe te laten bijkomend toe te treden, mocht de rechter de groep wijzigen, in het bijzonder verruimen, in het vonnis ten gronde. Nu dergelijke bijkomende optiemogelijkheid niet in de wet is voorzien, kan niet worden toegelaten dat de rechter de omvang van de groep alsnog zou wijzigen. Het voorgaande staat er niet aan in de weg dat de rechter de categorieën waarin de groep wordt ingedeeld, nog wijzigt op basis van bijkomende informatie die werd verstrekt tijdens de procedure.³ Deze categorieën hebben immers eerder betrekking op de afwikkeling van de schade, dan op het lidmaatschap van de consument tot de groep.
- Aangezien de groep zich in deze fase van de procedure reeds heeft gevormd, kan de rechter zich voor de ‘zo juist mogelijke raming van de betrokken consumenten’, steunen op de informatie die op dat ogenblik reeds op de griffie voorhanden is. Zie hieromtrent hoger randnummer 43400;
- 4° de benaming van de groepsvertegenwoordiger, zijn adres, in voorkomend geval zijn ondernemingsnummer en de naam en de hoedanigheid van de persoon of personen die in zijn naam handtekenen;
- 5° de benaming of de naam en voornaam van de verweerder, zijn adres en zijn ondernemingsnummer;
- 6° in voorkomend geval aanvullende maatregelen tot bekendmaking van de beslissing ten gronde, wanneer de rechter oordeelt dat deze voorzien in de wet niet volstaan. Ook hier kan rekening gehouden worden met de aard van de zaak en de omvang en de samenstelling van de groep. De kosten voor de bekendmaking komen ten laste van de partij die in het ongelijk

1. De rechter houdt rekening met de feitelijke gegevens en de rechtselementen waarvan hij in de loop van de procedure kennis krijgt (MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 37).

2. Art. XVII.43, § 2, 4° WER.

3. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 31.

werd gesteld.¹ Dit geldt zowel voor de kosten van de publicatie van het ontvankelijkheidsvonnis als van het vonnis ten gronde, en zowel voor wat betreft de standaard vormen van publicatie als de eventuele aanvullende publiciteitsmaatregelen²;

- 7° de modaliteiten en het bedrag van het herstel.³ Wanneer dit plaatsvindt bij equivalent, oordeelt de rechter, naargelang de omstandigheden van het geval, over de opportuniteit om een globaal vergoedingsbedrag vast te stellen, in voorkomend geval per subcategorie, te verdelen tussen de leden van de groep of een geïndividualiseerd bedrag, te betalen aan elke consument die zich aanmeldt. De geïndividualiseerde vergoeding kan een verschillend bedrag zijn per consument, maar dit kan tevens een forfaitair bedrag zijn dat identiek is voor alle leden van de groep, of dat kan verschillen in functie van de verschillende categorieën.⁴ De rechter zal slechts een globale evaluatie van de collectieve schade maken wanneer individualisering niet mogelijk is.⁵ Het dient te worden benadrukt dat de wet geen wijzigingen aanbrengt aan het burgerlijk aansprakelijkheidsrecht.⁶ Het gemeen recht blijft dan ook onverminderd van toepassing⁷;
- 8° indien in de ontvankelijkheidsbeslissing door de rechter werd beslist tot het optiesysteem met exclusie, de termijn waarbinnen de leden van de groep zich tot de griffie kunnen richten om herstel te krijgen, evenals de te volgen modaliteiten. Zie hieromtrent hoger randnummer 43400;
- 9° in voorkomend geval de waarborgen die de verweerder dient te stellen. Zie hieromtrent hoger randnummer 43400;
- 10° de procedure voor de herziening van de beslissing tot collectief herstel in het geval dat er zich schade, al dan niet voorzienbaar, voordoet na de beslissing. Zie hieromtrent hoger randnummer 43400.

---

1. Art. XVII.54, § 4 WER.

2. Art. XVII.54, § 4 WER verwijst naar de artikelen XVII.43, § 2, 9° WER (aanvullende publiciteitsmaatregelen van het ontvankelijkheidsvonnis), XVII.43, § 3 WER (standaard publicatie van het ontvankelijkheidsvonnis), art. XVII.55 WER (standaard publicatie van het vonnis ten gronde) en art. XVII.54, § 1, 6° WER (aanvullende publiciteitsmaatregelen van het vonnis ten gronde).

3. ZIE HIEROMTRENT E. DE BAERE en E. TERRY, “Het akkoord tot collectief herstel” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 87 e.v. De auteurs behandelen het schadeherstel in het kader van een collectief akkoord maar de beginselen zijn naar analogie van toepassing op het schadeherstel n.a.v. een rechterlijke veroordeling.

4. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 38.

5. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 38.

6. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 37.

7. Nochtans kunnen hierbij enkele kritische vraagtekens worden geplaatst. Zie hieromtrent F. DANIS, E. FALLA en F. LEFÈVRE, “Introduction aux principes de la Loi relative à l’action en réparation collective et premiers commentaires critiques”, *TBH* 2014, 567-568; E. DE BAERE, K. WILLEMS en A.-S. MAERTENS, “Belgische class action: tien pijnpunten”, *NJW* 2015, ter perse.

Ten slotte stelt de rechter in het vonnis de schadeafwikkelaar aan die gelast wordt met de verdere afwikkeling van het collectief schadeherstel (zie verder randnr. 43600 e.v.).¹

- 43540 Indien de rechter de rechtsvordering tot collectief herstel niet gegrond verklaart, verwijst hij naar de ontvankelijkheidsbeslissing.² De wet schrijft voor het overige in dit geval geen verdere verplichte vermeldingen voor.
- 43560 Na het verstrijken van de beroepstermijn deelt de griffie het vonnis mee aan de diensten van het Belgisch Staatsblad die de integrale bekendmaking verzekeren binnen tien dagen.³ Tevens zendt de griffie kopie van het vonnis aan de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie die de beslissing integraal bekend maakt op haar website.

De *take up period*, zijnde de termijn waarbinnen de leden van de groep zich in geval van een optiesysteem met exclusie alsnog moeten aanmelden om schadeherstel te bekomen, begint te lopen de dag na de bekendmaking van de beslissing in het Belgisch Staatsblad.⁴

- 43580 Opnieuw expliciteert de wet dat de beslissing ten gronde alle leden van de groep bindt.⁵ De wet voorziet in een uitzondering voor de consument die, hoewel hij deel uitmaakt van de groep, aantoonbaar redelijkerwijs geen kennis te kunnen hebben genomen van de ontvankelijkheidsbeslissing gedurende de optietermijn.⁶

IV. VIERDE FASE: DE UITVOERING VAN HET VONNIS OF HET AKKOORD

- 43600 De correcte uitvoering van het gehomologeerde akkoord tot collectief herstel of van het veroordelend vonnis wordt toevertrouwd aan een gerechtelijk mandataris: de schadeafwikkelaar.⁷ De rechter stelt de schadeafwikkelaar aan uit de lijst die wordt opgesteld door de algemene vergadering van de rechtbank die bevoegd is om kennis te nemen van de vordering tot collectief herstel.⁸ Als schadeafwikkelaar kunnen optreden advocaten, ministeriële ambtenaren⁹ of

---

1. Art. XVII.54, § 2 WER.

2. Art. XVII.54, § 3 WER.

3. Art. XVII.55 WER.

4. Art. XVII.55, 2^e lid WER.

5. Zie hieromtrent hoger randnr. 43440.

6. Art. XVII.54, § 5 WER.

7. Art. XVII.57, § 2 WER.

8. Art. XVII.57, § 1, 1^e lid WER.

9. Bijvoorbeeld een notaris of een gerechtsdeurwaarder: W. DE GENDT, "Afwikkeling van de schade inzake collectief herstel" in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 131.

gerechtelijke mandatarissen in de uitoefening van hun beroep of ambt, die waarborgen bieden inzake bekwaamheid op het gebied van schadeafwikkeling.¹ Het is niet vereist dat zij deel uitmaken van de Brusselse rechtbank of ingeschreven zijn aan de Brusselse balie.²

De opdracht van de schadeafwikkelaar tot uitvoering van het akkoord of het vonnis, valt *grosso modo* uiteen in twee deelopdrachten: enerzijds de definitieve samenstelling van de groep, en anderzijds het schadeherstel verzekeren van de leden van de groep.

43620 Vooreerst gaat de schadeafwikkelaar binnen een redelijke termijn over tot de definitieve samenstelling van de groep consumenten die aanspraak maken op schadeherstel. De schadeafwikkelaar stelt in eerste instantie een voorlopige lijst op met leden van de groep, op basis van de gegevens die hem worden verstrekt door de griffie. In geval van een optiesysteem met inclusie betreft het de verklaringen van de consumenten die tijdens de optietermijn op de griffie werden afgelegd om tot de groep te behoren. In geval van een optiesysteem met exclusie betreft het zowel de verklaringen van de consumenten die tijdens de optietermijn werden afgelegd om niet tot de groep te behoren, alsook de verklaringen die werden afgelegd op de griffie tijdens de *take up period* waarin de leden van de groep zich alsnog uitdrukkelijk kenbaar maken.³ De schadeafwikkelaar deelt desgevallend de consumenten in per subcategorie. Indien de schadeafwikkelaar van oordeel is dat een consument die zich kenbaar heeft gemaakt als groepslid, niet voldoet aan de beschrijving van de groep, of, in voorkomend geval, van de subcategorie of aan de voorgeschreven modaliteiten, vermeldt hij de betwisting op de voorlopige lijst, met opgave van de reden.⁴

Van zodra de voorlopige lijst is opgesteld, maakt de schadeafwikkelaar ze over aan de rechter, aan de groepsvertegenwoordiger en aan de verweerder.⁵ Hij brengt op hetzelfde ogenblik de leden van de groep op de hoogte die hij voorstelt uit te sluiten, met opgave van de reden van hun uitsluiting. De lijst ligt tevens ter inzage op de griffie.

Binnen de dertig dagen na de betekening van de voorlopige lijst kan de groepsvertegenwoordiger of de verweerder bij de griffie de inschrijving of de uitsluiting van een groepslid op de voorlopige lijst betwisten, met opgave van

---

1. Art. XVII.57, § 1, 2^e lid WER.

2. Verslag namens de commissie voor het bedrijfsleven, het wetenschapsbeleid, het onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele instellingen, de middenstand en de landbouw, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300/004, 65.

3. De schadeafwikkelaar kan dan ook pas zijn lijst vervolledigen nadat de *take up period* is verstreken.

4. Art. XVII.58, § 1, 2^e lid WER.

5. Art. XVII.58, § 2 WER.

de reden.¹ De Nederlandse wettekst maakt melding van de “betekening” van de lijst. In de Franse tekst wordt echter de term “notification” gebruikt. Wellicht dient inderdaad te worden aangenomen dat de schadeafwikkelaar geen werkelijke betekening moet doen aan alle uitgesloten leden van de groep, maar dat een loutere kennisgeving volstaat.² De termijn van dertig dagen kan op verzoek van de schadeafwikkelaar of op vraag van een der partijen door de rechter worden verlengd. Immers hebben de partijen slechts dertig dagen tijd om de mogelijks zeer omvangrijke lijst van consumenten aan een onderzoek te onderwerpen. De wet schrijft verder geen formaliteiten voor met betrekking tot de betwisting die wordt gevoerd. Dit kan dan ook bij eenvoudige brief.

Uiterlijk binnen de veertien dagen na het verstrijken van voormelde termijn, brengt de griffie de betrokken groepsleden en de schadeafwikkelaar op de hoogte van de betwisting met opgave van de ingeroepen reden.³ Deze termijn is bijzonder kort voor de zware administratieve last die op de griffie rust. De griffie moet immers in die periode alle betwistingen verzamelen en de betrokken consumenten een voor een op de hoogte brengen met opgave van de reden van de betwisting. De wet voorziet niet in een kennisgeving aan de groepsvertegenwoordiger en de verweerder. Nochtans dienen zij hun standpunt omtrent elkaars betwistingen kenbaar te maken op de griffie.⁴ Het lijkt dan ook aangewezen, mede op grond van de tegensprekelijkheid van de procedure, dat de groepsvertegenwoordiger en de onderneming elkaar op de hoogte brengen van de betwistingen die zij voeren.

Binnen een termijn van veertien dagen kunnen de groepsvertegenwoordiger, de verweerder, de leden van de groep waarvan de inschrijving op de voorlopige lijst wordt betwist en de schadeafwikkelaar hun standpunt kenbaar maken aan de griffie.⁵ De wetgever heeft nagelaten om te bepalen wanneer deze termijn van veertien dagen begint te lopen. Het is onduidelijk of dit het louter verstrijken van de termijn is uit de vorige alinea, dan wel veertien dagen vanaf de effectieve kennisgeving aan de betrokken groepsleden en de schadeafwikkelaar. Indien deze termijn een aanvang neemt na het verstrijken van de termijn van veertien dagen waarbinnen de griffie dient over te gaan tot de individuele kennisgevingen aan de groepsleden en de schadeafwikkelaar, kan zich een probleem stellen indien de griffie wacht tot de allerlaatste dag van de termijn om de betreffende brieven te versturen. Immers kan dit een nadeel opleveren ten opzichte van de consumenten aan wie de brieven werden verzonden aan het begin van de termijn. Begint de termijn echter te lopen vanaf de individuele

---

1. Art. XVII.58, § 3, 1° lid WER.

2. In die zin S. VOET en B. ALLEMEERSCH, “De rechtsvordering tot collectief herstel: een Belgische class action voor consumenten”, *RW* 2014-15, 657, voetnoot 209.

3. Art. XVII.58, § 3, 2° lid WER.

4. Art. XVII.58, § 3, 3° lid WER.

5. Art. XVII.58, § 3, 3° lid WER.

kennisgevingen, dan zal het beginpunt voor iedere bestemming verschillen in de tijd. Het is onmogelijk om dit in kaart te brengen. Ten aanzien van de groepsvertegenwoordiger en de onderneming stelt zich nog een bijkomend probleem. Zoals hiervoor werd gesteld is er voor deze partijen geen kennisgeving door de griffie voorzien van elkaars betwistingen. Zij hebben er dan ook geen zicht op wanneer voormelde termijn begint te lopen. Deze wetsbepaling is dan ook absoluut voor verduidelijking vatbaar.

Binnen de dertig dagen na het verstrijken van voormelde termijnen, roept de rechter de schadeafwikkelaar, de groepsvertegenwoordiger, de verweerder, evenals de leden van de groep waarvan de inschrijving op de voorlopige lijst werd betwist, op teneinde een uitspraak te doen over de definitieve lijst.¹ Uit wat hiervoor reeds werd uiteengezet, volgt dat ook het beginpunt van deze termijn onduidelijk is. Op deze zitting hoort de rechter de opgeroepen partijen.²

De definitieve lijst van de leden van de groep die recht op herstel hebben, wordt door de rechter opgesteld na afloop van de zitting.³ De griffie deelt de definitieve lijst mee aan de schadeafwikkelaar, aan de groepsvertegenwoordiger, aan de verweerder en aan de leden van de groep wiens inschrijving op de definitieve lijst werd geweigerd.⁴ In de wet is geen kennisgeving voorzien aan de consumenten wiens inschrijving op de lijst werd toegestaan, ondanks de gevoerde betwisting.

43640 Tevens is de schadeafwikkelaar belast met de correcte uitvoering van het akkoord of het vonnis. Indien de onderneming gehouden is tot herstel in natura, dan voert de onderneming deze verplichting uit onder het toezicht van de schadeafwikkelaar. In geval van herstel bij equivalent maakt de onderneming aan de schadeafwikkelaar de vergoeding over volgens hetgeen is overeengekomen in het akkoord tot collectief herstel of is bepaald in het veroordelend vonnis.⁵ In de wet is geen termijn bepaald waarbinnen de onderneming haar verplichtingen moet uitvoeren.

43660 De schadeafwikkelaar maakt een gedetailleerd driemaandelijks verslag over aan de rechter met betrekking tot de uitvoering van zijn opdracht.⁶ De rechter blijft gevat tot het herstel integraal is uitgevoerd voor alle groepsleden die voorkomen op de definitieve lijst.⁷ Na integrale uitvoering van het herstel,

---

1. Art. XVII.58, § 4, 1^e lid WER.

2. Art. XVII.58, § 4, 2^e lid WER.

3. Art. XVII.58, § 5, 1^e lid WER.

4. Art. XVII.58, § 5, 2^e lid WER.

5. Art. XVII.59, § 2 WER.

6. Art. XVII.59, § 1 WER.

7. Art. XVII.60 WER.

maakt de schadeafwikkelaar een eindverslag over aan de rechter.¹ Dit verslag wordt tevens ter informatie aan de groepsvertegenwoordiger en aan de onderneming overgemaakt. De wet bepaalt niet wie hiervoor verantwoordelijk is. Er kan van uitgegaan worden dat dit toekomt aan de schadeafwikkelaar, en niet aan de griffie. Dit eindverslag bevat alle informatie die nodig is om de rechter toe te laten een beslissing te nemen over de definitieve afsluiting van de rechtsvordering tot collectief herstel.² In voorkomend geval moet de schadeafwikkelaar melding maken van het bedrag van het saldo dat niet aan de consumenten werd uitgekeerd. Het eindverslag bevat eveneens een gedetailleerd overzicht van de kosten en de vergoeding van de schadeafwikkelaar.³ De vergoeding wordt berekend overeenkomstig de regels die door de koning worden bepaald.⁴

Door de goedkeuring van het eindverslag, maakt de rechter definitief een einde aan de uitvoeringsprocedure die wordt verzekerd door de schadeafwikkelaar.⁵ In feite maakt de rechter door de goedkeuring van het eindverslag niet enkel een einde aan de uitvoeringsfase maar aan de ganse procedure tot collectief herstel. De beslissing tot goedkeuring van het eindverslag vormt een uitvoerbare titel op grond waarvan de schadeafwikkelaar de gemaakte kosten en zijn vergoeding kan terugvorderen van de verweerder.⁶ De wet voorziet niet in een mogelijkheid tot tegenspraak van de onderneming op de raming van kosten en vergoeding van de schadeafwikkelaar. Evenmin is er een zitting voorzien waarop dit aspect wordt behandeld. Er wordt aldus lastens de verweerder een vonnis geveld zonder dat de wet hieromtrent het recht van verdediging mogelijk maakt. Indien de wet niet uitdrukkelijk op dit punt wordt aangepast, lijkt het toch essentieel dat de rechter hiermee omzichtig omspringt en een zitting houdt, minstens een schriftelijke repliek mogelijk maakt van de verweerder. Bij gebreke aan uitdrukkelijke wetsbepaling in die zin, dient te worden aangenomen dat er wel een mogelijkheid tot hoger beroep openstaat door de verweerder tegen deze beslissing van de rechter tot begroting en tenlastelegging van de kosten en vergoeding van de schadeafwikkelaar.

De rechter oordeelt in zijn eindbeslissing tevens over de bestemming die de verweerder dient te geven aan het eventueel resterend saldo van de bedragen die niet werden uitgekeerd door de schadeafwikkelaar.⁷ In de memorie van toelichting wordt gesteld dat de rechter ter zake over een ruime

---

1. Art. XVII.61, § 1, 1° lid WER.

2. Art. XVII.61, § 1, 2° lid WER.

3. Art. XVII.61, § 1, 3° lid WER.

4. Bij het afsluiten van het onderzoek voor deze bijdrage werd nog geen KB in die zin gepubliceerd.

5. Art. XVII.61, § 2, 1° lid WER.

6. Art. XVII.61, § 2, 2° lid WER.

7. Art. XVII.61, § 2, 1° lid WER.

beoordelingsbevoegdheid beschikt.¹ Het is bijzonder vreemd dat de wet niet bepaalt dat deze bedragen terug worden betaald aan de onderneming. Dit is des te meer het geval indien de vergoeding van de consumenten is gesteund op een collectief akkoord. In dit geval heeft de onderneming er immers mee ingestemd om vrijwillig de consumenten te vergoeden. Het kan dan ook niet worden aanvaard dat een deel van deze vergoeding een bestemming zou krijgen waarmee de onderneming niet uitdrukkelijk is akkoord gegaan.

- 43680 De griffie deelt de beslissing van de rechter mee aan de diensten van het Belgisch Staatsblad die ze integraal bekend maken binnen de tien dagen, alsook aan de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie die ze bekendmaakt op de website.²

De bekendmaking op de website is tevens het aanvangspunt van de verjarings-termijn voor de rechtsvordering in burgerlijke aansprakelijkheid van de groepsvertegenwoordiger en de schadeafwikkelaar.³

§ 4. De tweede piste: het vooraf onderhandeld akkoord tot collectief herstel

- 43700 De wet tot invoeging van de rechtsvordering tot collectief herstel, voorziet tevens in de mogelijkheid dat de groepsvertegenwoordiger en de onderneming een akkoord tot collectief herstel hebben gesloten, nog voordat de groepsvertegenwoordiger de rechtsvordering tot collectief herstel heeft ingesteld tegen de onderneming. Ook het akkoord dat buiten een procedure werd bereikt, kan aan de rechter worden voorgelegd ter homologatie.

De partijen kunnen de rechter hiervoor vatten bij gezamenlijk verzoekschrift.⁴ De wet bepaalt dat dit een verzoekschrift op tegenspraak betreft dat moet voldoen aan de bepalingen van artikel 1034*bis* e.v. Ger.W. Het verzoekschrift op tegenspraak betreft een uitzondering op de regel dat hoofdvorderingen worden ingeleid bij dagvaarding en is enkel toegelaten indien de wet dit uitdrukkelijk voorziet.⁵ De dwingende bepalingen waaraan het verzoekschrift moet voldoen, lijken niet alleen overbodig, maar tevens zeer moeilijk toepasbaar in het kader van een akkoordprocedure. Immers impliceert de akkoordprocedure dat er geen tegenstrijdige rechten zijn waarover discussie bestaat en die door de ene partij tegen de andere partij worden afgedwongen. Er is dan ook geen sprake van een “tegenpartij” aan wie het verzoekschrift ter kennis moet

---

1. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 42.

2. Art. XVII.62, 1^e lid WER.

3. Art. XVII.62, 2^e lid WER.

4. Art. XVII.42, § 2 WER.

5. S. RAES, “Het verzoekschrift op tegenspraak” in X, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, art. 1034*bis* Ger.W., 2.

worden gebracht (art. 1034*bis* Ger.W.), noch van “op te roepen partijen” (art. 1034*ter*, 3° Ger.W.) van wie, op straffe van nietigheid, daarenboven een attest van woonplaats aan het verzoekschrift moet worden toegevoegd (art. 1034*quater* Ger.W.). De wetgever had er dan ook voor kunnen opteren om de rechtsingang toe te laten bij gezamenlijk verzoekschrift, waarvoor slechts minimale vormvoorwaarden zijn voorgeschreven (art. 706 Ger.W.).

Het verzoekschrift moet verder het bewijs bevatten dat is voldaan aan de specifieke ontvankelijkheidsvoorwaarden die de wet tevens oplegt voor de rechtsvordering tot collectief herstel.¹ Toegepast op het akkoord tot collectief herstel betekent dit dat partijen moeten aantonen dat (i) de ingeroepen oorzaak een mogelijke inbreuk betreft gepleegd door de onderneming op een van haar contractuele verplichtingen dan wel op een van de Europese verordeningen of de wetten die staan opgenomen in de wet, (ii) het verzoekschrift wordt ingediend door een groepsvertegenwoordiger die aan de wettelijke voorwaarden voldoet en geschikt is om het akkoord te sluiten en (iii) de akkoordprocedure meer doelmatig is dan een procedure van gemeen recht.

Het akkoord tot collectief herstel wordt als bijlage aan het verzoekschrift toegevoegd. Voor de verplichte inhoud van het akkoord verwijst de wet naar de bepalingen met betrekking tot het akkoord dat tijdens de procedure wordt bereikt (zie hoger randnr. 21).² Verder moet het vooraf onderhandeld akkoord het toe te passen optiesysteem vermelden evenals de termijn die aan de consumenten wordt toegekend om hun keuzerecht uit te oefenen.³ De wet bepaalt niet dat het verzoekschrift een toelichting moet bevatten bij de inhoud van het akkoord dat wordt voorgelegd ter homologatie. Artikel 1034*ter*, 4° Ger.W. bepaalt in dit verband enkel dat het verzoekschrift het onderwerp en een korte samenvatting van de middelen moet bevatten. Het lijkt nochtans ten zeerste aangewezen dat het verzoekschrift voldoende duiding en achtergrond zou geven bij de inhoud van het bereikte akkoord. Het is immers nuttig om op de beoordeling van de rechtbank van het akkoord te anticiperen en hieromtrent voldoende achtergrondinformatie te verstrekken.

43720 Indien het verzoekschrift onvolledig is, dan nodigt de griffier de verzoeker uit om het verzoekschrift binnen de acht dagen te vervolledigen.⁴ Ook hier zal de

1. Art. XVII.42, § 2, 2^e lid WER verwijst naar art. XVII.36 WER.

2. Art. XVII.42, § 2, 3^e lid WER. De wettekst verwijst naar de verplichte vermeldingen in art. XVII.45, § 3, 2° tot 13°. Er wordt logischerwijs niet verwezen naar de verplichte vermelding in art. XVII.45, § 3, 1° aangezien dit artikel voorschrijft dat het akkoord dient te verwijzen naar de ontvankelijkheidsbeslissing. Deze bepaling kan uiteraard niet worden toegepast in het kader van een vooraf onderhandeld akkoord.

3. Art. XVII.42, § 2, 3e lid WER.

4. Art. XVII.42, § 3 WER. De termijn van acht dagen begint te lopen vanaf de ontvangst van de uitnodiging van de griffie om het verzoekschrift te vervolledigen (dit blijkt uit art. XVII.42, § 3, 2^e lid WER).

griffie zich beperken tot een louter formele controle van het verzoekschrift. Het komt immers niet aan de griffie toe om de inhoud van het akkoord dat bij het verzoekschrift werd gevoegd, te beoordelen. Indien de verzoekers het verzoekschrift aanvullen dan wordt de oorspronkelijke datum van neerlegging behouden.¹ Het verzoekschrift dat niet, onvolledig of te laat wordt aangevuld, wordt geacht niet te zijn ingediend.²

43740 Binnen de twee maanden volgend op de neerlegging van het verzoekschrift (desnoods na de aanvulling ervan), beslist de rechter over het verzoek tot homologatie.³ De wet maakt geen melding van een zitting waarop de partijen toelichting kunnen geven bij de inhoud van het akkoord. Nochtans kan dit bijzonder nuttig zijn. Op deze zitting kan immers een inhoudelijk debat ontstaan over de bepalingen van het akkoord, wat de opdracht van de rechter enkel ten goede kan komen. Op de zitting zou de rechter tevens aan de partijen kunnen vragen om het akkoord aan te vullen of om het akkoord te herzien, mocht de rechter dit nodig achten.⁴ De rechter kan zich hiervoor steunen op artikel 1034*sexies* Ger.W. en de verzoekers bij gerechtsbrief oproepen op een door de rechtbank te bepalen zitting.

43760 De bepalingen die van toepassing zijn op het akkoord tot collectief herstel dat werd gesloten tijdens de procedure, zijn verder naar analogie van toepassing op het vooraf onderhandeld akkoord.⁵ In dit laatste geval voorziet de wet een bijkomende grond voor de rechter om de homologatie te weigeren, met name wanneer niet voldaan is aan de bijzondere ontvankelijkheidsvoorwaarden die de wet oplegt.⁶

De eenvoudige verwijzing in de wet naar de bepalingen op het collectief akkoord dat werd bereikt in de procedure, is niet zonder (procedurele) moeilijkheden. Dit geldt in het bijzonder voor wat de vorming van de groep consumenten betreft. Zoals hoger reeds werd uiteengezet, neemt de optietermijn voor de consumenten in de geschillenprocedure een aanvang de dag na de bekendmaking van de ontvankelijkheidsbeslissing in het Belgisch

---

1. Art. XVII.42, § 3, 2^e lid WER

2. Art. XVII.42, § 3, 3^e lid WER.

3. Art. XVII.44, § 1 WER. Dit is dezelfde periode (twee maanden) die aan de rechter wordt toegekend om een ontvankelijkheidsvonnis te vellen.

4. Deze mogelijkheid is uitdrukkelijk voorzien in art. XVII.49, § 1, 2^e lid en § 2, 2^e lid WER.

5. Art. XVII.44, § 3 WER verwijst naar de bepalingen in de art. XVII.49 tot 51 WER. De wet verwijst aldus niet naar art. XVII.46 WER dat bepaalt dat het sluiten van een akkoord tot collectief herstel geen erkenning van aansprakelijkheid of van schuld van de verweerder inhoudt. Nochtans dient te worden aangenomen dat hetzelfde geldt voor het vooraf onderhandeld akkoord. Deze kleine vergetelheid in de wet wordt gedeeltelijk opgevangen door art. XVII.51 WER dat wel van toepassing is en bepaalt dat de homologatie van het akkoord geen erkenning van aansprakelijkheid of schuld van de verweerder inhoudt.

6. Art. XVII.44, § 2 WER verwijst naar art. XVII.36 WER.

Staatsblad.¹ Het is pas na het verstrijken van deze optietermijn dat de onderhandelingsfase begint te lopen. Indien het akkoord wordt bereikt voorafgaand aan de collectieve procedure, dan ligt de situatie enigszins anders. Op het ogenblik dat het verzoekschrift wordt neergelegd tot homologatie van het vooraf onderhandeld akkoord, is de optietermijn uiteraard nog niet begonnen te lopen. Dit blijkt tevens uit de bepaling die voorschrijft dat het vooraf onderhandeld akkoord het toe te passen optiesysteem dient te vermelden evenals de termijn die aan de consumenten wordt toegekend om hun keuzerecht uit te oefenen.² De wet tot invoeging van de rechtsvordering tot collectief herstel bepaalt in dit geval echter niet wanneer de optietermijn begint te lopen, noch hoe de keuze tussen de twee optiesystemen wordt gemaakt. Er wordt enkel verwezen naar de bepalingen van het collectief akkoord in de geschillenprocedure die naar analogie van toepassing zijn op het vooraf onderhandeld akkoord. Aangezien deze bepalingen echter betrekking hebben op de fase na het verstrijken van de optietermijn, dient te worden vastgesteld dat geen enkele wettelijke bepaling betrekking heeft op de optietermijn. In de memorie van toelichting wordt er van uitgegaan dat het vertrekpunt van de optietermijn de bekendmaking is van het gehomologeerde akkoord in het Belgisch Staatsblad.³ Dit is nochtans niet zo evident. Immers begint op dat ogenblik volgens de wet de termijn te lopen waarbinnen, in het geval dat het systeem met exclusie werd toegepast, de consumenten die deel uitmaken van de groep zich kunnen richten tot de griffie en zich kunnen aanmelden om de vergoeding die aan hen toekomt, effectief op te eisen.⁴ De wetgever heeft dan ook nagelaten in een afzonderlijke termijn te voorzien waarbinnen de groep kan worden gevormd. Het verdient dan ook aanbeveling dat de wet op dit punt zou worden aangepast.

- 43780 Indien de rechter de homologatie van het akkoord weigert, neemt de procedure tot collectief herstel een einde. In tegenstelling tot wat geldt voor het akkoord binnen de procedure, is hier geen mogelijkheid voorzien om de procedure verder te zetten met het oog op een beoordeling ten gronde. De groepsvertegenwoordiger moet de procedure opnieuw aanvatten door neerlegging van een verzoekschrift op tegenspraak.⁵

1. Art. XVII.43, § 4 WER.

2. Art. XVII.42, § 2, 3^e lid WER.

3. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 28.

4. Zie art. XVII.50, 2^e lid WER dat verwijst naar de termijn van art. XVII.45, § 3, 7° WER.

5. In de wet is geen uitzondering voorzien op de verplichte onderhandelingsfase wanneer de rechtsvordering tot collectief herstel wordt ingesteld nadat de rechter de homologatie van het akkoord heeft geweigerd. Een nieuwe onderhandelingsfase lijkt in dit scenario echter weinig nuttig: E. DE BAERE, K. WILLEMS en A.-S. MAERTENS, “Belgische class action: tien pijnpunten”, *NJW* 2015, ter perse.

§ 5. *Bijzondere wettelijke bepalingen*

43800 De wet voorziet finaal nog enkele bijzondere bepalingen met betrekking tot de verjaring, tussengeschieden en de verhouding met andere procedures. Het zijn bepalingen die afwijken van het gemeen recht.

I. BIJZONDERE BEPALINGEN MET BETREKKING TOT DE VERJARING

43820 Aangezien de individuele consumenten geen procespartij zijn bij de collectieve procedure, heeft het instellen van deze procedure geen stuiting van de verjaring van de individuele rechtsvordering tegen de betrokken onderneming tot gevolg (art. 2244 BW). De wet voorziet om die reden een aantal bijzondere bepalingen die de verjaring van de individuele vordering schorsen gedurende een beperkte periode.

43840 Vooreerst bepaalt de wet dat indien de rechtsvordering tot collectief herstel door de rechter ontvankelijk wordt verklaard, de verjaringstermijn van de individuele rechtsvordering van de consument die heeft gekozen voor de uitsluiting uit de groep in geval van een optiesysteem met exclusie, wordt geschorst voor de duur van de tijd tussen de bekendmaking van de ontvankelijkheidsbeslissing in het Belgisch Staatsblad en de dag waarop hij zijn keuze aan de griffie heeft meegedeeld.¹ Aan de consument wordt op die manier een zekere rust gegund om zich te beraden of hij al dan niet wil aansluiten bij de groep, dan wel of hij een individuele procedure wenst op te starten. De dreigende verjaring van zijn individuele vordering wordt door de schorsing enigszins geneutraliseerd.

43860 Tevens voorziet de wet dat de verjaringstermijn van de individuele rechtsvordering van de consument die behoort tot de groep, wordt geschorst indien de rechter de procedure afsluit om reden dat de groepsvertegenwoordiger niet meer aan de wettelijke voorwaarden voldoet.² De schorsing loopt, met terugwerkende kracht, vanaf de bekendmaking van de ontvankelijkheidsbeslissing in het Belgisch Staatsblad tot aan de dag waarbij de afsluiting wordt vastgesteld. Het eindpunt van deze periode van schorsing houdt weinig rechtszekerheid in voor de consument. Immers wordt de beslissing van de rechter tot afsluiting van de procedure enkel bekend gemaakt op de website van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie.³ Daarenboven is er geen termijn voorzien waarbinnen die publicatie dient te gebeuren. Het is dan ook perfect

---

1. Art. XVII.63, § 1 WER.

2. Art. XVII.63, § 2 WER verwijst naar de afsluiting van de procedure in toepassing van art. XVII.40 WER.

3. Art. XVII.40, 4^e lid WER.

denkbaar dat de consument niet op de hoogte is van het einde van de procedure, noch van het feit dat zijn individuele verjaringstermijn werd geschorst, en dat deze schorsing alweer tot een einde is gekomen.

- 43880 Ten slotte wordt de verjaringstermijn van de individuele rechtsvordering van de consument die werd uitgesloten uit de definitieve lijst van de leden van de groep geschorst, en dit vanaf de bekendmaking van de ontvankelijkheidsbeslissing in het Belgisch Staatsblad tot aan de dag waarop hij door de griffie in kennis is gesteld van zijn uitsluiting uit de lijst.¹ De wetgever wil op die manier vermijden dat de verjaring van de individuele rechtsvordering zou intreden gedurende de periode dat de consument dacht dat hij deel uitmaakte van de groep, maar daar nadien van uitgesloten blijkt te zijn.

II. BIJZONDERE BEPALINGEN MET BETREKKING TOT TUSSENGESCHILLEN

- 43900 De wet bevat tevens een aantal artikelen waarin uitdrukkelijk wordt afgeweken van enkele bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek.
- 43920 In afwijking van artikel 807 Ger.W. mag de groepsvertegenwoordiger de rechtsvordering tot herstel van collectieve schade niet meer wijzigen of uitbreiden.² Artikel 807 Ger.W. bepaalt dat een vordering die voor de rechter aanhangig is, uitgebreid of gewijzigd kan worden, indien de nieuwe, op tegenspraak genomen conclusies, berusten op een feit of akte in de dagvaarding aangevoerd, zelfs indien hun juridische omschrijving verschillend is. Uit deze bepalingen volgt dat de groepsvertegenwoordiger geen nieuwe vordering meer kan instellen tegen de onderneming, of zijn oorspronkelijke vordering niet meer mag wijzigen, nadat de rechtsvordering tot collectief herstel aanhangig werd gemaakt, ook al berust deze gewijzigde vordering of nieuwe vordering op dezelfde oorzaak (zijnde hetzelfde schadegeval). De consumenten moeten op het ogenblik waarop ze hun optie uitoefenen, weten wat het precieze voorwerp is van de rechtsvordering tot collectief herstel. Het voorwerp van de vordering kan dan ook naderhand niet meer worden gewijzigd.³ Dit zou immers betekenen dat de consumenten niet correct waren geïnformeerd op het ogenblik dat ze van hun optierecht gebruik maakten.⁴ De groepsvertegenwoordiger moet dus zeer bedachtzaam te werk gaan bij het instellen en formuleren van zijn vordering tot collectief herstel.

---

1. Art. XVII.63, § 3 WER.

2. Art. XVII.64 WER.

3. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 43.

4. Verslag namens de commissie voor het bedrijfsleven, het wetenschapsbeleid, het onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele instellingen, de middenstand en de landbouw, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300/004, 73.

- 43940 Tevens kan de groepsvertegenwoordiger in afwijking van artikel 820 Ger.W. geen afstand doen van het geding dan met het akkoord van de rechter.¹ De rechter gaat in het bijzonder na of de afstand in het belang is van de groep.²

Hierbij kan opgemerkt worden dat de wet tot invoeging van de rechtsvordering tot collectief herstel niet afwijkt van de overige bepalingen die betrekking hebben op de afstand van geding. Het Gerechtelijk Wetboek bepaalt verder dat de afstand van geding aanvaard moet worden door de partij aan wie hij is betekend, tenzij de afstand wordt gedaan alvorens de tegenpartij conclusie heeft genomen over het onderwerp van de vordering waarvan wordt afgezien.³ Aangezien de wet niet afwijkt van deze bepaling moet de onderneming in voorkomend geval, nl. wanneer zij reeds een conclusie heeft neergelegd, ook haar akkoord geven tot de afstand van de procedure.

De wet voegt hieraan toe dat wanneer de rechter de afstand van geding toekent, de verjaringstermijn van de individuele rechtsvordering van de leden van de groep wordt geschorst vanaf de dag van neerlegging van het verzoekschrift waarin de rechtsvordering tot collectief herstel wordt ingesteld.⁴

De wet schrijft tevens voor dat de groepsvertegenwoordiger geen afstand van de rechtsvordering kan doen.⁵ Dit is logisch aangezien de groepsvertegenwoordiger zelf geen titularis is van de subjectieve rechten die in het geding zijn en hiervan dus onmogelijk afstand kan doen.

- 43960 Ten slotte bepaalt de wet dat in afwijking van de artikelen 566 en 856, 2^e lid van het Gerechtelijk Wetboek, een vordering tot collectief herstel en een rechtsvordering tot individueel herstel niet mogen samengevoegd worden op grond van samenhang.⁶ Hieruit volgt dat de individuele vordering van de consument tegen de onderneming niet op grond van samenhang kan worden gevoegd bij de collectieve procedure, om samen te worden behandeld.

III. BIJZONDERE BEPALINGEN MET BETREKKING TOT VERHOUDING MET ANDERE PROCEDURES

- 43980 De wet regelt vooreerst uitdrukkelijk de verhouding met een aanhangige strafprocedure.

---

1. Art. XVII.65, 1e lid WER.

2. S. RUTTEN, "Beslissing ten gronde" in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 112.

3. Art. 825 Ger.W.

4. Art. XVII.65, 2e lid WER.

5. Art. XVII.65, 3e lid WER dat verwijst naar art. 821 Ger.W.

6. Art. XVII.66, lid ??? WER.

De rechter beslist over de ontvankelijkheid van een rechtsvordering tot collectief herstel, over de homologatie van een akkoord tot herstel van een collectieve schade of over de grond van het geschil onafgezien van elke vervolging die voor dezelfde feiten is ingesteld voor een strafrechtelijke rechtbank.¹ De wet voorziet met andere woorden in een uitzondering op het adagium ‘le criminel tient le civil en état’.² De burgerlijke collectieve procedure kan dan ook doorgang vinden zonder dat het resultaat van de strafprocedure dient te worden afgewacht.

Een consument die zich burgerlijke partij stelt voor een strafrechtelijke rechtbank is geen groepslid, en kan geen beroep doen op de rechtsvordering tot collectief herstel. De burgerlijke partij kan slechts tot de groep behoren wanneer hij er uitdrukkelijk afstand van doet binnen de optietermijn die door de rechter werd bepaald.³ Vanzelfsprekend moet de consument in geval van een optiesysteem met inclusie, naast de afstand van de burgerlijke partijstelling, ook nog een optieverklaring afleggen, wil hij tot de groep behoren. In geval van een optiesysteem met exclusie behoort de consument vanaf de afstand van de burgerlijke partijstelling en het verstrijken van de optietermijn, automatisch tot de groep.

44000 Verder bepaalt de wet dat de rechtsvordering tot collectief herstel er zich niet tegen verzet dat een groepslid en de verweerder wegens eenzelfde oorzaak deelnemen aan een buitengerechtelijke regeling van een geschil.⁴ Indien een dergelijke regeling tot een oplossing van het geschil leidt, verliest de consument zijn hoedanigheid van groepslid en brengt de verweerder de griffie hiervan op de hoogte. Uit deze bepaling blijkt nog maar eens het belang dat de wetgever hecht aan een minnelijke regeling van het geschil. De consument kan dus alsnog aan de groep ontsnappen, en dus aan de bindende kracht van het gezag van gewijsde van het vonnis ten gronde of van de homologatiebeschikking, door een individueel akkoord te sluiten met de onderneming.

44020 De wet bepaalt ten slotte het lot van de procedure die hangt tussen de individuele consument en de onderneming met hetzelfde voorwerp en dezelfde oorzaak, indien de individuele consument toetreedt tot de groep. Indien de rechter een rechtsvordering tot collectief herstel ontvankelijk heeft verklaard, wordt elke individuele rechtsvordering reeds ingesteld door een persoon die lid is van de groep zonder voorwerp.⁵ In tegenstelling tot de burgerlijke partijstelling voor de strafrechter, moet de consument dus niet uitdrukkelijk afstand doen van de individuele procedure om tot de groep te kunnen behoren. De wet

1. Art. XVII.67, 1e lid WER.

2. Art. 4 voorafgaande titel Sv.

3. Art. XVII.67, 2e lid WER.

4. Art. XVII.68 WER.

5. Art. XVII.69 WER.

verduidelijkt verder dat elke nieuwe individuele rechtsvordering die wordt ingesteld door een persoon die lid is van de groep tegen dezelfde verweerder en met hetzelfde voorwerp en dezelfde oorzaak, onontvankelijk is. In beide gevallen betreft het zowel een burgerlijke als een arbitrale procedure.¹ De wet bevat op dit punt eens te meer een onnauwkeurigheid. Immers bepaalt de wet dat de nieuwe individuele vordering onontvankelijk wordt verklaard wanneer de rechter een rechtsvordering tot collectief herstel ontvankelijk heeft verklaard. Op dit ogenblik is de groep echter nog niet gevormd, zodat een individuele vordering niet per se onontvankelijk moet worden verklaard. Het is pas van zodra de individuele consument zou toetreden tot de groep en zijn optierecht onherroepelijk heeft uitgeoefend, dat een latere nieuwe vordering onontvankelijk moet worden verklaard.²

Bibliografie

Wet van 28 maart 2014 tot invoeging van de “Rechtsvordering tot collectief herstel” in boek XVII van het Wetboek van Economisch Recht, *BS* 29 april 2014.

KB van 4 april 2014 betreffende de inwerkingtreding van bepaalde boeken van het Wetboek van Economisch Recht, *BS* 29 april 2014.

MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 24.

Advies van de Raad van State, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 71.

Verslag namens de commissie voor het bedrijfsleven, het wetenschapsbeleid, het onderwijs, de nationale wetenschappelijke en culturele instellingen, de middenstand en de landbouw, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300/004, 29.

Verslag namens de commissie voor de financiën en voor de economische aangelegenheden, *Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2747/3, 8.

Wet van 4 april 2014 houdende invoeging van boek XVI “Buitengerechtelijke regeling van consumentengeschillen” in het Wetboek van Economisch Recht, *BS* 12 mei 2014.

KB van 10 april 2014 betreffende de inwerkingtreding van de wet van 4 april 2014 houdende de invoeging van boek XVI “Buitengerechtelijke regeling van consumentengeschillen” in het Wetboek van Economisch Recht, *BS* 12 mei 2014.

KB van 16 december 2014 tot wijziging van het KB van 10 april 2014 betreffende de inwerkingtreding van de wet van 4 april 2014 houdende de invoeging van boek XVI “Buitengerechtelijke regeling van consumentengeschillen” in het Wetboek van Economisch Recht, *BS* 22 december 2014.

Wet van 27 maart 2014 houdende invoeging van de bepalingen die een aangelegenheid regelen als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet, in boek XVII “Bijzondere rechtsprocedures” van het Wetboek van Economisch Recht en tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde de hoven en rechtbanken te Brussel een exclusieve bevoegdheid toe

---

1. MvT, *Parl.St.* Kamer 2013-14, nr. 3300 en 3301/001, 44.

2. In dezelfde zin: S. VOET en B. ALLEMEERSCH, “De rechtsvordering tot collectief herstel: een Belgische class action voor consumenten”, *RW* 2014-15, 659, voetnoot 241.

te kennen om kennis te nemen van de rechtsvordering tot collectief herstel, bedoeld in boek XVII, titel 2 van het Wetboek van Economisch Recht, *BS* 29 april 2014.

DANIS, F., FALLA, E. en LEFÈVRE, F., “Introduction aux principes de la Loi relative à l’action en réparation collective et premiers commentaires critiques”, *TBH* 2014, 560-590.

DE BAERE, E., “Procederen in zaken van massaschade: naar een class action in Belgisch recht”, *TPR* 2007, 7-72.

DE BAERE, E., “De Nederlandse class settlement: over de wet collectieve afwikkeling massaschade en haar internationale impact”, *TPR* 2013, 2563-2648.

DE BAERE, E. en TERRY, E., “Het akkoord tot collectief herstel” in J. Rozie, S. Rutten en A. Van Oevelen (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 67-104.

DE BAERE, E., WILLEMS, K. en MAERTENS, A.-S., “Belgische class action: tien pijnpunten”, *NJW* 2015, ter perse.

DE BANDT, A., “La négociation et la médiation dans le cadre de l’action en réparation collective”, *TBH* 2014/6, 591-605.

DE GENDT, W., “Afwikkeling van de schade inzake collectief herstel” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 129-155.

Fettweis, A., *Manuel de procédure civile*, Luik, Faculté de droit, d’économie et de sciences sociales de Liège, 1985, 769 p.

GHYSELEN, M., “Een akkoordvonnis: niet altijd voordelig”, *RW* 2004-05, 1420, noot onder Cass. 23 mei 2003.

LAENENS, J., BROECKX, K., SCHEERS, D. en THRIAR, P., *Handboek gerechtelijk recht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 853 p.

RAES, S., “Het verzoekschrift op tegenspraak” in X, *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, art. 1034bis Ger.W.

RUTTEN, S., “Beslissing ten gronde” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 105-128.

TAELMAN, P., *Het gezag van het rechterlijk gewijsde*, Diegem, Kluwer, 2001, 465 p.

TZANKOVA, I.N., *Strooischade. Een verkennend onderzoek naar een nieuw rechtsfenomeen*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2005, 165 p.

VOET, S., *Een Belgische vertegenwoordigende collectieve rechtsvordering*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 433 p.

VOET, S., “Een Belgische vertegenwoordigende collectieve rechtsvordering: vier bouwstenen voor een Belgische class action”, *RW* 2012-13, 682-697.

VOET, S. en ALLEMEERSCH, B., “De rechtsvordering tot collectief herstel: een Belgische class action voor consumenten”, *RW* 2014-15, 643-661.

VOET, S., “De rechtsvordering tot collectief herstel: toepassingsgebied, hoedanigheid en ontvankelijkheidsvoorwaarden” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Class actions*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 23-46.

Cass. 19 november 1982, *RW* 1983-84, 2032.

